

PLANINSKI VESTNIK 8

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXVI 1976

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

	VI. jugoslovanska alpinistična himalajska odprava na Makalu (8481 m) odlikovana	369
Vanja Matijevc	Dve prvenstveni	371
Boro Jeřabek	Kuželjska stena	374
Nada Kostanjević	Transverzalske dogodivščine	378
Dr. Matija Horvat	7. jugoslovanska odprava na Kavkaz	380
Franci Šter	Stena nam je ponudila roko	382
Andrej Štremfelj	Nakra Tau	386
Borut Bergant	Prečnico svobodne Španije nam je vzel dež	389
Franci Šter	Poročilo o bivanju sovjetskih alpinistov – gostov PD Kranj – v Jugoslaviji	390
Andrej Žmitek	Od Črne prsti po grebenih in vrheh na Triglav	391
Ing. Božo Jordan	Zapiski s Solčavske planinske poti	394
Sonja Hutter	V deželo smehljajev – na turistični način	396
	Profesor Janko Ravnik – 85-letnik	399
Dr. Ervin Mejak	O Lisci in o Jurku	400
	Društvene novice	401
	Alpinistične novice	408
	Varstvo narave	411
	Iz planinske literature	412
	Rozgled po svetu	413

Naslovna stran:
 Triglav s Tosca, desno Vernar
 Foto ing. Albert Sušnik

Notranja priloga:

- 1 Južni horizont s Kriške gore – Foto Stane Kvaternik
- 2 Travniki, SZ stena – (1) Osrednji steber IV, V+
 (2) Medvoška smer, IV, V, VI

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. – Glavni urednik: Prof. Tina Orel, naslov: 61111 Ljubljana – pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. – Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojini, ing. Albert Sušnik, dr. Tone Vraber. – Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. – Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. – Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 100 din, plačljiva tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 160 din (9 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. – Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. – Rokopisov ne vračamo. – Tiska in klišaje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Glasilo
 Planinske zveze Slovenije
 »Planinski Vestnik«
 je bilo z ukazom
 predsednika republike
 Josipa Broza-Tita
 ob 80-letnici izhajanja
 za poseben prispevek
 k razvoju planinstva
 v Sloveniji
 odlikovano
 z redom zaslug za narod
 s srebrnimi žarki

VI. JUGOSLOVANSKA ALPINISTIČNA HIMALAJSKA ODPRAVA NA MAKALU (8481 m) ODLIKOVANA

V ponedeljek, dne 21. junija 1976, je predsednik Republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva (SZDL) Slovenije tov. Mitja Ribičič v Skupščini Socialistične republike Slovenije izročil VI. JAHO za uspešno izvedeni vzpon po prvenstveni smeri čez južno steno na vrh pete najvišje gore na svetu — Makalu (8481 m) visoko državno odlikovanje »Red zaslug za narod z zlato zvezdo«, s katero je to uspešno odpravo odlikoval predsednik SFRJ maršal Tito. Podelitev je potekla v zelo slovesnem razpoloženju — udeležili so se je poleg članov odprave na Makalu 1975 tudi udeleženci ekspedicije iz leta 1972 ter številni politični, državni in gospodarski funkcionarji, med njimi predsednik Skupščine SRS tov. dr. Marijan Breclj, član Predsedstva SRS Tone Bole, predsednik Skupščine SRS tov. Beno Župančič, član Izvršnega sveta SRS in predsednik Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije tov. Marjan Lenarčič, predsednik Skupščine Republiške telesnokulturne skupnosti tov. Bojan

Polak in sekretar Rajko Sugman ter še več drugih. Med udeleženci so bili predstavniki nekaterih organizacij združenega dela, ki so mecensko podprle odpravo, in nekateri člani IO PZS. Ob podelitvi odlikovanja je predsednik RK SZDL Mitja Ribičič v svojem nagovoru med drugim tudi dejal:

Predsednik republike je na predlog Planinske zveze Slovenije odlikoval VI. jugoslovansko alpinistično odpravo na Makalu z redom zaslug za narod z zlato zvezdo. Pooblastili so me, da vam to visoko odličje danes izročim in tudi kratko obrazložim razloge zanj. Planinska zveza Slovenije je takole obrazložila svoj predlog za odlikovanje:

»Udeleženci VI. jugoslovanske alpinistične himalajske odprave na Makalu (8481 m) so od 28. novembra 1974 do 13. avgusta 1975 izvršili vse priprave, potrebne za uspešen začetek odprave; med 6. in 11. oktobrom 1975 pa je sedem članov odprave (tri dvojne naveze in en posameznik) po prvenstveni smeri po južni steni Makaluja doseglo vrh te gore, pete najvišje na svetu.

Vzpon so opravili po sistematičnih pripravah in teoretično že vnaprej obdelali vsa pomembna vprašanja opreme, taborov, varovanja in premagovanja tehničnih zaprek, tako da je delo na gori potekalo brez nepotrebnih zastojev in zaprek. S tem so zagotovili objektivne možnosti uspeha.

Odprava je kot celota opravila veliko alpinistično dejanje ter uvrstila naš alpinizem med začetnike sodobnega himalaizma, to je osvajanja himalajskih vrhov čez stene in po najtežjih možnih dostopih. Uspeh na Himalaji je vreden toliko več spričo dejstva, ker so se v tej steni po naših sledih iz leta 1972 zaman borili za vrh že tudi kvalitetni alpinisti avstrijske in mednarodne odprave.

Neodvisno od neposrednega dela na gori je odprava med pripravami in zlasti med delovanjem v Nepalju opravila pomembno delo pri zблиževanju z ljudstvom prijateljske dežele.

Odprava je tako dokončala leta 1972 začeto vrhunsko alpinistično delo v eni najtežjih in največjih sten nepalskih osemtisočakov in se s tem tudi dokončno zahvalila predsedniku SFRJ maršalu Titu, ki je že leta 1972 prevzel pokroviteljstvo nad IV. JAHO.«

Tovarišice in tovariši!

V povojnem razdobju, od tistih dni dalje, ko so se naši planinci-partizani vrnili iz planin, hribov in gozdov, teh neosvojljivih trdnjav naše svobode in neodvisnosti, je naše planinstvo doživelo silen razmah v širino, med delovne ljudi in v višino, do vrhunskih planinskih športnih dosežkov. Če so nas na nekaterih drugih športnih področjih drugi narodi prekosili, lahko trdimo za naš alpinizem, da se upravičeno kosa v tehničnih dosežkih in znanju, v fizični pripravljenosti in v sodobnih principih organizacije s katerokoli podobno tako organizacijo v drugih deželah, razen morda v tem, da delujejo naši planinci v mnogo skromnejših materialnih pogojih in pretežno amatersko. To pa tudi govori v njihov prid. Skromnost in požrtvovalnost sta bili vedno največji odliki najbolj vrhunskih slovenskih planincev.

V tem povojnem razdobju je organizirala Planinska zveza Slovenije kar 35 alpinističnih odprav v tuja gorstva – na Kavkaz, Pamir, Hindukuš, bolivijske in perujske Ande, na Kilimandžaro in Visoki Atlas v Maroku, na Aljasko in Sierra Nevado, na Spitzberge in Norveško. Med temi je tudi sedem himalajskih odprav, ki so jih organizirali in izvedli slovenski alpinisti pod jugoslovansko zastavo. Pri tem je četrta JAHO pred štirimi leti poskusila preplezati južno steno Makaluja in prišla tudi prvič prek višine 8 tisoč metrov. Z uspešnim vzponom šeste JAHO odprave v lanskem letu je bil ta dolg z Makalujem poravnán, kar pričá o izredni vztrajnosti naših alpinistov, ki so se na Kangbačen, Makalu in Trisul še in še vračali, dokler niso uresničili zastavljene naloge.

V športnem pogledu lahko vzpon na Makalu primerjamo s svetovnim vrhunskim dosežkom – z zlato medaljo na olimpiadi. Mednarodna planinska unija ga je uvrstila med tri najboljše svetovne alpinistične dosežke, saj gre po mnenju strokovnjakov za doslej najtežjo plezalno himalajsko steno. Ta uspeh so zabeležile najbolj ekskluzivne alpinistične revije in časopisi po svetu, dobil pa je tudi široko odmevnost v naši in mednarodni javnosti.

Čim bolj je vrsta športa plemenita, tem manj ima publike, je nekdo zapisal. Morda to najbolj velja za alpinizem, za naveze v gorskih stenah. Vendar je tudi res, da je prav po zaslugi tega junaškega boja makalujskih junakov dobil alpinizem pri nas najširšo popularnost in ugled.

Naj na tem mestu še enkrat podčrtam velik moralni pomen vseh teh odprav in še posebej makalujске. Zgled, ki ga celotna ekipa šeste JAHO pokazala s svojo hrabrostjo, požrtvovalnostjo, tovarištvom in zglednimi medsebojnimi odnosi, ko je bilo treba reševati življenja in tudi žrtvovati svoje zdravje, je za današnje na videz mirne čase še posebnega pomena. To so namreč tiste lastnosti, ki jih poskušamo vgrajevati v naše sedanje življenje in v utrjevanje obrambne sposobnosti in trdnosti naših ljudi, posebno mladega rodu, ki ni doživel niti strahot vojne niti lepote partizanstva.

Prav zaradi takega moralnega zgleda, zaradi njegovega družbenega pomena za naš gospodarski in kulturni napredek, za fizično in tehnično pripravljenost ljudi v premagovanju težav štejejo planinstvo in alpinizem kot njegovo športno vejo za eno najbolj pomembnih narodno-obrambnih družbenih organizacij, štejejo za organizacijo, ki ji moramo še posebej ustvarjati pogoje za zdrav in množičen razmah.

Zato danes, ko odlikujemo slavno himalajsko odpravo, poudarjamo tudi zasluge vseh tistih anonimnih posamičnih in kolektivnih podpornikov te planinske ekspedicije, ki so ji z moralno in materialno pomočjo omogočili izpolnitev zahtevne naloge. Še posebej naj poudarim vrednost domačih materialov in domače industrije, ki je pomagala reševati probleme v proizvodnji specifične turistične opreme, in je s tem tako kvalitetno opravila svoje naloge, da jo lahko danes ponudimo tudi na zunanjem trgu.

Na koncu naj podčrtam tudi pomen naše odprave za zблиževanje našega naroda s prijateljskim nepalskim ljudstvom in z narodi vseh kontinentov. Naši planinci, ki jih v številnih deželah laskavo imenujejo ambasadorje Jugoslavije, so tudi s svojim obnašanjem, z nesebično vsakodnevno zdravniško pomočjo in korektnostjo pridobili ugled, ki gre neuvrščeni Titovi deželi.

Čestitam šesti JAHO k visokemu odličju; čestitam tovarišem Ažmanu, Belaku, Bešlinu, Cedilniku, Dovžanu, Erjavcu, Grošlju, Jamniku, Klemencu, Kotniku, Kunaverju, Lončarju, Manfredi, dr. Mešku, Pollaku, Rebuli, Robasu, Riedlu, Rožiču, Srečniku in Zaplotniku. Še posebej želim tovarišema Manfredi in Bešlinu, ki sta na odpravi ozebla in so jima morali amputirati prste na nogah, da bi se okrepila, spet hodila v hribe, plezala in smučala, pa tudi svoje bogate izkušnje prenašala na mladi planinski rod naše ožje in širše domovine pod Triglavom.

Vodja odprave Aleš Kunaver se je za odlikovanje v imenu odprave in vseh planincev pristržno zahvalil, nakar je stekel še dveurni tovariški pogovor o planinskih, alpinističnih in telesnokulturnih zadevah.

DVE PRVENSTVENI

SZ stena Travnika

VANJA MATIJEVEC

Dolina Planice s Tamarjem s svojim romantičnim zatrepom. Koliko generacij je že nemo občudovalo tvoje lepote v soncu in dežju, v snegu in nevihtah, ko grom stokrat podvojen odmeva med navpičnimi odlomi tvojih ostenij? Koliko hrepenečih mladih src je v tihih nočeh pred vzponi prisluškovalo skrivnostnemu žumenju Nadiže in mogočnih smrek okrog kače, ki jim je veter šepetal nagajive zgodbice? In v rosnih sončnih jutrih, katero oko ni kot priklenjeno obstalo na mogočni piramidi Jalovca, ki mu je sonce kot vladarju doline prvemu nataknilo zlato krono?

Leta in desetletja so alpinisti hodili v to prelestno dolino in preizkušali svojo spretnost in moč v mogočnih ostenjih Mojstrovk, Travnika, Šit in Jalovca. Številne smeri vseh težavnosti pričajo o neugnani volji plezalskih generacij, med katerimi lahko najdemo vsa velika imena slovenskega pred in povojnega alpinizma. Tudi sedanjim generacijam je Tamar s svojimi ostenji sinonim za alpinistično obljubljeno deželo. Vsak dela prost dan zbere v dolini pisano družčino alpinistov, katerih cilji so smeri nad Tamarjem, in tako ni čudno, če smo nekateri tod kar stalni gostje. Pod ta ostenja so nas pripeljali starejši tovariši, tu so nam pokazali prve korake v svet vrtoglavih višin, tu smo prvič doživeli globoke občutke sreče in prijateljstva na robih nad stenami in prav tu nam je bilo zavdano z opojno omamo svobodnega plezanja v navpičnih plateh. Prve ture so bile še pobožno obiranje južnih pobočij Ponc, Struge in Vevnice, a že takrat so pogledi hrepeneče hiteli čez dolino do mrkih navpičnih strmali Mojstrovk, Travnika in Šit. V duhu smo že takrat iskali prehodov skozi te divje strmine. Severozahodna stena Travnika, gore čudnega imena, če jo gledaš iz Tamarja, me je posebno privlačevala, ne le zaradi splošno znanega Peharja in Zajede, pač pa predvsem zaradi treh mogočnih stebrov, ki tvorijo gornjo osrednjo polovico stene. Eden je že razkril skrivnosti prehoda Ljubu Juvan, druga dva pa sta še zavita v molk nepristopnosti. Jože, ki je kot prvi ponovil Juvanovo smer, mi je že zgodaj omenil možnost prehoda prek srednjega od treh stebrov in odtlej sva kar naprej zijala vanj in tehtala možnosti.

Za praznik 4. julija leta 1973 sva se kar naglo odločila. Tri dni je bilo časa, ni vrag, da se ne bi v tem času prebila čez, še posebej, ker gre prva četrтина smeri po že

znani smeri Jesih-Lipovec. Jutranja zarja naju najde že skoraj na Gamsji riži, kjer z zanimanjem prelistava Urošev zvezek, spravljen v lični konservni skatli. Znani del smeri je hitro pod nama in ko smer Jesihove zavije v desno proti kaminom, jo midva ubereva naravnost proti vrhu prve glave v steni. S škrbine prestopim v plošče, ki nudijo redke a lepo razporejene oprimke. To so zdaj prvi koraki v nikomur znanem svetu. Skorajda pobožno se dotikava skalnih oblik, na katerih še ni počivala človeška roka. Skala nama sama ponuja razčlemba, ki naju kot prijateljska roka nezmotljivo vodijo navzgor. Po nekaj raztežajih prideva v lahek svet, od koder bi lahko prečila v Juvanovo smer, vendar zavijeva proti desni in v loku priplezava pod serijo nekakšnih votlinic, lože hitro in brez težav opravi z vmesnimi previski in že me kliče iz tretje votline. Skrbi me – od tu ne vidim nobenega pametnega nadaljevanja. Morda bo pogled od blizu razkril kaj več, se tolažim, ko plezam proti zadnji votlini. Hitro sem čez previs nad njo in v preperel kot zabijem dva klina. Levo nad menoj je gladka navpična zajeda, vendar je ne morem doseči, zato sem na Jožetov predlog zavil na desno pod nekakšen plitev žleb, ves razpokan in razdrobljen. Navpičnost me prisili, da prvič doslej posežem po lestvicah. Klini začuda dobro prijemljejo v tem kamnolomu in kar hitro ter dokaj varno napredujem. Še dva metra proste plezarije v stilu »kakor veš in znaš, samo čez se spravi!« in z globokim vzdihom olajšanja se potegnem v bogato razčlenjeno poč ter iz nje v lažji svet.

Tole je bilo pa kar strmo, si mislim, ko povzemam vrvi in ko se Jože ukvarja z izbijanjem klinov. Zdaj gre spet lažje navzgor vse do prečnice prek gladkih plošč, ki pa za Jožeta niso nikakršna ovira. Dva klina za varnost in že je prek v elegantnem prostem plezanju stopajoč na nevidne stope in držeč se za komaj opazne oprimke. Pred nama se odpre položna grapa nasuta s peskom, iz katere tečejo police v desno in levo, naravnost navzgor pa reže skalne sklade serija kaminov, v začetku ozkih nato pa kar prijazno širokih. Jože zapleza v prvega, vendar se mora že po nekaj metrih ustaviti. Šele ko odda nahrbtnik, se lahko potegne skozenj. Nahrbtnika potujeta teh prvih dvajset metrov, dokler se kamin ne razširi, po zraku. Slediva globoki zarezi na licu gore. Plezava v čudoviti omami opojnega poletja, ko nama gora nudi vse svoje bogastvo doživetij. Metri izginjajo pod nama, le redkokdaj poseževa po klinu. Kamini naju pripeljejo spet pod gladke plošče v desnem boku stebra. Prečiva prek njih spet nazaj v levo in znova se znajdeva v grapi, skoraj na las podobni oni spodaj. Tričetrt stene je že pod nama in počasi pričnjam verjeti, da nama bo uspelo še ta dan izplezati. Ko ugledam nad nama novo serijo kaminov, ki, kot je videti, drže prav do roba stene, sem o tem že prepričan navkljub temu, da me Jože poskuša malo ohladiti. Po lagodni plezariji prideva na travnato glavo, od koder so kamini dobro vidni in sedaj tudi Jože nima več dvomov. Odločiva se, da si privoščiva malo daljši počitek.

Sva na otočku sredi razpenjenega morja skal, na ravnem, s travo in mahom poraslem otočku, velikem za prijetno družinsko hišo. Kakšna presenečenja ponuja narava! Tu

---

*IZ GOVORA TOV. MARJANA OBLAKA NA VI. PLANINSKEM TABORU
16. MAJA 1976 NA GORJUSI (gl. str. 403)*

Planinska društva so osnovni organizmi našega dela. Delujejo v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in v šolah, povezana so v občinski delegaciji, kjer tvorijo društveno delegacijo, zaradi koordinacije stališč, ki jih v imenu vseh društev zastopajo pred skupščino in organi telesno kulturne skupnosti. Naše delo pa geste tudi na področje kulture, vzgoje in izobraževanja.

Socialistična humanizacija družbe je tesno povezana z odnosom do narave. Planinska organizacija si prizadeva omogočiti kar najbolj racionalno izrabo prostega časa v naravi. Ljubljanska mladinska pot je ena od takih možnosti za opazovanje življenja v naravi, za izlete po programu planinske šole, za izlete delovnih kolektivov, skratka za rekreacijo delovnih ljudi brez stadionov in gledalcev. Planinstvo je množica aktivistov, delavcev vseh struktur, individualnih in kolektivnih izvajalcev planinskega programa, programa splošnega ljudskega odpora, družbene samozaščite in civilne zaščite.

Člani planinskih društev so delavci v združenem delu, so soustvarjalci doseženega dohodka in neposredni soodločujoči subjekti v TOZD ne samo, ko se odloča o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ampak tudi, ko se govori o vrednotah planinske dejavnosti. Te so sestavni del življenjske potrebe po rekreaciji, združene z delom, naporom, s krepitvijo samozavesti.

sredi prepadnih strmin severne stene najdeš oazo trave in v svoji skromnosti zanosno lepega in bogatega cvetja. Več kot uro občudujeva kontrastno podobo zelenice in prepadnih sten vsenaokrog, nato pa iz kamnov postavlja skromnega možica, ki naj ohrani spomin na prelepo doživetje in čuva bogat razgled po dolini pod nama. Z novim poletom zaplezava v kamine, ki naju vabijo k vrhu v soncu. Raztežaj za raztežajem izginja pod nama v harmoniji razumevanja brez odvečnih besed. Na temnomodrem nebu se pokaže silhueta plezalca, ki stopa čez praznino in prešeren vrisk oznani, da stoji na vrhu.

Stisk rok visoko nad dolino Trente je nema potrditev prijateljstva. Iz škrlatne globine drži na rob v soncu nova smer.

Dve leti sta minili, tretji od Travnikovih stebrov pa je še vedno nedotaknjen stal nad dolino in zrl na številne alpiniste, ki so plezali povsod v njegovi okolici, samo v njegove strmine se ni nihče podajal.

Vrnil sem se iz Chamonixa, Janez je malo pred menoj prišel s Kavkaza, medtem ko nama je Jože ušel v Švico. Odločila sva se, da poskusiva sama.

Neko mračno, deževno soboto sem posedal po koči v Tamarju in čakal na soplezalca, s katerim sva bila zmenjena zvečer. Lilo je že od jutra in zdelo se mi je, da bo načrtovana tura odplavala čisto dobesedno po vodi. Pozno popoldne je dež ponehal in z Janezovim prihodom se je kot po čudežu skoraj popolnoma zjasnilo. Po kratkem pogovoru in ogledovanju stene z daljnogledom se zediniva, da bova poskusila kljub kaminom, ki obetajo rezervoar mokrote.

Malce negotovo se zjutraj loviva skozi rušje in po sneženih jezikih pod Gamsjo rižo. V steno vstopiva po varianti Rupar-Savenc. Prve raztežaje delava kar nenavazana, v dnu izpranega kotla pa le navesiva vse bogastvo nase in se spoprimeva s krušljivo steno desno od žleba. Kmalu naletiva na star klin, ki sta ga pustila prvopristopnika pred štirinajstimi leti. Do danes je sameval in midva sva verjetno prva, ki sva ga od takrat malo odkrila rje. Do konca variante najdeva še dva taka osamelca, ki bosta na naslednji obisk spet čakala kdo ve koliko časa. Priplezava v izpran kotel, kjer se varianta priključi na smer Jesih-Lipovec. Dva raztežaja po znanem svetu, nato pa levo na steber, ki se pne nad nama v nebesno modrino, računam sam pri sebi, vendar mine še en cel raztežaj skozi odurno gladek in moker kamin, preden se pokaže možnost pristopa na steber. Udobna zaprodena polica naju privede prav na raz stebra. Od tu greva naravnost navzgor, kar bo, pa bo! Prve raztežaje gre lažje, kot sva pričakovala. Bogato razčlenjen raz naju vodi do lahkega prehoda v desni bok stebra in po njem navzgor. Nekaj metrov prečim proti levi, ko se polica nenadoma zoži in nadsvodi. Tu skozi bi šlo le po trebuhu, a kaj neki me čaka za robom? Tale mišja past mi ni prav nič všeč, zato se pričnem ozirati navzgor za kakšno bolj primerno rešitvijo. Seveda! Cel sistem počī, ki niso videti ravno težke, saj so že na pogled bogato razčlenjene, drži s police rahlo proti desni navzgor. Janezu zavpijem, da ima vražjo srečo, saj se bo pretegal v prvi uživaški štirici v naslednjem raztežaju. Ko pride do mene, se kar hitro odpravi v prvo od počī. Opazujem ga, kako napreduje, in zdi se mi nekaj narobe. Že po nekaj metrih obesi nahrbtnik – joj kako sovražim plezanje z dvema nahrbtnikoma na plečih! – potem pa se preklada, prestavlja, godrnja in ne gre nikamor naprej. Ko me že pričinja minevati potrpljenje, se le premakne in v nekakšnem čudno zverženem položaju pol v počī, pol v zraku, počasi odpolzi navzgor. Sunkovito dihanje izdaja napor. Ko doseže stojišče, mu nestrno sledim. Kaj za vruga ga je tako dajalo? Že vstop v počī mi razkrije nekaj te skrivnosti, ko pa se težko sopihajoč bašem čez previsni trebuh po počī široki za dve dlani, mi je zadeva vse bolj jasna in Janezu sem hvaležen, da tako trdno povzema vrvi. Ni kaj prijeti, ni kam zabiti in pravzaprav ne vem, na kakšen način le uspevam počasi pridobivati višino. Nahrbtnika me vlečeta nekam v praznino in z obema rokama, ramenom, kolenom in ne vem več s čim še vsem se lepim na steno, tiščim v počī in prosim sam ne vem koga, da ne bi odletel. Uspe mi in končno se znajdem na stojišču ob Janezu. Ves zadihan ugotavljam, da bo tole malo več kot štirica in zediniva se, da bova ta del ocenila kar s šesto, pa naj kakšen ponavljalec vso stvar devalvira, če hoče. Nadaljevanje je videti prav tako »vablljivo«, zato nahrbtnik kar v začetku pustim na stojišču. Res se izkaže, da se bo zadevščina nadaljevala v istem stilu. Le tu in tam mi uspe spraviti kak klin v skalo, drugače pa je to pristo plezanje z dobršno mero tveganja. Raztežaj mine v cikaku skozi in ob počeh in kar dobro zdelan se znajdem v plitvem kotlu pod prijaznim kaminom. Ko Janez pritovori nahrbtnika, se zapodiva v kamin, navpičen a bogato razčlenjen in v nekaj minutah stojiva nad njim na prijaznih peščenih sipinah, redko poraščenih z blazinicami mahu in borne trave. Nad nama je le še lahka vršna stena. Sedeva in se zazreva v dolino išoč s pogledi kočō v Tamarju.

Še danes se bova vrnila tja dol bogatejša za novo vez prijateljstva in tovarništva. Drug za drugim napredujeva v netežavni plezariji proti robu stene. Globoko pod nama se odpre dolina Trente, ki jo že zagrinjajo večerne sence. »Mislim, da ji lahko rečeva ‚Medvoška smer‘,« meni Janez in pritrdim mu. Sramote medvoškim alpinistom ta smer ne bo delala! Stisk rok potrди imenovanje in nakaže veselje ob uspehu ter globoko skrito srečo nad prijateljstvom.

Tudi zadnji od treh stebrov je razkril svoje skrivnosti.

Hvaležna sva mu.

Zapisi se nanašajo na dve prvenstveni smeri v SZ steni Travnika in sicer: – Osrednji steber, ocena IV, V+, plezala Jože Hočevnar in Vanja Matijevec, 2. 7. 1973, 10 ur.

– Medvoška smer, ocena IV, V z mesti VI, plezala Janez Kalan in Vanja Matijevec, 17. 8. 1975, 11 ur.

KUŽELJSKA STENA

BORO JERABEK

Verjetno nas je nekaj, ki se še spomnimo stoletnice hrvaškega planinstva. Še bolj verjetno nas je veliko manj tistih, ki poznamo Kuželjsko steno. Skoraj gotovo pa je, da bi kozjaški plezalski družini Kuželjska stena ostala neznana, če ne bi bilo stoletnice hrvaškega planinstva. K njenemu »odkritju« sta nam pomagala prijazno sporočilo oskrbnika koč na Kleku, da bo tam zaradi jubileja za prvi maj velika gneča, in Smerketov vodnik. Tako smo poleg Kleka in Paklenice spoznali še en pred-oziroma posezonski plezalski paradíž.

Deset parov oči je po dolgi zimi željno iskalo suho skalo. Stena se nam je prvič odkrila nekega deževnega aprilskega popoldneva. Čez hribe in doline smo se pripeljali sem h Kolpi, vso pot nas je pošteno pralo, a ta trenutek smo videli le steno z izrazitim razom, njen dolgi desni del z markantno zajedo in višji levi del, na moč odbijajoč črn in izpran zid.

»Kuda ćete vi, momci?« Niti opazili nismo, da smo svojo karavano ustavili pred vaško gostilno. »Tja gor bomo plezali!« »Ma, ne pričaj ti meni, niko se tamo ne penje. Tamo ima medveda!« »Stavimo?« »U sanduk piva!« »Velja.« Še stisk rok s prijaznim možakom in prvi stik z neposrednostjo in pristnostjo domačinov.

Komaj za avto širok most povezuje hrvaški in slovenski Kuželj v neločljivo celoto. Primer povezanosti in sožitja med obema vasicama je tako izrazil, da prišleka prvi vtisi kar presenečajo. Najprijetnejše pa je spoznanje, da negativne značilnosti pridobitniške civilizacije te prelepe doline v glavnem še niso dosegle.

Slovenski Kuželj je nekoliko manjši od soseda. Domačini vam znajo natanko pojasniti, za koliko hiš. Tukaj je manjša žaga, sicer so pa ljudje večinoma kmetje. Precej jih hodi na delo v Brod na Kolpi ali pa celo v Kočevje, kamor po občini pripadajo. Karavano ustavimo sredi vasi. Spet dežuje kakor za stavo. Ko ugotavljamo, da se bomo kar v šotorih prijetno kopali – če jih bomo sploh lahko kje razpeli – se iz množice vaščanov, ki so prišli pogledat čudne tujce, izdere možak in nam zelo preprosto ponudi svojo domačijo za bivanje. Presenečeni smo nad tolikšno gostoljubnostjo. Ko se presenečenje umakne zadovoljstvu nad nepričakovano rešitvijo problema, se zadovoljimo z letno kuhinjo in s senikom ter gostoljubnega človeka le s težavo prepričamo, da mu res nočemo pomazati vse hiše. Tako je videti naše prvo srečanje z Antonom Mavrovičem, človekom, čigar družino od takrat prištevamo med svoje prijatelje.

Naslednji dan zasopihamo v reber pod grebenom, katerega podaljšek in konec predstavlja raz Kuželjske stene. Vreme se je za silo uneslo, se pravi, da vsaj deževalo ni več. Ker dostopa pod steno še ne poznamo, nam je pomoč domačinov dragocena. Po les gredo in videti so sila ponosni, da jih čudno opremljeni prišleki potrebujejo. Nas zanima njihov kraj in seveda predvsem stena, njih zanima, če smo že bili na Triglavu. Ko razložim, da se ne spomnim natančno, kolikokrat sem preplezal njegovo severno steno, nas še bolj spoštljivo ogledujejo. Pod razom se poslovimo.

Raz Kuželjske stene je visok okoli 150 metrov. Na njem se stena lomi pod kotom približno 120° na daljši, nižji desni del in višji levi nepristopen zid. V spodnjem delu levega dela je sistem gredin, ki izginjajo v previse črnega, izpranega zgornjega dela. Da bi splezal tam čez, mi je tisti trenutek zatlela majhna, skrita želja. Kdo bi rekel, da bo to čez leto in več po povratku od vojakov prva, skrajno težka plezarija...

Raz, v vznožju katerega se navezujemo, so prvi preplezali Stanislav Gilič, Pjero Kata-linič in Bruno Paulič 10. julija 1962 in je bil do našega obiska edina preplezana smer v Kuželjski steni. Po Smerketovem vodniku obeta lahko in prijetno plezarijo, zato se odločimo, da bo tu čez vsa naša ekspedicija – tudi naša dekleta – osvojila vrh. To se zgodi potem, ko se prva naveza zgoraj že dve uri cmari na soncu, ki se je medtem udrlo skozi oblake. Resnično, pleža za razmiganje kot nalašč, le sestop bomo morali pogruntati sami. Sledimo robu stene v desno kakih 500 m, nakar se spustimo v strmo grapo. Še prečkanje nekaj z leskovino poraščenih reber in že nas zveseli na videz ne pogosto uporabljena steza. Drži k prijaznim ljudem, hladnemu pivu in proč od medvedov.

Oba Kužlja sta si z vsemi dostopnimi daljnogledi ogledovala našo telovadbo v razu. Pravo doživetje, da je bilo, pravijo. Ne spominja se, kdaj so ljudje nazadnje plezali v njihovi steni. Večer je lep, saj možakar s pivom ni zatajil. Jutri bomo snubili zajedo...

Vsa ovesena s plezalskimi rekviziti zacingljava z Lukom v neizrazit kot v vpadnici zajede. Po desetih metrih me ustavi krušljiv previs (skala Kuželjske stene je v splošnem razmeroma zelo kompaktna). Prijatelja pokličem k sebi in urediva si »solidno« varovališče. Zaženem se navzgor, dolg U-klin nerad zleze v neizrazito razpoko, svojo slabo voljo kaže z votlim godrnjanjem. To mi vzame še tisto malo zaupanja vani. Kljub temu se previdno izvsem in ko že grabim za oprime nad robom, mi prične zlomek pred očmi počasi lesti iz skale. Seveda sem v trenutku spet pod streho, klin za menoj. Sledi dolg posvet. Prijatelji, ki opazujejo najino početje od spodaj, postajajo nestrpni. Marjan in Marko sta se medtem navezala in splezala po previsni razpoki posebno levo od naju na polico, ki ju je pripeljala nad najin previs. S tem sta pridobila veliko prednost. Ker se strinjamo, da je »zajeda« stvar nas vseh, se odločimo, da nadaljujeta. Da bi jima sledila, ne pride v poštev, zato se spustiva v vznožje.

Čeprav je za začetek prvenstvenega vzpona pozna ura, prijatelja brez obotavljanja napredujeta. Drugi raztežaj postrže s krušljivo kamenino. Marko nas zasuje s prvim kamnitim dežjem. Marjan pripleza do vraščene drevesca. »Le kako naj vem, da bo držalo?« se sliši od zgoraj. »Ugrizni vanj, in če je pod skorjo še zeleno, je v redu!« svetuje Marko. Ura se nagiba na pozno popoldne, kot je videti, raztežaji v zgornjem delu pa strežejo z naraščajočo težavnostjo. Zračni prečnici v levo sledi izpostavljen prehod na višje ležečo polico. Marjan prestopa desno v vznožje previsnega kota, ki verjetno drži ven iz težav. Sliši se kladivo, malo za tem vpne vrv in se vzdigne v stremenih. Vrat me že dolgo boli od neprestanega napetega gledanja navzgor, zato malce sklonim glavo. Samo za trenutek. Z istočasnim »Paziii!« jo takoj spet dvignem. Videti je, da se je Marjanu izpulil klin. Marko je pozneje pravil, da sunka sploh čutil ni, tako močno je bilo trenje vrvi.

Temni se že, ko Marjan izpleza iz težav, Marko mu sledi in trdi temi. Se pol ure in domenjeni »huraaa« z roba stene je za Luka in mene znamenje, da sta prijatelja izplezala, torej se še midva odpraviva v dolino.

Pol desetih kaže ura, ko se plezalca, razmršena, umazana in raztrgana prikažeta v vasi. Čestitkam ni ne konca, ne kraja. Take predstave da ne pomnijo, pravijo vaščani. Prijatelja sta junaka večera, zajeda pa dobi ime »Marjan-Marko«.

V vasico Kuželj se po slabih sto kilometrih pripelje iz Ljubljane čez Kočevje po novi in lepi cesti, ki je bila za praznik republike 1975 odprta do Broda na Kolpi. Tukaj prečkate Kolpo in takoj za mostom zavijete desno. Makadamska cesta vas po sedmih kilometrih pripelje v hrvatski Kuželj. Še čez ozki most in spet ste na slovenskih tleh, pod Kuželjsko steno.

Prvega novembra štiriinšesetdesetega, to je istega leta, ko smo bili maja prvič tukaj, sem spet stal pod zajedo. Tokrat sta bila z menoj Marjan, prvi plezalec v zajedi, in Silva, zdaj moja žena. Načrt je bil ponoviti zajedo in izbiti nekaj »odveč-nih« klinov, ki sta jih z Markom pred šestimi meseci v dirki s časom puščala v steni. Razen tega sva nameravala še na ogled pod levi del stene. Ideja o smeri čez črne plati mi ni dala miru. Še posebej zato, ker smo ob prvomajskem vzponu po razu, odkoder se lepo vidi v levi del, sodili, da je v vršnjem delu verjetno naraven prehod, ki pa je z raza bil očem skrit.

Našo tokratno pot sem kaj bi skoraj imenoval »odisejado«. Tedaj je za novo lepo cesto od Kočevja do Broda obstajala namreč le trasa. In po njej smo se peljali, pa še ponoči je bilo. »Ja, ja, je prevozna, sem se poleti na morje po njej peljal!« nam je dejal neznan sprehajalec v Kočevju. Mi smo pa pozabili, da je tokrat bil namesto poletja november z vso svojo mokrotno. In smo šli. Nakar je naenkrat makadamske ceste zmanjkalo in je med skalami po blatu ril vojaški buldožer. »Sačekajte malo, samo da prokrčim put!« je prišlo nekje od zgoraj iz teme in nas odvrnilo od trdnega sklepa, da obrnemo in gremo po mnogo daljšem obvozu čez Črnomelj. Počast je zarohnela, vzdignila tri ali štiri nekojtonske bolvane in »put« je bil »prokrčen«. Za tank že, šestnajstka je pa, kot je splošno znano, nekoliko nežnejše vozilo. A smo kljub temu šli. Se sedaj mi stopijo lasje pokonci, ko se spominjam tistega blata, skal, snega in teme. Na srečo smo jo odnesli le z majhno poškodbo na avtu. Sveti stroh me je preveal trinajst mesecev pozneje, ko smo spet prodirali po isti trasi. Izkazalo pa se je, da so cesto medtem že zgradili.

Z Marjanom sva preplezala zajedo v štirih urah. Izbila sva večino klinov in jih pustila nekaj v glavnem in na ključnih mestih. S tem sva ponavljalcem pripravila sto metrov lepega in napetega plezanja v kompaktni skali, klasično petico.

Ogledi, na katere sva odšla naslednjega dne pod črni zid levega dela stene, so nama že utrdili slutnjo, da mora zgoraj le biti prehod.

Potem sem eno leto služil vojake, toda ideja o smeri čez črni zid je šla z menoj. Že mesece pred koncem mojega roka smo se s prijatelji natančno dogovorili za ponovni obisk Kuželjske stene.

Vreme je bilo tradicionalno zanič, ko smo se osemindvajsetega novembra 1975 spet peljali proti jugu, h Kolpi. Kljub temu je bila zvečer pri našem prijatelju Mavroviću zbrana vsa družina. Cukali smo odlično domače žganje in ugibali, kaj bo z vremenom. Takrat je bila na delu močna ekipa, najboljša, ki jo Kozjak premore. Lilo, Korenček, Fenster, Ivko, Marko, Franci, Marta, Sula in moja malenkost. Ni bilo Marjana, revežu so pravkar natikali zakonski jarem. To je bil kar hud izpadek, saj sem tako ostal edini, ki je poblizje poznal levi del stene.

Z žganjem začinjen načrt za naslednji dan je bil takle: Fenster in Ivko bosta kot tretja plezala v zajedi »MM«. Lilo in jaz bova po gredinah skušala splezati pod ključni del črne plošče v levem delu in tam od blizu pregledati situacijo. Ni bila izključena možnost, da izplezava. Drugi bodo najino početje spremljali z raza in naju na robu stene počakali, če bi se odločila, da nadaljujeva smer čez črne plošče.

Kot ponavadi (tako se šušlja), sem bil zjutraj prvi pokonci. Vreme je kislo, stena zakrita. Tisti, ki so tokrat prvič tukaj, je ne bodo videli. Take in podobne misli me obhajajo, ko si pripravljam kaj za pod zob. Medtem uprizorjajo domačini v središču vasi šentjernejsko noč med prašiči. Cviljenje ubogih živali seveda ne ostane brez posledic za speče prijatelje. Na pol zbujeni drug za drugim kapljajo iz senika. Lilo me začudeno široko odprtih oči premerja od nog do glave. »Ti si še vedno živ?« Ne ostanem mu dolžan: »Jaz že, jaz. Ti pa si pa zares imel srečo, da te niso dobili. Preden bi ugotovili, da nisi ta pravi, bi bil že mrtev.«

Potem modrujemo o vremenu, ure pa tečejo. Ko se proti enajsti situacija le neznatno spremeni na bolje, odrinemo v steno. Pod razom se ločimo. Z Lilotom slediva vznožju stene do gredine, ki drži v osrčje levega dela stene. Nenavezana plezava po izpostavljenem svetu nekaj deset metrov poševno navzgor na desno. Malo pred koncem police se naveževa in Lilo že premaguje strm odstavek, ki nenadejano kaže zobe. Sistem polic v spodnji polovici stene premagujeva po strmih odstavkih, navpičnih ploščah in izpostavljenih travnatih vesinah. Nekatera mesta naju zadrže dalj, kot sva pričakovala. Gre že v popoldne, ko zaplezava pod ključno mesto smeri – v črn, previsen svet v zgornji polovici. Na srečo se je vsaj vreme za sili ustalilo in to nama daje upanje, da bi kljub bližajočemu se mraku lahko še danes izplezala. Tudi s prijatelji sva v stiku. Korenček naju opazuje z raza in vpije, da se da po sistemu polic, ki sva ga pravkar pustila za sabo, izplezati na raz – za primer, če se odločiva za umik. Kratek posvet pa naprej! Sistem izpostavljenih plošč naju v loku pripelje pod previsno, mokro in zasigano desetmetrsko poč. Zgoraj slutiva polico, ki bi lahko peljala pod črn, previsen skok, raztežaj ali dva nad nama. Nad njim se začena gredina, ki pripelje na rob stene. Lilo se zagriže v poč. Klini neradi lezejo v zasigane razpoke, vrvi je počasi izginjata skozi dlani. Medtem so prijatelji izplezali in nama prišli nasproti. Kljub močnemu vetru se Korenček in Ivko vsidrata na pričetku gredine nad izstopnim skokom. Lilo opravlja garaško delo, skala je mokra in gladka. S skrajnim naporom in s pomočjo na pol zabitega klina mu uspe, da se prevali na ozko poličko. Medtem ko urejuje stojišče, se pripravljam za nada-

ljevanje. Hitiva, saj naju priganja mrak, pa tudi vreme se jame spet kvariti. Najprej roma po zraku nahrbtnika, nato še jaz. Na hitro pregledam situacijo: polička se končuje dva metra v desno pod previsom, nad njim so prijatelji in rob stene. Splezam do konca poličke in se zaženem v previs – ne odletim. Oprimkov ni, razpoke so majhne in zasigane. Kaj hitro sem nazaj na polički. Treba bo svedrati, soglašava. Pričakoval sem tudi kaj takega, a sedaj mi nič kaj prav ne hodi. Razgledam se za primernim mestom za svedrovec. Oči se mi ustavijo na manjši plošči v začetku previsa. Izvesim se, Lilo me drži v tegu, jaz pa pričnem s kamnoseškimi delom. Luknja se počasi veča, mnogo prepočasi. Iz strehe nad menoj kaplja voda. V enakomernih presledkih mi moči čelo. To me spominja na razvpito mučilno metodo. Na srečo se spomnim, da sem žejen. Odprem usta in nagnem glavo še malce nazaj. Čez deset minut je luknja nared. Ekspanzivček noter in že sem spet v previsu. Še dva specialčka zlezeta za nekakšni luski, s skrajnimi močmi se potegnem čez rob. Za trenutek mi da oporo Korenčkova noga in že izplezava. Prijatelji naju rešijo železja, mrači se že, hitimo v dolino.

Kuželjski steni sem se naposled oddolžil. Dve lepi smeri smo začrtali v tisto zidovje. Sedaj nas čakajo večje in resnejše naloge. Morda nas kar nekaj let ne bo več v divjo lepo dolino Kolpe in k našim prijateljem, a nekoč spet pridemo, zagotovo.

1. Raz

Prvi plezali Bruno Paulić, Pjero Katalinić in Stanislav Gilić, 10. julija 1962.

Višina raza: 180 m.

Dostop: Iz vasice Kuželj na slovenski strani Kolpe skozi sadovnjak do roba gozda in desno ob njem ca. 100 m, čez potoček levo na jaso. Po jasah poševno desno navzgor do terasastega pašnika. Po njem naravnost navzgor v gozd in dalje še kakih 70 m do steze, ki prečka grapo s potokom na levi. Čez potok v reber in navzgor na greben. Po njem do vznožja raza Kuželjske stene (1 uro).

Opis: Vstop levo od vznožja raza, prečnica desno na raz in naravnost navzgor do police (K). Od tu prečnica v desno (5 m) in navzgor po ozki plošči pod previs, ki ga obidemo po levi strani. Po ozki porasli polici na desno stran raza. Po desni strani ca. 2½ raztežaja do travnate police pod eksponirano ploščo. Čez njo (6 m, k), poševno desno in spet navzgor do neizrazite police. Po njej desno 4 m in navzgor na naslednjo police. Od tu čez prag na rob stene.

Ocena: III, mestoma V.

Čas plezanja: 2–3 ure.

Sestop: Ob rabu stene skozi gozd proti vzhodu do strme parasle grape. Po njej in nižje desno pod skoke. Čez nakazane grebenčke navzdol do steze in po njej do vasice Laze. Od tu po poljski poti do Kužlja (1½ ure).

2. Zajeda »Marjan–Marko«

Prva plezala Marjan Curk in Marko Šubic, AO Kozjak, 2. maja 1974.

Višina zajede: 120 m.

Dostop: Kot pod 1., od tu desno ca. 100 m pod zajedo.

Opis: Vstop nekaj metrov levo od vpadnice zajede, po polici desno pod streho in levo od stroha po počni naravnost navzgor pod previs (k, k). Od tu desno po polički in navzgor ca. 3 cm. Naravnost do poličke (k, krušljiva), nato levo čez ploščo do votline. Od tu levo čez plati do strehe (k). Pod njo v tegu v levo do pričetka navpične zajede (k, k). Po njej na police in naravnost navzgor na manjšo gredino. Od tu desno pod previsni kot. Čezenj (k, k) in levo navzgor po travnatih gredinah v smeri dveh manjših izstopnih previsov. Čezenj (k) in na rob stene.

Ocena: V.

Čas prvih plezalcev: 5 ur. Zajeda ima dve ponovitvi.

Sestop: Kot pod 1.

3. Centralna smer

Prva plezala Boro Jeřabek in Danilo Škerbinek, 29. novembra 1975.

Višina smeri: 180 m.

Dostop: Kot pod 1., od tu levo do pričetka gredine ca. 150 m.

Opis: Vstop na poraslo gredino, ki se pričinja v vpadnici vrha in nato 2 raztežaja proti desni. Čez strmi odstavek (V–) nekaj m pred koncem gredine na zgornjo police. Po njej še ca. 15 m proti desni, nato po strmem travnatem svetu naravnost navzgor pod previs (stojišče). Na levo v kot in čez strmi odstavek na višje ležečo police. Po njej v levo do luske v začetku krušljiva zajede (stojišče). Z vrha luska prečnica desno v kot, 5 m navzgor in poševno proti levi do nakazanih razčlemb. Po njih naravnost navzgor do stojišča na manjšem balvanu (V, K). Od tu izpostavljen prestop čez plati poševno navzgor (k) v levo do ozke police in po njej desno do pod previsnega kota (stojišče). Po nakazanih poklinah naravnost navzgor 10 do 15 m na police pod previsi (VI, previsno, mokra in zasigana skala, klini slabo prijemljejo). Tukaj je stojšče pred izstopom. Po polici v desno do konca (K). Od tu čez previs (A₂, E, K, K) na izstopno gredino in po njej na rob stene.

Ocena: Spodnji del III, IV, mestoma V, zgornji del VI, A₂.

Čas prvih plezalcev: 5 ur.

V steni je ostalo 12 klinov in svedrovec.

Sestop: Kot pod 1.

TRANSVERZALSKE DOGODIVŠČINE

NADA KOSTANJEVIC

Transverzale ne delam. Nimam prav nič proti njej. Pa se je v moje življenje vrinilo precej transverzali nasprotnih dejavnikov – pomanjkanje časa, kondicije in opreme, mož, živina, družina, itd. itd. Odkar sem tajnica vipavskega planinskega društva sem izdala nič koliko teh ličnih knjižic, sebi in svojim pa je nisem priskrbela. Pa vendar, po nekem čudnem naključju – koder sem letos šla po hribih, povsod me je spremljala njena rdeča enka, in povsod so moji mladi spremljevalčki vzklicali: »Glejte, glejte, teta, spet rdeč šolski cvek!«

1. Javornik

Z Marjanco greva že vrsto let vsakega prvega maja na Javornik. Rekli boste: Saj je zelo lepo imeti prijateljico, s katero vedno na isti praznik kam greste. Pa ni res. Le odpravljava se že vrsto let – enkrat ima balne otroke ona, drugič bolno kravo jaz, letos pa – glej – sva imeli obe vse v redu. Tako v redu, da se je nama pripeljala še cela čreda otrok in sva jih na ajdovski avtobusni postaji naštel kar enajst. Spravimo se v idrski avtobus, ki nas popelje do »Cenca«, znamenite gostine na poti med Colom in Crnim vrhom. Ta je že polna Italijanov in domačih gostov, zato raje gremo po povsem užitni javorniški cesti. Do drugega ovinka je celo asfaltirana in tudi krepko nasuta s kamenjem, ki so ga nanesa zimska deževja. Razgled se nam odpira na Kras in celo na morje. Ob cesti je sem ter tja kakšna hiša, in tudi kakšna njiva. Ljudje sadijo krompir? Seveda, v dolini smo že pozabili, kdaj smo ga sadili. Drevje je tu še golo, kar je vzbrstelo, je osmojeno od poznih pomladanskih slan. Prvo naselje, do katerega smo prišli, je Kanji Dol. Raztreseno je po vseh pobočjih Javornika. Izseljevanje se je tukaj zelo ustavilo: elektrika je skoraj pri vseh hišah, ljudje so zaposleni pri gozdni upravi, ženske pa tudi, če nimajo preveč otrok. Merijo les in oskrbujejo drevsnice. Avtomobili niso prav nič redki, a zelo potrebni. Naselji Kanji Dol in Javornik imata celo osnovno šolo. Lična, montažna zgradbica je, tako snažna in urejena, da bi bila lahko zgled marsikateri mestni šoli. Snežarjeva teta iz Kanjega dola, samska starka brez potomstva, ki je večkrat iz Kanjega dola prišla prodajat kuhavnice in zelišča v Vipavo, mi je pravila, kako požrtvovalen je učitelj v tej odročni vasi. Uči vse nižje razrede v enem oddelku in drži vso vas pokonci.

Voda je tukaj težji problem kot elektrika, saj izvirkov tod ni, le kapnica. Le v tri kilometre oddaljenih Vodicaх je več lepih izvirkov. A v Vodice nismo šli, ker bi se preveč oddaljili od naše poti. Zopet visoko naselje, zopet njiva, kjer kmetič s parom volov in nekaj otroci orje lepo njivo in sadi krompir. Naprej pa gozd. In še nekaj prav neverjetnega: zaradi gorke zime so telohi cveteli že pred novim letom. Zima jih je marca meseca pomorila, zdaj pa je vse polno belih pa tudi že pordelih cvetov črnega teloha. Brala sem ga že v vseh zimskih mesecih, celo novembra že, a da bi ga v maju, pa še ne! Še ena hiša je! Pri hiši ropot. Električna žaga, žagarski zasebni obrat. Dovoljen, jasno, da bi pomagal obnavljati ljudem te odročne kmetije. Zaposleni Gorjan si je ta praznični dan izbral, da razžaga les za obnovo domačije in hleva. Skladovnice lepih desk pričajo, da kanjedolski žagar ni brez dela.

Že zagledamo Medvedovo kmetijo, nad njo pa Pirnatovo kočo. Pri Medvedovi kmetiji je spominska plošča partizanom, ki so jih nacisti zalotili pri hiši med spanjem – in zverinsko pobili. Koča je pa lepa in prenovljena. V njej streže ženska, ki se mi zdi znana – spomnim se, da je požrtvovalna odbornica idrskega planinskega društva. Saj ni minil mesec dni, ko sva skupaj sedeli za mizo pri pomladanski seji medobčinskega odbora planinskih društev za Primorsko. Ta požrtvovalna tovarišica streže, kuha in pazi na to lepo kočo. Ni kaj, vsa čast ji! V velik lonec nalijemo kropa, vsujemo vanj vse argo juhe, kar jih malčki imajo po žepih (od kar smo nekoč ostali brez česar koli užitnega, zahtevam od otrok, da jemljejo s seboj jušno kocko ali vrečko!), vse skupaj pustimo na štedilniku, vržemo vanj še eno poleno in gremo na vrh. Na vrhu je lepa piramida, razglednik, na njej plapolala slovenska zastava, z nje pa razgled – doli proti Krasu, in na drugo stran proti Alpam, Črnemu vrhu, proti Blegošu in Rovtam... Gozdovi so že gosti, drugi še nežno zeleni, tretji pa še goli. Pa tudi temne lise iglavcev so med njimi. Vrnemo se v kočo, okrepčamo se z juho, ki jo je izdelalo najmanj deset jugoslovanskih firm, prav vsak kos testenine je drugačen. Z lakoto je zabeljena ta juha in nam zelo prija. »Teta, teta, pridite!« vzklikne Janja. Za kočo je vse belo kronic, listih čudovitih velikih zvončkov, ki bi po vseh pravilih morali cveteti vsaj pred enim mesecem.

Ko smo se nagledali lepih cvetic, je treba misliti na vrnitev. Ne gremo nazaj do Cenca, temveč po severnem pobočju proti Črnemu vrhu. Tam pa pravzaprav nič pametnega ne cvete, razen slepic in potočnic, ki smo se jih že po naših logih in gajih nagledali. Pot je zelo strma. Vendar mi pove Marjanca, da s Črnega vrha in z Lomov vsako soboto in nedeljo hodi mladina na Javornik plesat. Tudi z motorjem si pot kdo privoščiči – dekleta pa vsekakor v visokih petah! Pa harmoniko privleče godec. Nemara je s Kanjega dola, z Lomov ja ne vleče instrumenta gor. Strma steza nas končno privleče na nekaj zložnejšo cesto. Otroci se skrivajo po odtočnih jarkih in začnejo tarnati o žeji. Ne bo hudega, glejte hišico! A smola – ni hiša, temveč vikend. Tam je ženska, ki se je pravkar pripeljala z avtom, in pripeljala s seboj nekaj otrok. Vprašam jo, če ima kaj vode. Povem, da nas je trinajst, naj mi da vodo v vedru. A vedra nima, in preden našaga nekeje steklenice vode, že pridere vsa žejna družba. Krotki so še nekam, ker so trudni. Ker vidim, da je najbrž kapnica, opomnim otroke, naj manj pijejo. »Teta, vzemite!« ji ponujajo v zameno javorjniško razglednico in zavojček bombonov. Ženska se nasmeje, Z Marjanco nama ponudi še kozarec vina, otrokom pa da še steklenico deita. Vikend je preprost in zelo lep. V njem je samo odsluženo starinsko – in kar vredno pohištvo. Ženska pravi, da je z Brežic.

Do Črnega vrha naj bi bilo še tri kilometre poti, do avtobusa pa še trideset ure časa. Vzamemo pot pod noge. Hotel Bor pozdravimo od daleč (in od zadaj). Na Črni vrh pritečemo, istočasno z avtobusom.

»No, mamce, nikar ne tekajte, stojimo dvajset minut. Še je čas za kofetek in sekretek!« nas potolaži sprevodnik.

Množično odidemo k »Metki«, s šoferjem in sprevodnikom vred. Tu se je naš »Ozd« razapadel na dva »Tozda«. Marjanca se odloči, da se z bolj utrujenimi otroci pelje z avtobusom skozi Ajdovščino, jaz pa trdim, da bom prej doma, če izstopim na Avžlaku pod Colom in grem peš čez Vrhpolje. Pravično si razdeliva otroke in tako nas odloži šofer pri oni znameniti avtobusni cigu-migu bližnjici, ki pod Colom zavije v Vrhpolje. A tudi ta bližnjica ima kup bližnjic skozi lepe nizke gaje, ima lep razgled na Vipavo in Slap in pride končno ven pri Zavetnikih. To vam povem zaradi tega, da bi ne poskusili priti od Zavetnikov – to je sanaborsko predmestje – peš v Vipavo. Ne bo vam uspelo. Po tej cesti se vozijo ljudje na Nanos, v Podkraj, v Belo, v Sanabor in celo v Bukovje, če je treba, ali pa se vozijo kratko malo kar tako – po zvončke, gobe, maline, vijolice in tako naprej. In če na tej cesti srečate karkoli – od traktorja do mercedesa, od Sanaborca do Nizozemca, vsak vas bo naložil v svoje vozilo in varno pripeljal v Vipavo. Po tej cesti sem preskusila že vse sorte vozil – od trdega voza do kamiona, od traktorja do kolesa – in z vse sorte vozniki, le peš nisem šla nikoli.

In tako sem doma najprej nakrmila živino, potem pa šla pogledat Marjanco, ki se mi je srčno nasmejala. Zmagala sem – bila sem doma prej kot ona.

2. Zopet na Pohorju

»Vso to reč ste si prav zamislili,« mi reče predsednik, »k Arehu, na razglednik, k žičnici, z žičnico dol – a se mi zdi, da bi Osankarice ne smeli izpustiti! Vem, imate v glavnem bolj slabe pešce, pa se da tudi do tja pripeljati.« Skrbno pregledam zemljevid, in vidim, da se res pride s Slovenskih Konjic na Osankarico in od tam do Areha. Cesta je sicer nakazana nekoliko sramežljivo, a v naš lunohod imam zaupanje. Res je, tudi Pavli z »Avtoprometa« sem obljubila, da avtobusov ne bom vodila tam, koder redne proge sicer ne vozijo. Moja pastorka ni zastoj napisala v nalogi o mami, da je »tajnica planinskega društva, drugače pa poštena ženska...«

Do torca sem prosila izletnike, da se mi bi javili, od srede naprej sem jih odgonjala in prosila, da se ne bi javili – v nedeljo smo se spravili v lunohod, ki ga je vozil Miro z Gaberja, to je spet drugi Miro, mlad, prijazen pa tudi prav nič siten. Imeli smo s seboj le en slapenski vzorec ženskega spola in že precej v letih, ki je prišel peš. Potem en vzorec s Podnanosa, nekaj z Gradišča, več izvodov Ajdovcev, pa še z Zapuž in Ustij so bili; ko smo sešteli vse, smo ugotovili, da pripadamo osmim različnim krajevnim skupnostim! Ni kaj, mednarodna družba ali vsaj medkrajevna. Pobirali smo naše ljudstvo po vseh mogočih postajališčih, vseh avtobusnih progah kar debele pol ure. A je potem Miro pohitel čez Črni vrh, in v zgodnjih urah smo že jurišali na krofe – na Trojanah. Na črpalki v Konjicah so nam povedali, da je cesta čez Oplonico na Osankarico precej neužitna. Zadeva je še kar v redu, le ozka je tako, da še sami nismo imeli prostora na njej, pa še umikati smo se morali. Pohorske domačije so čedne, najbrž ljudje hodijo na delo v dolino. Čim višje se vzpenja cesta, tem lepša in boljša je. Gozdovi pa taki, da jih še naslikati lepših ne bi mogel. Ustavimo se na Osankarici, počastimo spomin pohorskega

bataljona, ogledamo spominski muzej. Potem hajdi naprej skozi gozdove in že smo pri Arehu. Vesela sem, da si ga bom bolje ogledala kot takrat, ko smo pred več leti bili tam na proslavi. A dones tam mrgoli avtomobilov in turistov, ležalnih blazin in stolov vseh vrst, diši po pristnih čevapčičih, v kočo pa komaj prideš... Sicer je postrežba kar v redu, in ne predraga. Od Areha naprej je cesta še boljša, pri »Železničarju« pa zmečem vse ljudstvo dol, čeprav imam s seboj precej rožic, ki so v letih visoko nad menoj, in celo dva invalida. Tudi šofer gre z nami do razglednika. Malo povleci, malo potegni, in vsi smo pri njem. Nekateri plezajo le do polovice, drugi do vrha, gneča je precejšnja, a je trden ta most kakor kamen kost, vsi se pricingamo do vrha. Deževno poletje se je za nekaj ur usmililo vipavskih planincev, razmaknilo je oblake, in sonce je posvetilo na lepi razgled z vrha stolpa. Se do žičnice in z njo v Maribor. No ja, da smo šli v akvarij, je jasno. To sicer ne spada v Planinski Vestnik, še manj v transverzalo, a če vas zanese v Maribor, oglejte si ga. Ne povem niti, kakšen je, saj je toliko lepega v njem, da še jaz, ki sem ob morju in ob ribah zrasla, vedno v njem kaj novega vidim.

Še najlepši je bil zaključek. Zadnji postanek smo imeli v občestni gostilni v Vrholah. In glej: za gostilno dve stari ženici grabita mrvo. Med njima sedi možiček, težak invalid. Dve starejši planinki iz Ajdovščine poprimeta za grablje. Še naši malčki stečejo za njim. Ena, od obeh ženic, odraca domov po orodje. In skupina planincev vajenih, trdnih rok, grabi in odmetava. Vile so tu lesene. Grablje pa za velikane. Lepa, mlada žena pripelje traktor. Nečoč je bila za dekló pri teh starih ljudeh. Le brez potomstva, brez sredstev. Sedaj jim iz usmiljenja zvozi seno. Odpelje en voz in ga pusti pod klonico, saj je hiša blizu. Naložimo še enega. Nato moramo domov. Kako pa so te uboge ženice zmetale to moko mrvo, ki jo dež venomer zamaka, na svisli? Kdo ve? Prinesejo nam vina. Zahvalimo se, le malo poskusimo, da jih ne užalimo.

7. JUGOSLOVANSKA ODPRAVA NA KAVKAZ

Dr. MATIJA HORVAT

Leta 1974 je po daljšem premoru spet prišlo do odprave jugoslovanskih alpinistov na Kavkaz. Naša odprava leta 1975 je bila tako druga po vrsti v krajšem času in sedma nasploh.

Organizacijo letošnje odprave je prevzelo Planinsko društvo Kranj, ki je dalo tudi največ udeležencev odprave. Udeleženci so bili Franc Gselman, Tone Perčič, Marjan Ručigaj, Drago Segregur, Franc Šter, Andrej Štremfelj, Marko Štremfelj, Matija Horvat, vsi PD Kranj; Janez Dornik, PD Akademik, Ljubljana, Drago Bregar, PD Železničar, Ljubljana, Filip Bence, Borut Bergant, PD Tržič, Janez Kalan, PD Medvode, Slobodan Lončar in Špiro Nikovič, oba člana JLA.

Ciljev je bilo več. Med te je sodilo spoznavanje najvišjega gorstva v Evropi in plezalni vzponi v večjih višinah, kot so v Alpah. Z višinami od 4000 do 5600 in z dolgimi dostopi utegne biti to pogorje za nekatere člane lahko prehodna etapa k odpravam v višje gore: Pamir, Ande, Himalajo. Imeli smo namen preplezati smeri, ki se jih naši alpinisti na prejšnjih odpravah v te predele še niso lotili. Zelo pomembno se nam je zdelo utrjevanje dobrih zvez s sovjetskimi alpinisti, posebno ukrajinskimi, ki imajo tabor Elbrus v dolini reke Adil-su blizu doline Baksana. V ta predel je prišla že večina naših prejšnjih odprav. Odprava je imela tudi namen poglobiti spoznanje organizacije, opremo, sposobnost in sistem kvalifikacij v sovjetskem alpinizmu. Drugič v zgodovini našega odpravarstva so se odprave udeležili člani JLA, kar vzbujajo upanje, da se bo to sodelovanje razširilo v korist planinske organizacije in nedvomno tudi v korist JLA.

Posamezna planinska društva so za svoje člane, udeležence odprave, prispevala 7000 din. Finančna obremenjenost članov odprave je bila zelo različna. Nekateri člani odprave so se zavezali za gradnjo zavarovanih poti, tem je npr. PD Kranj krilo vse stroške. Člani nekaterih drugih društev so morali v omenjeno vsoto prispevati svoj delež – do 2000 din. Na pripravljanih sestankih smo ugotovili, da omenjena vsota verjetno ne bo zadoščala in smo dodali po 500 din v skupni fond odprave

(dijaki in študentje po 250 din). Z omenjeno vsoto 7500 din na udeleženca odprave smo plačali potovanje do Kavkaza in nazaj ter tritedensko bivanje sovjetskih alpinistov pri nas. Naša odprava je bila namreč zamenjava s sovjetskimi alpinisti – potovanje plača odprava sama, bivanje v gorah pa gostitelj (SZ nam na Kavkazu, mi njim pri nas). Na koncu smo si rezervirali tri dni za ogled Moskve. Stroške tega oglada je kril v celoti vsak udeleženec odprave sam.

Podjetja so nekaterim članom zelo ustregla, razumela so pomen odprave in dovolila izredne, plačane dopuste; nekateri člani odprave so dobili le neplačan izreden dopust.

Imeli smo številne pripravljalne sestanke, na enem nam je Rožič predaval o lanski odpravi na Kavkaz, ki se je tragično končala s smrtjo štirih članov. Vsem članom je bilo omogočeno popraviljanje zob, večina je opravila temeljito testiranje fizičnih sposobnosti na oddelku za kardiovaskularno fiziologijo Interne klinike I v Ljubljani. Ugotovljena telesna zmogljivost vseh članov je bila zelo dobra. Skupna spoznavna tura je zaradi pomanjkanja časa šla po vodi.

Na pot smo se odpravili 12. 7. 1975 in se vrnili domov 4. 8. 1975. Odločili smo se za avionski prevoz in potovali tako od Ljubljane prek Beograda do Mineralnih vod blizu Kavkaza. Od Mineralnih vod do alpinističnega tabora v dolini Baksana smo se peljali z avtobusom komaj 4 ure. Prednost takega prevoza je prihranek na času, slabost pa nekoliko višja cena, predvsem pa omejena teža prtljage na 20 kg na osebo. Za odvišno težo kar precej plačaš, če te odkrijejo. Naših 100 odvišnih kilogramov so, žal, ugotovili, ko smo prišli v Moskvo.

Na Kavkazu smo bivali v alpinističnem taboru ukrajinskih alpinistov društva Avantgard. Gostitelji so bili zelo dobri, prijateljev si najdeš takoj. Vsi smo kaj kmalu premagali jezikovno oviro. Hrana je bila obilna in dobra, čeprav za naš okus nekoliko nenavadna. V nasprotju z našimi pričakovanji vodstvo tabora ni delalo več nobenih zaprek pri izbiranju smeri vzponov in vrhov. Pazili so le, da ni šlo več skupin hkrati v isto smer. Na list vzpona, ki je hkrati dovoljenje, se podpišeta vodja odprave in zdravnik. Pri zdravniškem podpisu bi mogoče lahko prišlo do zapletov. Vse fante je že prvi dan po prihodu pregledala taboriščna zdravnica. Nekaj neprespanih, razburjenih članov je imelo nekoliko višji krvni pritisk, tako da sem moral za njihov odhod na turo sam prevzeti odgovornost. Zapisnik vzpona sestavita vodja gorske reševalne službe in vodja plezalne skupine. Edina omejitev je dan in ura vrnitve. Čim do dogovorjene ure ni ekipe v tabor, sprožijo reševalno akcijo. Za primer težav so nam dali na pot rakete. Dogovorov o času in smeri vzponov smo se držali dosledno, s čimer smo si pridobili sloves disciplinirane odprave. Nasprotno Poljaki, ki so bili v istem času z nami v taboru (vodja njihove skupine je bil lani na Kangbačenu). Ti so jo večkrat mahnili po svoje in zamujali kontrolne ure, celo dneve («Poljaki – anarhisti» so nam večkrat potožili v taboru). Vodstvo tabora je zato interveniralo v Moskvo, da Poljakov ne bi več pustili na Kavkaz.

Precejšen problem predstavljajo zemljevidi. Pravzaprav jih ni. Orientacija je zato seveda le približna, vezan si je na risane skice, ki ti jih pokažejo v taboru in ki jih dobiš v knjigi opisov alpinističnih vzponov nad dolino Baksana. Te skice so nepopolne, zato si precej navezan na svoj šesti čut. Prejšnje odprave so imele verjetno manj težav, ker jim je vodstvo praviloma podeljevalo spremljevalce. Od teh »perevodčikov« so sedaj odstopili.

Alpinistično dejavnost odprave lahko razdelimo v tri obdobja. V prvem obdobju smo zaradi čim boljše aklimatizacije odšli vsi člani odprave na najvišji vrh Evrope, Elbrus. Na zahodni, višji vrh (5633 m) smo prišli vsi člani odprave hkrati dne 17. 7. Naslednje obdobje smo posvetili težkim smerem v centralni Sheldi («po lopati»), Svobodni Španiji (smer Kiseljeva po severni steni, ki še ni ponovljena, in prečenje Svobodne Španije), ter lažjim v Džantuganu. Vsi ti načrti in poskusi so nam oropadli. Zaradi nenadnega poslabšanja vremena so se vse štiri skupine po treh dneh poskusov praznih rok vrnile v tabor Elbrus. Ko se je vreme popravilo, je vsa odprava krenila pod 1600 m visoko severno steno Nakre (4231 m). V lepem vremenu so to steno, ki jo Kuhaf v svoji knjigi omenja med desetimi najmočnejšimi v Evropi, preplezale tri skupine naše odprave po treh smereh. Ručigaj, Perčič in brata Štremfelj so plezali po smeri Abalakova (4 b), Dornik, Bregar, Šter in Segregur po smeri Zamore (4 b), Bence, Bergant, Gselman, Kalan po severnem rebri severne stene (4 a). Smeri so kombinirane – ledne, skalne, povratek po grebenu je dolg in težak.

Pred odhodom smo si ogledali tud idolino reke Adil-su, kjer so mogočne stene Ulu-tau in Tju-Tju. V tem predelu naši alpinisti še niso plezali.

Po povratku je precej članov odprave pomagalo pri sprejemu, nameščanju in vodstvu sovjetskih alpinistov, ki so bivali pri nas od 15. 8. do 4. 9. 75. Dolžnosti članov odprave so bile tako končane šele z odhodom sovjetskih alpinistov.

Mislimo, da je odprava izpolnila svoje cilje. Alpinistična bera bi bila obilnejša, če nam vreme ne bi postavilo dodatnih ovir. Zadovoljni smo z odnosom in z razvojem

sodelovanja med nami in sovjetskimi alpinisti. Videli smo, da sovjetski alpinisti pomanjkljivosti v opreми uspešno nadomeščajo z odlično fizično kondicijo in izredno potrpežljivostjo v slabem vremenu. Všeč nam je bila tudi natančna organizacija gorske reševalne službe in strogost pri obravnavanju napak pri svojih članih. Seveda bi bilo bolje, če ne bi bili prav vsi člani naše odprave navinci na Kavkazu. Dosti hitreje bi se vživeli v življenje pod Elbrusom, če bi imeli s seboj vsaj enega člana odprav iz prejšnjih let.

Udeleženci smo se izredno dobro ujeli med seboj. Vse tri tedne ni bilo nobenega prepira. Vsi člani so bili fizično zelo dobro pripravljene, kar so pokazali že testni pred odhodom. Mnogo jih je izrazilo željo, da bi še kam krenili v podobni sestavi.

Mislimo, da je potrebno z odpravami v ta del Kavkaza nadaljevati. Precej je še vzponov, ki jih Jugoslovani še nismo naredili.

Mnogim smo dolžni zahvalo. Tovarna ALPINA, Žiri, nas je podprla pri nabavi čevljev. Planinsko društvo Kranj nam je vseskozi pomagalo pri organizaciji odhoda na Kavkaz, pri tem in pri sprejemu in bivanju sovjetskih alpinistov pri nas sta se posebej zavzela predsednik društva ing. France Ekar in tajnik Emil Herlec. Zelo nam je pomagala Planinska zveza Slovenije, najbolj dr. Miha Potočnik, Tone Bučer in ing. Pavle Segula, vsi stari znanci in ljubitelji Kavkaza.

STENA NAM JE PONUDILA ROKO

FRANCI ŠTER

Čiget, kakih 3000 m visok grič, je prav tak, kakršna so naša zimskošportna središča, ko ni sezona. Množica turistov, ki želi na lahek način spoznati svet kavkaškega visokogorja, z zanimanjem opazuje skupino Jugoslovanov – otovorjenih z vso alpinistično kramo. Okrepčali so se s šašlikom in so sploh dobro razpoloženi. Slavik, naš vodič, ki si na vso moč prizadeva, da bi nam čimbolj ustregel, nam tudi tokrat preskrbi prednost na žičnici. S sedežnice navdušeni opazujemo bujno vegetacijo, ostenje Donguz-Oruna in Nakre, ki se že prikazuje nad mogočnimi bori. Na vmesni postaji izstopimo. Med cvetočimi travniki počasi gremo našemu cilju nasproti. Mogočno ostenje me prevzame. Vršna kupola Donguz-Oruna grozi, da bo

---

PATRICK CORDIER V CAPITANU

Poročali smo že nekajkrat o spremembah v alpinističnem dogajanju v »superstenah« nad dolino Yosemite v ZDA. Vse doslej je, na priliko »La Montagne et l'Alpinisme«, z veliko pozornostjo spremljala preskušanje evropskih alpinistov v proslulih vertikalah El Capitana in sosesčine. Tudi uspeh Slovencev v Capitanu je bil zelo razločno objavljen v beležkah Luciena Deviesa. Prvi val zanimanja je verjetno mimo, gotovo pa bo Evropa prisluknila razočaranju nad tehniko, ki je gnala skoraj kar preveč razglašeno slavo – kot da gre za njene čudeže, in z njo vred za čudežne ljudi.

Patrick Cordier je bil eden iz vrha francoskih alpinistov, ki se je leta 1971 poskusil s Capitanom v smeri »Nos«. Bil je drugi solist v smeri, ki so jo novembra 1958 prvi preplezali Warren Harding, Merry in Whitmore. Vsega skupaj so bili v steni 47 dni, vzpon sam pa je trajal 13 dni.

Od leta 1958 do 1971 se stena ni spremenila, čeprav so zavrtali vanjo 125 svedrovcev, počli in zajede v prvih 300 metrih pa so degradirali številni navadni klini. 1000 metrov umetelne plezarije s številnimi nihalnimi manevri so kasnejši plezalci uspeli preplezati v 3 do 4 dneh.

Cordier je v svojem opisu solo-vzpona, ki mu je dal naslov »Lepa nedelja«, najprej malo pomodroval, pri čemer je ugotovil, da je v soliranju velikih sten nekaj zelo perverznega – terja skoraj manično trmo ali pa v glavi kolesce preveč. Ugotavlja, da alpinistična literatura ni povsem odkritosrčna, kadar govori o solistih in njihovih motivih. Zdi se mu, da mora solist biti zelo egoističen in ošaben. Egoizem in ošabnost hočeta triumfirati z dejanjem, polnim tveganja in težav. Royal Robbins, ki je pred štirimi leti (1967) prvi soliral v Capitanu, je dejal, da je takšno dejanje nekakšna »duhovna onanija«. Robbins je dalje pisal: »Soloplezanje je kot veliko

vsak trenutek uničila vse živo pod sabo. Neštevilni seraki, ki od časa do časa z močno detonacijo sporočajo nekaj o zakonu težnosti, dajejo steni grozljivo podobo življenja. Pri zadnjih pastirskih stanovih se ustavimo. Dostop pod steno ovira ledeniška rečica, ki bi jo bilo mogoče ukaniti nad jezercem v gorjnem delu, vendar je ta varianta precej daljša. Zaman se oziroma za kakšno potko ali mostičkom, po katerem bi se dalo priti na ono stran. Tudi natančnejši ogled ne rodi uspeha. Takoj mi postane jasno, zakaj je potrebno prvo poglavje iz sovjetske alpinistične šole, kako se prebreds reka. Ker še nismo predelali tega poglavja, poskušamo problem rešiti na druge načine. In Kranjci ne bi bili Kranjci, če ne bi vsak od nas hotel biti najpametnejši. Prva skupina z vedno preudarnim Filipom gre kar lepo naokrog. Druga skupina z našim šefom je rečico ukanila med jezercem in izvirom. Z Zanom in Francetom se odločimo za takojšnji »river forsing«. Spustimo se nekoliko ob rečici navzdol do plitvine. Čevlje navežemo na nahrbtnik, pumparice pa zavijamo visoko čez kolena. Radovan Kuchar, ki v knjigi »Deset velikih sten« opisuje, kako je bredel to reko, pravi, da ga je prav tu nekje vrglo nazaj, tako je bila voda mrzla. Na srečo sem moral loviti ravnotežje s cepinom in to me je toliko zaposlilo, da nisem imel časa misliti na to, kako mrzla je ta tekočina, ki se je pravkar scedila iz ledu. Ob nasprotnem bregu se povzpne na simpatičen grebenček, ki nas privede do prijetno travnate ravninice na ledeniški moreni pod steno Nakre. Tu si uredimo tabor. V večernem soncu se zasvetijo srebrne strehe naših pamirk. Z obeh sten se oglašajo nepretrgana kanonada padajočega ledu in kamenja. V Donguzu opazimo poleg običajnih ledenih tudi ogromen skalnat plaz, ki del stene dobesedno preplavi in zavije v prah. Plaz gre natanko po smeri, ki jo namerava naša skupina naslednji dan preplezati. Prizor nam vzame vsó voljo. Po krajšem preudarku spremenimo načrt. Odločimo se za smer po severnem rebu v steni Nakre. Zvečer se steni umirila in prekrijeta s tankim pajčolanom meglic skrivnost jutrišnjega dne.

Nad Baksansko dolino se rojeva jutro. Ostri skalni obrisi počasi izginjajo. Stena, ki še miruje, postaja vse bolj prijazna. Naloženi granit omogoča čudovite prehode. »Vidiš, po tisti polici desno na led, nato pa zopet levo proti razu,« mi ves v ognju dopoveduje Drago. Natanko tako sem tudi jaz mislil. Popolnoma se ujemava. Varovanje ni potrebno. Kljub temu od časa do časa prepuščava drug drugemu užitke prvega v navezi. Neprijeten požled naju prisili, da se umakneva na raz, kjer naju pobožajo prvi sončni žarki. Z raza je čudovit pregled nad steno. Tudi v obeh sosednjih smereh so naše naveze. Stena je zdaj slovenska. Levo, precej nižje opaziva skupino v smeri Abalakova. Desno, na horizontu, približno v naši višini, pa skupino, ki pleza desni steber. Z vzkliki si »dajemo moralo«.

V srednji tretjini lomijo raz navpični skoki. Prvega skušava ukaniti z umikom levo, pod serake. Pogled na temnozeleno gmočo razbitega ledu, ki grozi, da bo zdaj zdaj zgrmela navzdol, je pošasten. Z največjo naglico izplezava ven, na raz. Drugega

---

ogledalo, način, da raziščeš samega sebe.« To je, pravi Cordier, že stara misel, in ni izvirna, pogruntali so jo filozofi zahodne Evrope, v Kaliforniji pa so jo nekoliko popravili. Misel je za Cordiera preveč zapeljiva, kajti soloplezanje terja od plezalca veliko previdnost, skrajno previdnost, vse mora biti obrnjeno samo v ravnanje, nič ni časa za kakšno drugo duševno aktivnost. Solistu mora razum pomagati, duhu, da plezalec preživi. In zakaj vse to? Andrzej Mroz, veliki poljski alpinist, je imel navado reči: »Ampak zakaj vedno ta zakaj?« Taki smo pač, vse bi radi pojasnili, čeprav pojasnila ni.

Sicer pa, izjavlja Cordier, je soliranje eno samo garanje, posebno v Capitanu, kjer je treba kar naprej zabijati, sestopati, spet plezati s prižemo gor in nazadnje – za nameček – vleči oprtnik, kar tudi ni majhna stvar, saj je v Capitanu solistu treba najmanj 20 litrov vode. Južna stena Capitana terja od človeka ogromno energije in neusmiljenega treninga. Cordier trenirati ni mogel, imel je zlomljeno roko, šest mesecev pred Capitanom sploh ni »lezel«. Morda se je med tem zbrala v njem vsa možna energija in sanje spremenila v dejanje.

V enem samem dnevu je zbral opremo. Marsikaj mu je manjkalo, a dobri ljudje so mu pomagali. Alpinizem je šport za bogate, a večji del ga goje reveži.

22. septembra 1971 je bil pod steno, ki budi domišljijo. Zdelo se mu je, kot da bi se stena rada izognila naporom domišljije, ki bi jo rada dojela in osvojila. Prvi dan je opremil štiri raztežaje, to je bil komaj začetni flirt. Zvečer je imel vse svoj pratež – 35 kg – že razvešen 120 m nad drevjem. Noč ga je presenetila, ko se je hotel še enkrat spustiti navzdol, hotel je prespati še eno noč v dolini. Čeprav je šlo za tri raztežaje, se je vseeno spuščal nizdol in to v trdem mraku ni bilo ravno lahko: vponke, prusiki, stremena, prižeme – vse to mu je dalo dosti opravka. Pri dnevu je to užitek, opoj, češ, zmaga nad težnostjo, v temi pa tega ni občutil.

skoka se lotiva naravnost. Težak nahrbtnik mi okrne užitek, ki ga daje plezanje v zdravem granitu. Neroden previs me ob pomoči nahrbtnika na vsak način hoče vreči od sebe. Šele klin mi pomaga iz zagate. Nadaljevanje je čudovito. V granitu se bolj kot kjerkoli izkaže pravilna plezalna tehnika. Za roke so skromne opore oprimki, profilirana guma pa odlično prijema na trdi kamenini. Varovališče naredim za robom, ki mi onemogoča vsakršen stik z Dragotom. Vrv vlečem zgolj po občutku, kar mu zelo oteži delo. Zan in Bregar, ki sta ob vstopu izbrala nerodnejšo varianto, naju počasi dohitevata. Za sabo imamo že lep del stene, zato si privoščimo krajši počitek. Iz nahrbtnika izvlečem odlične ruske rozine in čokoladne bonbone. Kaj kmalu pa ugotovim, da je vse to docela neužitno. Še dolgo časa potem sem imel v ustih okus po bencinu. Oba priboljška sta ga namreč vsrkala, ker sem oba nosil v nahrbtniku. Bencin in hrana, to ne gre skupaj.

Na levi se bohotijo mogočni seraki, nad katerimi se pne ledna strmal, z nagibom kakih 60–70°. Tu nekje se odcepi češka varianta. Žal mi je, da nimamo več opreme za led. Razmere v ledu so videti prav ugodne. Po strmem kuloarju na desni pa že zvižgajo posamezne skale, ki so se utrgele v zgornjem delu. Žanu in Bregarju nastava viva še past – nekaj bonbonov in rozin, nakar nadaljujemo. Vrv se je zataknila za primrznjen kamen, sunek ga izdere in kamen v elegantnem loku zadene ravno moje koleno. Ostra granitna konica se mi zareže v zgornji del pogačice. V naslednjem skoku, ki me pripelje pod ledeni bok, že čutim, kako mi koleno odpoveduje pokorščino. Navežemo si dereze. Bregar je pravi mojster v ledu. Na konicah derez elegantno premaga strmino naklonine kakih 60°. Na varovališču se zavarujemo z lednimi klini. Naslednji raztežaj nas pripelje znova v zelo strme skale. Star klin v gladkih plateg je zelo dobrodošel. Na desni, že čisto blizu vrha vidimo vršne serake. Ne mudi se nam. Vemo, da bomo danes iz stene. Znova plezamo brez derez. Varovališče, kjer moram čakaje prvo navezo prebiti precej časa, viseč na dveh profiliranih klinih, je še najbolj podobno izpostavljeni prečnici. Trije krušljivi raztežaji nas pripeljejo znova na ploščo v višini vršnih serakov. Še zadnjič se skušamo pogovoriti z našimi v smeri Abalakova. Še vedno so precej nizko. Bivak jim verjetno ne uide. V snežišču z naklonino 45° nad nami opazimo sledi poljskih alpinistov, ki so dva dni pred nami z bivakom preplezali to smer. Zadnji raztežaji so najbolj mučni. 1600 m stene in višina 4000 m opravita svoje. Na robu stene nas večerno sonce še malo ogreje. Stisk roke pove več od besed.

Ker nam je Filip že prej sporočil, da je vzpon na vrh nemogoč, se odločimo, za takojšen sestop. Po kakih 200 višinskih metrih nas ujame noč. Poiščemo udoben prostor za bivak, skuhamo si nekaj toplega in utrujeni, a dobro razpoloženi, zlezemo v puhovke. Bivak je eden od nepozabnih. Visoki vrhovi Kavkaza rdeče obarvani ugašajo v temo. Kdo bi to mogel pozabiti! Noč udobno prespimo. Zjutraj opazimo na grebenu, po katerem nameravamo sestopiti, dve človeški postavi. Vpijemo, a odgo-

---

Drugo jutro je zvedel, da se z vrha Capitana organizira velikanska reševalna akcija. 20 plezalcev je zbranih na vrhu, 8 jih je že na tem, da se spuste 200 m pod vrh na majhno ploščad. Rekli so mu, naj raje počaka, češ tudi v Capitanu je kamenje nevarno. In res, počakal je tri dni – kar ni bilo lahko, saj je moral nekako zatreti mrzlično napetost. 25. septembra je bila pot prosta in pohitel je splezal po pritrjenih vrveh na stojišče, ki je bilo zaradi akcije na vrhu res močno »bombardirano«.

26. septembra je upal, da bo najbolj vroči del stene hitro zmogel. 7 raztežajev ga je ločilo od naslednjega bivaka, med njimi sta bila dva nihalna manevra. Pri tem je opazil, da mu roka še ne dela tako, kakor bi bil rad videl. Imel je trdno povito, vendar ga je večkrat zbolela. Bil je prisiljen bolj obremenjevati levo roko, 95% klinov je zabil in izbil z njo, ne z desno. »Če že nisem prvi v Nosu, me tlaži vsaj to, da je to prvenstvena z eno roko.« Poznalo se mu je, prvi dan mu je turo zagrenil, noč ga je zatekla sredi previsa. Žal mu je bilo, da ni vzel s seboj »netopirja«.

27. septembra je pihal veter, prijetno je hladil in Cordieru je šlo vse kakor po maslu. Nekaj lepega prostega plezanja – to je bilo vse.

28. sept. je zapustil tretji bivak ob prvi zori, v jutranjem somraku nad jutranjo meglo v dolini. Čutil je, kakor da je popolnoma sam na svetu v tisti počli, ki zavija na desno v previse. Sledil je največji nihalni manever v smeri. Poskusil je večkrat, bilo je res zelo težko. Ko je dan minil, se je pomiril, vendar ni bil ravno ponosen nase. Bil je to najtežji dan v steni, s celo vrsto res nevarnih mest. Niti enkrat samkrat se ta dan ni zanesel na samovarovanje. Bilo je dramatično do skrajnosti, ni bil več kos samemu sebi, razsodnost so mu nažrlji živci. Ni pa odnehal, kajti »samo dejanje lahko reši duha«.

vora ne dobimo. Oglasi se, če si Kranjec, nekdo zavpije – še vedno nič. Ko sestopimo do njih, ugotovimo, da sta naša rojaka, ki sta po pomoti napravila svojo bazo na ledeniku zahodno od grebena. Slobodanov zobobol pa jima je onemogočil tudi vzpon proti vrhu. V taboru pod steno razveselimo prijatelje iz desnega stebra, ki so že včeraj sestopili v bazo in jim je med tem že pošla hrana, saj smo imeli »produktov« še kar precej. France, ki je vedno našel prvi izraz za trenutno situacijo, je stvar komentiral takole: »Prišli so tovariši iz stene in nam prinesli hrano.« Glavno je, da smo bili vsi zadovoljni. Nato smo se prepustili brezdelnemu poležavanju na vročem kavkaškem soncu.

Tudi naslednje jutro nas pozdravi lep, sončen dan. Znova smo vsi zbrani v našem taboru pod steno. Nabavo vode za kuhanje združim z ogledom velikega sovjetskega helikopterja, ki se je zrušil nedaleč od našega tabora. Žalosten je pogled na kup razbitin pred mano. Majhen črvček, ki je hotel kraljevati nad mogočnimi gorskimi masivi, se je v nekaj trenutkih spremenil v kup nerabnih odpadkov. Kako ničeva je vsa človeška tehnika v primeri z mogočnostjo naravnih sil!

Neradi se ločimo od prijetnega travnatega prostorčka na moreni in od bobnečih sten, ki so postale že kar domača. Ker želimo spoznati tudi nižinski svet Kavkaza, jo tokrat mahujemo kar naravnost navzdol proti Terskolu. Kako nam je bilo kasneje žal te odločitve. Nekaj časa nas vodi simpatični zeleni grebenček, pravo nasprotje mogočnih, razbitih kavkaških grebenov. Kmalu pa ta izgine in sestopati moramo kar na divje – po pravi džungli. Edini možni prehod je tik ob reki. Preskakujemo s skale na skalo, včasih pa buldožer skozi nizko podrast. Tudi z desne je pridrvel hudournik in kmalu ugotovimo, da smo v pasti. Vse skupaj je videti kot v kakem Tarzanovem filmu. Nekoliko niže že opazimo nekaj naših, ki so odkrili tvegan prehod čez reko. Čevlje tudi tokrat navežem na nahrbtnik in nerodno zakolovratim v divjo reko. V zadnjem delu, kjer je voda najbolj globoka in deroča, splezam na bukovo vejo. Ko vrhovodec se opiram na tanko vejico, ki mi pomaga obdržati ravnotežje, in telovadim nad razbesnelo reko. Do Matije na nasprotnem bregu, ki mi ponuja roko, je le še dober korak. Že mislim, da sem srečno prišel čez vodo – morda je bila kriva lahkovernost – nisem bil več zbran in že sem štrbunknil v vodo. Na srečo se ujamem za vejo, po kateri sem malo prej telovadil, in se skobacam na breg. Med mogočnimi bori in po cvetočih travnikih se znova vzpemo proti žižnicam na Čigetu. Enkrat ambient divje, nepokvarjene, bujne narave dopolnjujeta v ozadju mogočni steni Nakre in Donguz–Oruna. V mislih se poslovim od stene in od kavkaških gora, ki mi je odkril toliko novega, lepega in razburilivega.

Op.: Plezali so Drago Bregar, Janez Dornik, Drago Segregur in Franci Šter. Ocena stene 4 b, višina 1600 m.

Nekajkrat je pomislil, zakaj se je spustil v tako nevarno avanturo. »Gora je zame nezadostljiva potreba, nepogrešljiva žejja, naj se zgodi karkoli.«

Počasi se je primikal četrtemu bivaku. Še pol litra vode je imel za konec dneva, za večer in za noč. »To je v Capitanu neskončno malo.« Dve uri tiste vročine človeka bolj izčrpa kot dva dni v Alpah. Ob osmih zvečer je dosegel teraso četrtega bivaka.

Vsi bivaki, pravi Cordier, so si bili podobni: Nekaj neba in zvezd, nekaj hrupa iz sveta, ki ga je zapustil za nekaj dni; in nekaj življenja se je zbudilo v steni, kalikor je tam sploh mogoče: Živalca, ki živi v počti in se je tihotapila k mojemu nahrbtniku, nekakšna žabica, se je oglasila nad menoj; kako neki žive te stvarce v taki sušavi! In končno – sredi noči je posijal še mesec.

Bivak na četrti dan pa je bil drugačen. Na prostor je prišel že v temi, v trdi temi »z manično natančnostjo razporedil venec svoje kovačije in druge tehnične ropotije. Ves svet se je zgruznil samo na tisto, kar je lahko otipal – in glej v neki razpoki je otipal knjigo. V svetlobi čelne svetilke je bral: I ching, kitajska knjiga o spremembah, stara knjiga. Ni je odprl – iz nekakšnega praznoverja. Toda ali ni bila prava prazna vera že to, da je ni odprl? In to: Ko je odložil čudno najdbo, mu je postalo jasno, da bo jutri srečno izstopil iz stene.«

29. septembra ga je čakala velika streha, velikanski napušč, dva raztežaja nad bivakom. Smer se izogne previsnemu delu in sledi počti po robu napušča, bilo je lažje, kot je pričakoval. In tovrni nahrbtnik je vsak dan izgubljal na teži, manj vode, manj brašna, vsak dan. In vsak dan mu je šel »ciklus raztežaja« hitreje od rok, v 1.45 je vpravil vse: opremil raztežaj s klini, v 15 minutah pripravil vse za poteg nahrbtnika, ki je bingljaj v praznino, 20 minut mu je vzelo izbijanje klinov, 10 minut

NAKRA TAU

ANDREJ STREMFELJ

Vrv, ki počasi drsi pred menoj po snegu, se ne gane več. Dvignem pogled. Filip se je ustavil. Počakam tudi jaz, da me dohiti Čita. Iz nahrbtnika mi vzame palico in jo zabode v sneg, da se pri povratku z vrha v megli ne bi izgubili. Obležem pulover, jutranji veter je strašansko mrzel. Zopet se premaknemo. Smo v višini 5100 metrov pod vzhodnim vrhom Elbrusa. Pot proti sedlu se neznansko vleče. Stopamo počasi, da se ne bi preveč utrudili, kajti pomanjkanje kisika v tej višini je že na delu. Filip se je zopet ustavil. Med tem ko čakam na Čito, mi splava pogled v daljavo.

Sonce je že obsvetilo vrhove. Po mračnih dolinah se zlovešče plazi megla. Zdi se, da čaka ugodnega trenutka, pognala se bo proti vrhovom in jih skrila pred hrepenečimi pogledi. Panorama centralnega Kavkaza je kot na dlani. S pogledi otipavam vrhove daljnjih bezengijskih pettisočakov: nato Čatín, mogočno, dvoglavo čarovnico Užbo, veličastni greben Shelde, končno Donguz s pošastnimi seraki, desno od njega »krasavico Nakro«. To Rusi imenujejo Nakra Tau. Od dna do vrha se strmo vzpenja izrazit steber s tremi skalnimi presledki.

Velik, siv in težak, s kompletom in šotorom na vrhu stoji pred menoj prislonej v breg in čaka, kdaj ga ponesem doživetjem naproti. To je moj nahrbtnik na srednji postaji žičnice na Čiget. Otorvorjeni vsak s svojo »omaro« se počasi pomikamo proti Donguzu in Nakri, ki sta zavita v popoldanske megle. Kmalu ugotovimo, da je do pod stene več možnosti. Po dolini namreč teče ledeniška reka. Reka se v svojem zgornjem toku spušča v slapovih v jezero, iz katerega odteka skozi ozko grlo. Jezero

Nakra Tau
z vršane
smerjo

priprav za naslednji raztežaj in poteg nahrbtnika. Po tem seštevku je računal, koliko je še do izstopa.

Peti bivak je baza za zadnji naskok vse od prvenstvenega vzpona. Pa mu ni šlo vse po sreči, tri raztežaje pod vrhom je moral še enkrat bivakirati v zelo bridkem položaju, z eno nogo na skali, z drugo v stremenu. Bila je dolga, dolga noč.

V nedeljo, 1. oktobra, je avanturo končal, zaduhal je gozd in rad bi bil stekel do njega, ki ga ni videl, toda še se je dajal s previsi in vertikalo, nazadnje pa prečnica na desno in nenadoma samo še – nebo.

Na vrhu so ga čakali prijatelji s svojim »all right«, on pa je začel govoriti, kar naprej govoriti, nikoli ni mislil, da bi mogel toliko govoriti o vsem, o ničemer, o čemerkoli, tudi o tem, kako bo živel. »Bila je lepa nedelja,« končuje Cordier.

DISERTACIJA S PODROČJA EKSPEDICIONIZMA

Dr. Rivoirier, zdravnik FFM (Fédération Française de Montagne), je pred dvema letoma na Sorbonni branil doktorsko tezo iz psihologije: »Psihološki izbor in prilagajanje (adaptacija) oseb, ki žive v osamljenih skupinah v zimskem času na Antarktiki.« Študija obravnava predvsem možnost psihološkega izbiranja s pomočjo vprašalnikov, razgovorov in testov in sredstva, ki jih je možno uporabiti med prezimovanjem in po vrnitvi, razčlenjuje – vrh tega problem neprilagodljivih oseb, ki so prisiljene v skupno življenje in geografsko osamljenost. Delo dr. Rivoiriera se nanaša na popolnoma specifično dejavnost, ki ni povsem podobna alpinistični, vendar njegova dognanja utegnejo odpirati nove zanimive perspektive in koristiti tudi odpravarstvu (La Montagne 1975/1).

je na zgornji strani zasuto z nanosi svojega drugega pritoka. Prehod je možen nad in pod slapovi pa ob izlivu. Po živahni razpravi se razdelimo v tri skupine in se zakadimo vsak po svoje v nasprotni breg.

Bil sem v skupini, ki je šla preko nasutin k vznožju slapov. Kmalu nam je bilo žal, kajti zašli smo v pravo močvirje. Vsakdo se je lotil problema po svoje. Ko smo se rešili močvirnega labirinta z večjo ali manjšo srečo, smo prišli do vznožja slapov. Na drugi strani je že sedel Čita in si obuval nogavice. Široko se je zarežal in nam zaželel prijetno kopel v ledeno mrzli vodi. Nič drugega nam ni preostalo, kot da smo se sezuli in korajžno zabredli v deročo vodo. Na drugi strani sem si najprej ogrel noge, nato pa nadaljeval pot po velikih bolvanih ob jezeru in nato navzgor na rob ledeniške morene. Čez čas sem zagledal Filipa in Dragota, ki sta si pravkar izbirala prostor za »palatko«. Kot pavsod v Kavkazu so bile tudi pod Nakro pripravljene ploščadi za šotore. Toda od teh ploščadi je bilo precej daleč od vode oziroma do snega. Zato smo postavili šotore bližje snegu. To se je nekaterim kmalu maščevalo.

Kmalu smo se vsi zbrali. Na srečo smo bili sami taki, da nismo verjeli vražam, kajti bilo nas je ravno trinajst. Postavljali smo šotore, kuhali, jedli in pripravljali opremo za naslednji dan. Razdelili smo se na trikrat po dve navezi. Filip, Janez, Gselman in Čita gredo v skrajno desno rebro. Žan, Drago, Šter in Ankrst so v začetku nameravali steber v Donguzu. Toda, ko smo še brodili spodaj po močvirju in reki je ravno po njihovi smeri prigrmel pošasten plaz kamenja, ki je smer ovil v oblak prahu. Spremenili so načrt in se odločili za srednji steber Nakre. Mk, Marjan, Tone in jaz pa smo namenjeni v smer Abalakova, ki poteka po najdaljšem in zelo markantnem stebru Nakre. Abalakov je v letu 1959 dobil za to smer zlato medaljo na vsezveznem prvenstvu SZ. Smer je tipičen primer klasične kombinacije, ocenjena s 4 b.

Zvečer, preden smo šli spat, se nam iz večernih meglic še enkrat pokažeta Donguz in Nakra, vsa odeta v svileni škrlat. Pravcata alpinistična pravljica za lahkonoč. Kljub tako lepi pravljici ne spim najbolje, kajti velik kamen me tišči ravno v hrbet, drugi pa v trfico.

Vstanemo ob dveh in se v soju čelnih svetilk spotikamo po ledeniku. Pred krajnimi počmi se navežemo. Danes bom za spremembo plezal s Tonetom. Prejšnji dan sem si natanko ogledal potek krajnih počí in že poiskal prehode. Na začetku rampe, ki prereže otok iz leve proti desni, snamemo dereze, pospravimo cepine in se ovesimo z železjem.

Prvi raztežaji niso tehnično zahtevni. S čelnimi svetilkami jih kar hitro zdelujemo. Takoj na začetku naletimo na klin z zanko, ki postane naš prvi spominek iz Nakre. V teh prvih raztežajih je kar precej klinov, zato si vsakdo prisvoji po enega. Vrh je zažarel v jutranjem soncu. Pred nami kipi v nebo Elbrus, kot dvoglavi velikan, kralj nad nižjimi podložniki. Svet je postal tako enostaven, da s Tonetom plezava oba hkrati in tako kmalu doseževa vrh prve kopnine.

Sledi dober raztežaj snežišča. Preden prideš do njega, moraš prečkati žleb, ki so si ga izdolbili ledeni plazovi izpod grozeče visečih serakov na obeh straneh drugega skalnatga otoka. Prejšnji dan smo bili priče številnim podorom v serakih, zato mi je bilo sedaj kar tesno pri srcu. Tone se loti trdega snega kar brez derez. S kladivom na cepin si sem in tja skoplje kakšen stop in je kar hitro pri prvih skalah drugega skalnega otočka. Tako piše v knjigi. Pozneje pa smo na lastni koži občutili, da to ni otoček, ampak prava celina. Skala je izredno krušljiva. Plezamo največ po majavih blokih ali odpočenih luskah. Previsnemu svetu se izognemo v loku na desno in kmalu pridemo na ramo v razu otoka pod previsnim pasom črnih plošč. Od tu zagledava s Tonetom v črnih ploščah vrvi, ki visi verjetno pritrjena na klin. Kaj bi to bilo? Nesreča, reševanje? Ko čakava na Mka in Marjana, ki sta se verjetno zaplezala, se spraviva nad dobrote v nahrbtniku. Z rame imava lep razgled na velik odlom serakov, ki je vzporedno z nama kakih dvajset metrov na desno. Lepo se vidi ogromna luknja, iz katere so prejšnji dan gremeli plazovi. Danes, ko tu na varnem opazujeva to »giljotino«, se kot zanalašč tudi košček ledu ne odkrhne. Pred nami je najtežji kopni del stene. Zato se dobro podpremo.

Tone pleza prvi raztežaj iz rame. Noče in noče odnehati, tako da moram kar za njim. Po opisu poteka smer desno od velike plošče, vsa logika pa govori v prid prehodu na levi. Odločim se za levo. Iz mesta, kjer stojim, se mi zdi vse močno previsno in krušljivo. Zato zabijem varovalni klin. Kmalu pa se mi kar smeji, kajti plezanje je pravi užitek. Tudi Tone hitro prisopiha za menoj s svojo kredenco. Dalje poteka smer po rampi pokriti z gruščem in obloženi z velikimi, grozeče visečimi luskami. Vsa ta navlaka napravi plezanje zaprno. Po dveh raztežajih po rampi pridem na koncu pod previs, ki ga prereže poč. Tu je tudi po opisu prav, zato si kar nekoliko oddahnem. Tone spleza še svoj raztežaj preko previsa, potem pa čakava Marjana in Mka, da se ne bi spet kam zaplezala. Neverjetno dolgo ju ni izza roba. Najbrž je Marjan po svoji stari navadi vso stvar nekoliko zakompliciral. Končno se le pojavi izza roba. Takoj se lotim previsa, ki je prava poslastica plezanja

v granitu. Raztežaj za raztežajem plezamo rahlo proti desni, skalnega »otočka« pa ni in ni konec. Prišli smo že čisto na njegovo desno stran. Tu je treba navezati dereze, kajti pred nami je majhen, v živ led vkovan ozebnik. Še dva raztežaja kombiniranega plezanja nas privedeta na vrh drugega skalnega otoka. Tu je ploščad za šotor, zato se odločimo za kratek počitek in kosilce, se pravi za skodelico kave. Marjanu je stena že stopila v noge, govori nekaj o neracionalnosti, toda s Tonetom se že zaganjava v naslednji raztežaj. Čez kratko snežišče prideva na skalnat grebenček, ki naju pripelje do stometrskega ledenega grebena. Tvori povezavo med drugim in tretjim otokom, in je dobro viden iz doline. V začetku je precej položen, potem pa postaja vedno bolj strm. Kmalu mi zmanjka vrvi, Tone mi sledi nevarovan. Po zadnjih zelo strmih metrih pridem do skal tretjega otoka. Groza me je, tako je vse krušljivo. Z največjo previdnostjo se vzpnem še dva metra višje na polico, toda kljub temu sprožim kamen, ki z veliko hitrostjo drvi proti Tonetu. Na srečo ga samo rahlo oplazi, tako da lahko nemoteno nadaljujema.

Po petih metrih me Tone pokliče k sebi na boljše stojišče. Nenadoma postane skala čvrsta, tako da omogoča slikovito granitno plezanje, ki ga kazi le težak nahrbtnik. Da bi šlo plezanje hitreje od rok, se povežemo v eno navezo, dokler svet ne postane lažji. Kmalu pridemo na snežišče, ki je prepreženo s kopninami. Preko snežišča pridemo do prvega žandarja. Kar z derezami na nogah se zaženem v strmo ploščo in ugotovim, da sem se zaplezal. Vrv je prekratka, da bi lahko prišel na varovališče, zato plezava nekaj časa istočasno. Veliki opasti se umakneva nekaj metrov nižje v pobočje in kmalu prideva do rebra, ki pripelje na vršni greben. Na tihem upava, da bomo prišli še do noči na greben, ki se je zdel tako blizu, da bi ga lahko prijel z roko. Zato se hitro zakadim v skalno rebro. Skala je zopet prav nesramno krušljiva. Plezanje je podobno plezanju v kamnolomu, ki sem in tja že spominja na peskovnik. Rebro ima pogosta snežišča. Še en razlog več, da se potrudimo do grebena. Toda Marjan kake dva raztežaja nižje pripoveduje svojo staro zgodbo o »starčku, ki ga bodo trije brezglavi zagnanci uničili v dirki proti vrhu«. Po krajšem premisleku se povežemo v eno navezo. Kot prvi v navezi hitim, kolikor se le da, kajti noč se nam naglo bliža. Vršni greben je že povsem blizu.

Nejevoljno odmetavam sneg iz police. Čez kake pol ure je polica, kjer naj bi spala, očiščena. Vso obleko, kar jo imava, navlečeva nase. Voda pa ni, kajti ukrenili smo skrajno pametno. Marjan in Mk, ki bivakirata dva raztežaja nižje, imata gorilnik, midva pa bencin. Med tem se je znočilo in na sestop do spodnjih dveh ni misliti. Počasi se pripraviva na noč. Nekaj snega je ostalo na polici. Topi se in mi zamaka zadnjo plat. Utrujenost pripomore, da kmalu »zaspim«.

Proti jutru je pričel pihati mrzel veter. Mk in Marjan se dolgo ne skobacata pokonci, kajti v zavetju jima je kar prijetno. Nestrpno pričakujeva sonca, ki je medtem že nežno pobožalo oba vrhova Elbrusa. Kmalu se naju usmili. Kljub temu me še vedno zebe, kajti zadnjo plat imam mokro, nogavice so vlažne od potu, veter pa enakomerno tuli svojo pesem okrog raza, na katerem stojiva. Končno se Mk in Marjan pripravita in pričneta s plezanjem. S Tonetom si naveževa dereze, kajti sneg je ponoči močno zmrznil. Po dveh raztežajih pridemo na greben, kjer je prostor za bivak. Precej časa je že minilo, od kar sem zadnjič jedel, zato zagrozim s stavko, če ne pričnemo takoj s kuho. Seveda so bili ostali trije takoj za to. Po nekaj raztežajih smo prišli do vrhne snežne strmine. Tone kar hitro napreduje po varljivem snegu, ki ga je sonce že otopilo. Pod vrhom si uredi stojišče, odkoder kmalu dosežemo vrh. Ime Nakra Tau pomeni prirezana gora, kar tudi povsem drži. Zdi se, kot da bi nekdo odrezal vršno konico. Razgled je enkraten. Bela kapa na vrhu Donguza se zdi neznansko blizu. Veter nam ne prizanaša, zato takoj pospravimo kramo. Pot za povratek je vsaj dvakrat daljša od poti, po kateri smo prišli na vrh.

Najprej smo se po lahkem grebenu spustili na ledeniški plato. Od tu smo prišli preko ledenika v ubijajoče vročem soncu do desnega grebena, ki omejuje ledenik. Preko tega grebena smo se trikrat spustili ob vrvi, sestopili po zoprnem ozebniku in prišli na ledenik, ki je bil podoben njivi krompirja. Preko tega ledenika in strmega melišča smo prišli na tretji greben Nakre. Po njem smo se spustili na naslednji ledenik in preko njega na četrti greben. Iz njega smo se še zadnjič spustili na ledenik in po njem in njegovi moreni prišli v tabor. Ta sestop v vročem soncu nas je utrudil. Obiram še tretjo paličico šašlika in gledam proti Nakri. Medtem ko zvečim meso, se mi ob pogledu na to prelepo goro in njen najdaljši steber utrine kopica spominov. Izpljunem »žvečilni gumi«, ki mi je nastal iz mesa, in se skupaj s Filipom odpravim proti avtobusni postaji. V ušesih mi nenehno pozvanjajo besede ruskega alpinista: »Andrijuša, Nakra očén, očén krasivaja gorá.«

Palatka – rusko pomeni šotor. V tem primeru gre za znani šotor, ki ga Rusi imenujejo pamirka in je njihov stalni spremljevalec pri vseh vzponih.

Šašlik – ražnjiči iz ovčjega mesa.

Andrijuša, Nakra ... – Andrej, Nakra je zelo, zelo lepa gora.

PREČNICO SVOBODNE ŠPANIJE NAM JE VZEL DEŽ

BORUT BERGANT

20. 7. Sinoči smo prišli iz Elbrusa, zato zajtrk zamudimo. Simpatične kuharice pa nam ga vseeno prihranijo. Ob enajstih po pravih prijavih »maršruta«. Vzamemo »produkte«, potem pa našemu nahrbtniku, jemo in mažemo čevlje, ki jim moramo posvetiti še posebno skrb.

21. 7. Ob treh zjutraj dežuje. Slabe volje spet zadremujem. Ob petih Matija ugotavlja, da se vreme izboljšuje. Plezat gremo v Svobodno Španijo. Odločili smo se za smer, ki teče po levem grebenu, ocenjeno s 4 b. Sestopili bi po desnem in tako opravili »traverz Svobodne Španije«. Po cesti se povzpemo do višje ležečega »alplagerja« Adyl Su, malo nad njim pa že prečimo istoimensko reko. K sreči je čeznja položena brv in nam je ni treba prebresti. Zavijemo desno v gozd. Pot se nekaj časa še lepo vijuga, potem pa se strmo vzpne in ne popusti dve uri hoda. Hodimo po levem bregu ledenika. Nenavadno globoko segajo ledeniki, ob robu ledenika je še velikanski mešan gozd, počasi se redči v borovce, dokler ne zmanjka še teh. Pridemo na strmo travnato pobočje, na katerem raste orjaški rododendron, Bele barve je, vendar ni lepši od našega, čeprav je večji. Strmina končno popusti, o naši gori pa ne duha in ne sluha. Ali jo bomo sploh našli? Vsa literatura, ki smo jo dobili za vzpon, je skica gore z včrtano smerjo.

Nenadoma zagledamo gručo šotorov – pamirk, posejano po vrtači. Sem gor so gojenci sovjetske alpinistične šole postavili tabor, da bi se učili plezanja po gorah. Tabor je zdaj prazen, tudi mi ne mislimo ostati. Z morene moramo na ledenik. Nekaj časa je napet, potem pa ga prelomi nekaj stometrski skok, naježen s seraki. Za nameček z leve strani grozi pobočje, po katerem ves čas nekaj drsi. To mesto je verjetno pametno prečiti le, ko ga uklene zmrzal. Ker pa je ura šele dvanaest, moramo naprej. Navežemo se, na glave poveznemo čelade in že gremo. Ledenik je silno razrit. Zdaj se plazimo po ostrih lednih grebenih, zdaj smo spet nekje na dnu razpoka. K sreči nam skromna sled kaže pot, drugače bi imeli precej več dela. Zdajci za nami zagrmijo, po pobočju pod nami se vali plaz. Še poldrugo uro se dajemo z ledom in že smo na snežni ravnici, varni pred plazovi. Počivamo in opazujemo našo goro, imamo jo kot na dlani. Do sedla Kaš-ka-taš moramo priti in ob štirih popoldne smo res tam; 3800 m visoko. Piha močan južni veter, nič kaj dobro znamenje. Zgradimo nekakšno pregrado, kosimo in večerjamo obenem, s skrbjo opazujemo vreme. Iz doline so se privlekle megle, kmalu vidimo le še sebe. V zraku je močna odjuga, ves čas se plazi, se lomi in zgrmeva navzdol.

22. 7. Ob treh s Filipom vstaneva. Vse je zavito v meglo, nekam pretoplo je. Ves dan smo garali do sem, sedaj pa tako vreme. K nam prihajajo štirje naši tovariši, ki so po drugi smeri nameravali priti na vrh gore. Ko se ob devetih le nekoliko popravi, se odločimo za vzpon. Prvih 160 m poteka smer po izredno strmem pobočju. Plezam po gladkem ledu z naklonino 50°, voda se razceja po njem. Kmalu sem ves moker. Po 20 m zabijem prvi klin. Tudi varovati moram na ledu, šele Filip mimo mene preči v skale na greben. Ni pretežak, vendar zelo krušljiv. Plezava po velikih majavih blokih, to ni poseben užitek. Po kakih desetih raztežajih stopiva na vrh nekega stalpa. Treba bo prečiti snežno vesino. Odjuga je taka, da se nama vdira čez kolena. Kar vdere se mi celo do pasu, tako da se z rokami komaj obdržim. Ko pogledam podse, me oblije mrzel pot, saj sploh nisva na vesini, ampak na nekakšnem mostu nad razpoko. Filip hitro zleze v kopni skalni svet, jaz pa se počasi zmažem iz zagate. Med tem se je vreme neopazno zopet pokvarilo. Začne pošumevati sodra. Še slabše, začne tudi grmeti. Sva nekako na polovici poti do vrha gore. Ne pomišljava preveč, umakniti se je treba. Prideva do snežne vesine, po kateri sodra kar dere. Trikrat se morava spustiti po vrvi, da prideva spet na sedlo. Sodra se je spremenila v dež, v pravi naliv. V takem hitiva v dolino. Slap serakov naju spet zavre, ker se je nekaj mostov že podrlo.

V taboru sovjetskih alpinistov popijeva čaj in nemudoma nadaljujemo s sestopom. Jezik nam ne teče kot ponavadi. Topo gledam predse, se spotikam in se jezim nad svojo nemočjo. Kdo bi naj bil vesel! Tako daleč od doma, pa se ti tura izmuzne!

Zvečer prideva v tabor, prha me osveži. Zato kljub utrujenosti grem še v klub. Ruski alpinisti tiho pojo svoje narodne pesmi, kitarist jih spremlja. Misel pohiti daleč v domovino, k Marjanu v Tamar, saj tam podobno prebijemo samotne večere. Neko dekle mi pove, da se je danes v Užbi smrtno ponesrečil sovjetski alpinist. Zato so na sporedu otožne pesmi, žalostinke v njegov spomin.

POROČILO O BIVANJU SOVJETSKIH ALPINISTOV – GOSTOV PD KRANJ – V JUGOSLAVIJI

FRANCI STER

Tradicionalno, že sedmo izmenjavo med sovjetskimi in jugoslovanskimi alpinisti, ki je bila preje vedno v organizaciji PZS, so v letu 1975 zaupali PD Kranj. Ekipo je sestavljalo 15 alpinistov. Vodja ekipe je bil dr. Matija Horvat, član PD in GRS Kranj. Zaradi delitve finančnih stroškov smo k sodelovanju povabili še nekaj članov drugih alpinističnih odsekov in JLA.

15 sovjetskih alpinistov – članov krimskega »Avantgarda« – naj bi po telegramu, ki pa je bil nepopoln, prišlo v Ljubljano 15. 8. 1975. V Ljubljani na železniški postaji so jih čakali člani PD Kranj in predstavniki PZS ves dan, vendar jih ta dan ni bilo. Prišli so šele nekaj po polnoči, ko na železniški postaji ni bilo nikogar. Rusi so na lastno pobudo prespali v pivnici na Masarykovi ulici. Od dolgega štiridnevnega potovanja so bili zelo utrujeni in izčrpani. Po telefonskem pozivu so jih nato s taksijem prepeljali na PZS. Tu je PZS priredila skromen sprejem. V režiji PZS je bilo še kosilo v restavraciji Slavija, katerega so se udeležili tudi predsednik IO PZS tov. Tone Bučer, načelnik KOTG ing. Pavle Šegula in predsednik PD Kranj ing. Franci Ekar. V popoldanskih urah so z vlakom odpotovali proti Puli in v poznih večernih urah z enodneвно zamudo prispeli v tabor PZ Kranj v Premanturi pri Puli, kjer so ostali sedem dni. Sprejem v taboru je bil zelo prijazen. Organizirali so športna srečanja, sovjetski alpinisti pa so s prostovoljnimi delom prispevali tudi svoj delež pri izgradnji premanturskega zidu, v katerem so že vpisana imena mnogih narodov. Dne 22. avgusta so z vlakom odpotovali proti Ljubljani. Med potjo so se ustavili v Postojni in si gledali Postojnsko jamo, ki je pri sovjetskih alpinistih vzbudila veliko zanimanje in navdušenje. Ob treh popoldne so prispeli v Kranj, od koder so nadaljevali pot na Krvavec – v zavetišče GRS, kjer so jim priredili uradni sprejem predstavniki PD Kranj. Poleg predsednika tov. Ekarja, načelnika GRS tov. Herleca in nekaterih članov upravnega odbora se ga je udeležil tudi načelnik KOTG ing. Pavle Šegula. Na Krvavcu so ostali dva dni, nato pa so se preselili v Aljažev dom v Vratih. Med potjo so si ogledali še naš turistični center Bled. V Vratih so ostali devet dni. Namestitev v Aljaževem domu je bila izredno slaba, nagajalo pa jim je tudi vreme. Kljub temu so sovjetski alpinisti v severni triglavski steni opravili lepo število vzponov. Med drugim so ponovili tudi Čopov steber, Jugov steber, skalaško smer z Ladjo, tržaško smer, nemško in slovensko smer. Plezali so tudi v široki peči smer Ogrin–Župančič. Pokazali so izredno fizično kondicijo, saj so vse vzpone kljub slabemu vremenu opravili v rekordnem času. Težave so nastopile pri sestopih, saj so nekateri sestopili v Trento ali v Vodnikovo kočo namesto v Vrata. V lastni režiji so nekateri preživeli dva dneva v Lipovčevi koči v Martuljku in so bili z bivanjem v njej veliko bolj zadovoljni kot z namestitvijo v Vratih. V torek, 2. septembra so zapustili Vrata in se prepeljali v Kranj. Nastanili so se v hotelu Creina. Dan so izkoristili za ogled tovarne Elan in tovarne Iskra v Kranju. Naslednji dan so izkoristili za ogled mesta Kranja, zvečer pa je bil v hotelu Creina poslovljni banket v organizaciji PD Kranj. Udeležil se ga je tudi predsednik PZS dr. Miha Potočnik. V četrtek so zapustili Kranj in dopoldne izkoristili še za ogled Ljubljane. PZS jim je priredila tudi kosilo. V popoldanskih urah, 4. septembra, so zapustili Ljubljano in prek Zagreba ter Budimpešte, polni lepih vtisov, odpotovali nazaj v Sovjetsko zvezo. Slovo na železniški postaji je bilo nadvse prisrčno.

OD ČRNE PRSTI PO GREBENIH IN VRHEH NA TRIGLAV

ANDREJ ZMI TEK

Okrog Bohinja se vleče dolg greben. Tvori nekakšno podkev, ki zapira Bohinj z juga, zahoda in severa. Začne se že na Ratitovcu, poteka čez številne vrhove – Južne ali Spodnje bohinjske gore – tja do Kuka, kjer zavije proti severu čez oba Bogatina, Lanževico in druge vrhove do Špičja. Tu se je treba spustiti na Prehodavce. Nato gre na Kanjavec, čez Triglav, Vernar, oba Tosca, oba Draška vrhova in se konča z Viševnikom.

Po večjem delu grebena je nekdaj potekala meja med staro Jugoslavijo in Italijo. Od začetka grebena pa skoraj do Triglava lahko slediš mejnikom. Greben je tudi razvodje – vse do Kanjavca – med Črnim in Jadranskim morjem. Sploh je zelo lep, dolg, grebenski splet.

Bohinjci smo ga hoteli prečiti že prejšnjo zimo. Vendar je zmanjkalo časa – samo Lojz si je lahko privoščil razkošje enomesečnih počitnic, mi trije smo bili še srednješolci.

Letos pa s časom ni bilo zadrege, le Francijo je študijski režim na Strojni fakulteti prekrižal račune. Tako smo ostali trije Bohinjci: Janko, Lojz in Andrej (that's me, folks). V godljo pa je padla še Maura, Jankova bližnja znanka, Primorka, visoka živina na PZS – pa to še niso vsi njeni grehi. Padla je v godljo zaradi neke stave, potem pa se ni mogla izmakniti.

In tako smo se domenili, da startamo v soboto, 24. januarja. Prvi vrh na našem prečenju bo Črna prst. Imeli smo naslednji načrt: v soboto od Črne prsti do prelaza Globoko, spanje v bivaku; v nedeljo Globoko–Bogatinsko sedlo; v ponedeljek Bogatinsko sedlo–Prehodavci; torek Prehodavci–Vodnikova kočna na Velem polju; sreda Vodnikova kočna–home, sweet home.

Prečenje je s tega stališča videti precej »Von Hütte zu Hütte«, kakor bi rekel Pause, in ne tako himalajsko, kot so se ga lotili Jeseničani v letu 1966. Od njihovega poskusa je minilo deset let in v tem času so se pri nas že tako razpasle zimske sobe, da res ne bi bilo pametno vlačiti s seboj šotore (ki pa jih tako in tako nimamo, še puha-sto opremo smo si sposodili).

Z Lojzom sva se odpravila v petek zvečer v planino Za Liscem, kjer imamo Bohinjci »bivak«. Na nebu je bilo sumljivo veliko zvezd in v breg naju je pošteno kuhalo. V bivaku sva sušila prepotene srajce. Začelo je svinjsko pihati in nad Črno prstjo so izginjale zvezde – jug se je ponujal, pravimo temu Bohinjci.

V soboto zjutraj okrog štirih sta naju vrgla s pograda Maura in Janko z novico: Sneži. Nato sta zasedla pograd. Dogajale pa so se razne humoristične stvari, nanese lo je namreč tako, da se je pograd pod Jankom in Lojzom podrl in je vse skupaj padlo na spodaj ležečo Mauro, za njo bi se bilo prečenje lahko že končalo. Pa je imela srečo.

Ob devetih je nehalo snežiti in odpravili smo se – s štiriurno zamudo.

Gazimo za dobro ped novega snega proti našemu prvemu vrhu. Vendar je na strmih pobočjih veter že spihal sneg in z derezami smo kmalu na Črni prsti. Nekoliko se jasni okrog Triglava, modrina, ki sije skozi oblake, nas navdaja z upanjem.

Nadaljujemo po zaprnem svetu, nekaj novega snega je pokrilo kopno pot. Kdaj pa kdaj prečkamo snežišča, ravno toliko je snega, da ne moremo sneti derez. Kmalu greben zagrne megla, vendar tu še ni težav z orientacijo. Prečkamo Četrto, Konjski vrh, Poljanski vrh, pa za nobenega nismo prepričani, če je pravi, ker se prav nikamor ne vidi. Edino na Matajurskem vrhu se megla razkadi, posije sonce, vidimo greben proti Raskovcu in Rodici. Kaj kmalu pa je spet vse megleno. Držimo se sledi nekega samotarja, gotovo je tu hodil v lepšem vremenu. Na Raskovcu je še vedno vse megleno, po spominu uberemo pravo smer.

Ob treh smo na Rodici. Spravimo se k malici, vendar v mrazu nimamo teka. Megla se noče razkaditi. Kar se da hitro, jo pobereemo in nadaljujemo pot. Greben se spušča. Kjer se začne spet vzpenjati, se zberemo na bojni posvet. Ugotovimo, da do noči ne bomo prišli do prelaza Globoko, ponoči pa bi v megli težko našli bivak. Zato se spustimo v planino Suha. Vse od Rodice sem smo imeli trd sneg, zdaj pa – gazimo ga do kolen. Ko smo tega res že siti, se pred nami odpre planina.

Spravimo se v odprto sirarnico, nekoliko pospravimo in si uredimo ležišča, potem pa začnemo kuhati. Kmalu je v sirarnici veselo, po principu »rahle zafrkancije«, kot bi rekel Franjo. Maura ima tranzistor, ki pa razen Ljubljane lovi samo nemške postaje.

Napoved za kmetijce pravi, da se bo vreme izboljšalo in bodo nastopile ohladitve. Zunaj spet sneži.

Zjutraj je Lojz prvi na nogah in nas zbudi z ugotovitvijo, da je jasno. Nasedemo mu. Pa sploh ni jasno, nekoliko bolj kot včeraj je pa le. Danes moramo nadomestiti včerajšnjo zamudo, zato kmalu zapustimo udobno sirarnico in se napotimo proti Šiji.

Lojz je danes sumljivo zagnan in se odpravi dobrih deset minut pred nami, kar nam ugaja. Udira se namreč še za spoznanje bolj kot včeraj. Na grebenu piha, vendar danes megle ni, vidimo greben naprej, nazaj, vidimo Primorsko in Bohinj. Triglav se nam zdi blizu, a je še daleč. Na grebenu je sneg trd, hitro smo na Šiji in na Voglu. Kmalu nato pa se greben hudo zoži. Zelo je krušljiv. Na obeh straneh uhaja pogled globoko na snežišča. Prav nič prijetno. Ko se zopni del konča, smo kmalu na Globokem. Sledi Vrh nad Škrbino, prvi dvatisočak na naši poti.

Naslednjega dela v grebenu ne pozna nihče od nas – do Podrte gore. Izkaže se, da bi nam trda predla, če bi ne bilo zavarovane poti, spustiti bi se morali globoko dol, nato spet nazaj gor. Pa kljub zavarovani poti nam greben vzame precej časa. Vreme pa je prav prijazno, sonce sije, tudi vetra ni.

Kmalu stopimo na Podrto goro in na Mali vrh – tu pa nas spet zagrne megla in se noče razkaditi. Spustimo se na sedlo in se takoj spet zagrizemo v breg – na Zeleni vrh. Spet sem ali tja, to je tu vprašanje. V takem vremenu se je lažje vzpenjati kot sestopati. Vzpenjaš se, dokler nisi na vrhu, za sestop pa imaš nešteto možnih smeri, posebno če je vrh kopast. Na pomoč mora zemljevid, da ugotovimo smer proti Kuku. Ta nas vleče za nos; večkrat mislimo, da smo že na vrhu, pa kmalu zopet začulimo vzpetino. Čaka nas precej strm spust po trdi vesini, na dan privlečemo vrv in ustrežemo Mauri, ki se rada spušča po vrvi. Potem smo spet na sedlu in spet gor, dol, gor, dol...

Zmrači se, veter nas hoče odpihniti na Primorsko, mraz je... Do Bogatinskega sedla je še lep kos grebena. Prižgemo čelne svetilke in oprezno stopamo po grebenu, ki se na trenutke prav neprijazno oži. Pred seboj vidimo v najboljšem primeru do petnajst metrov – če združimo svetlobna snopa dveh svetilk. Strmine na levi in desni bolj slutimo. Od časa do časa pa se na nebu zasveti nekaj zvezd pa tudi na primorski strani svetijo neke sumljive luči. Greben se razširi, poskuša nas ukiniti z lokalnimi grebenčki, ki jih pošilja na Primorsko. Končno mu zvijača uspe, ne vemo več, kje smo. Vemo samo to, da nekoliko manj piha. Bistri Janko pravi, da smo na Primorskem.

Tedaj srečamo snežno luknjo. Najprej trmoglavimo še nekaj metrov naprej, potem pa se vrnemo – bolje vrabec v roki kot golob na strehi. Janko se gre speleologa. Kmalu mu sledimo. Luknja je precej velika, spušča se poševno navzdol, ni pa ravno visoka. Pripravimo si ležišča, Lojzu pride prav stiropor. Pogrejemo kompot, kuhamo čaj in kmalu se spet dobro počutimo, uživamo. Zlezem v slonovo nogo s čevlji na nogah in v polsnu začutim, da po milimetrih lezem navzdol.

Zbudim se dva metra niže, kot sem včeraj zaspal, zagozden med sneg in kamenje. Lojz spet tuli, da je zunaj jasno, pa mu več ne nasedem. Pospravimo kramo in se zbašemo iz luknje – smo na primorski strani Mahavščka. Res je jasno, piha pa prav mrzlo.

Za zajtrk se zaženemo v Mali Bogatin. Razgled je lep, vidimo greben, ki smo ga že prehodili, pa gore okrog Triglava, kamor smo namenjeni. Spodaj v dolini je megla. Kmalu smo v bajti na Bogatinskem sedlu. Pozajtrkujemo v pasjem mrazu, medtem ko nam rokavice zmrzujejo. Ogrijemo se, ko rinemo na Gracije. Spet megla in veter. Včasih se pokaže Triglav. Snega je malo, tako da se orientiramo po mejnikih. Velikokrat kdo pade v kako snežno luknjo, pa se ne jezimo.

Na Lanževici se spominjamo, kako je prav tu dol pred dvema letoma kložast plaz odnašal Melanška. Vendar zdaj tistega pobočja, ki bi bilo takrat lahko usodno za mladinsko komisijo, ne vidimo – megla – allround. Vendar nas vodijo mejniki. Ko pa teh zmanjka, smo v godlji. Potem privlečemo na dan specialko in kompas, a kaj pomaga, ko samo približno vemo, kje smo. Janko vpraša, od kod smo prišli, in dobi tri različne odgovore. Končno se megla nekoliko razkadi, a le spodaj, vrhovi so še skriti.

Zato ji ucvremo na Sedmera. To cvrenje sicer nekaj časa traja, posebno tisti zadnji breg nam je popolnoma odveč.

Najprej pri koči ni živih bitij, potem se pripelje na smučkah Marko in za njim prijatelj. Povesta, da sta na Prehodavcih dve dekleti. Torej sta Milena in Jelka prinesli hrano. Ker pa smo se domenili, da se na Prehodavcih dobimo, mora nekdo gor. Ta nekdo sem jaz, in sicer zaradi tesnih stikov, ki jih gojim s prvo omenjeno. Preden odidem, se domenimo, da se naslednji dan dobimo na vrhu Špičja.

Stopinje, ki sta jih napravili Milena in Jelka, so speljane sumljivo – najprej visoko gor pod Kopico, nato širok, raven žleb dol do Ledvičke.

Do bivaka pridem že v temi. Dekleti drgetata na pogradu pod šestnajstimi odejami. Pogrejem kompot in skuham čokolino. To ju vrne v življenje. Potem odkrijemo še vse sorte dobrot in nič mi ni žal, da nisem ostal na Sedmerih.

Drugo jutro je jasno. Odpravim se na Špičje, dekleti se bosta vrnili v dolino. Sonce greje, vse okrog se odpira širok razgled. Gore okrog Jalovca pa Srebotnjaki, Mangart, Krn... Pa naš greben... Kdo bi naštel vse vrhove! Prvič sem na Špičju in sem res presenečen nad razgledom.

Na najvišjem vrhu nekaj časa čakam na Janko in Lojza, potem pa se spustim z vrha naravnost navzdol po strmem kuloarju, za katerega upam, da teče nepretrgano do doline. Kuloar pa me prevara, prisili me na kočljivo plezarijo z derezami v krušljivi skali. Nato delam še neke prečnice in sem na snežišču, ki se spušča od sedla med Travnikom in Špičjem v dolino.

Pri Ledvički pridem do stopinj, stezosledsko oko mi pove, da sta Milena in Jelka že sestopili in da je šla Maura po dolini na Prehodavce.

Kar prijetno toplo je, ko stopam po dolini navzgor. Ko pride do bivaka, vidim Mauro sedeti v puhovki. Z zemljevidom določa množico gora tam okrog. Pove mi, da sta šla Janko in Lojz ob petih na Čelo. Skrbi jo, ker se še nista vrnila. Pomiri se, ko ji razložim, da fanta greben ne bosta preletela, ampak prehodila in preplezala. Potem grem v bivak in polijem po tleh liter mleka, ki ga je zvarila Maura. Pa nimam nobenih težav z brisanjem – počakam nekaj minut, da zmrzne – in ga po-
metem na kup.

Morda bo kdo rekel, da sem Lažnivi Kljukec ali baron Münchhausen. Ampak je res kot pribito. Kasneje smo izvedeli, da je bila tistega dne (in druge dni tudi) temperatura okoli -20.

Ukvarjam se s kulinariko, dokler se na Zadnji Lopi ne prikažeta dve postavi. Potem postavim na kuhalnik velikanske količine snega, da fanta ne bosta žejna. Pa je vseeno ogenj v strehi, ker sva z Mauro požrla kompot. Fanta sta utrujena in lačna. Maura se kmalu zavleče v puh in pod kožo, mi pa jemo in pijemo in zbijamo šale pozno v noč.

Zjutraj brnijo žice, s katerimi je bivak pritrjen. Piha. Nebo je jasno. Zagrizemo v Hribarice.

Piha prav svinjsko, zebe nas v noge. Od časa do časa se ustavimo da sklonjeni prelisčimo največje sunke. Počasi se dvigamo proti Kanjavcu. Na vrhu fotografiramo, zmrznjeni film se transportira skrajno sumljivo.

Ker hočemo pridobiti na času, se spustimo proti Doliču skozi neki ozebnik. To pa je taktična napaka, ker prav skozi ta kuloar drvijo podivjane zračne mase navzgor. Še nihče od nas ni doživel takega vetra, pa nismo od včeraj. Nismo še doživeli, da ne moreš narediti koraka navzdol proti vetru, da ti potegne sapo iz pljuči in tako dalje. V obraz sekajo drobni ledeni izstrelki... In ko se končno najdemo spodaj, ugotovimo, da tam, kjer gre poleti pot na Hribarice, ni niti pol tako hudo.

Odpravimo se na Dolič. V zimski sobi se odpočijemo. Veter ne preneha, zato za danes Triglav odpade. Po Velški dolini se spuščamo na Velo polje. Na Triglavu vihrajo snežne zastave, tudi drugi hribi so »praznično razpoloženi«.

V zimski sobi na Vodnikovih je nekaj pobov iz Ljubljane, ki so prišli smučat. Kar všeč nam je, da je že zakurjeno in da je topla voda. Vsak po svoje preganjamo dolgčas. Radio pripoveduje o tem, da je bilo na Kredarici ob 13. uri minus devetnajst. Janko bulji skozi okno v Mišelj vrh. Fantu leži na duši, da nismo bili na Triglavu... Zunaj je jasno, sonce sije, mi pa zapravljamo čas v zimski sobi. Vendar ne moreš proti vetru. Potem se fant zdrami iz more in pravi, da gre na Vernar. Lojz gre z njim, jaz pa sem že v copatah. Vernarju na ljubo se ne bom še enkrat preobul. Raje poslušam radio: »Zapojmo veselo – s krampi v rokah na delo« in »Saj Robbov vodnjak – je priča vseh prič«. Kdo neki zлага ta besedila?

Janko in Lojz sta kmalu nazaj. Veter je nekoliko popustil. Če bo jutri tako, greva z Lojzom na Triglav.

Zvečer kuhamo, ugibamo... Kakšno bo vreme jutri? Zadnji dan prečenja. Bomo uspeli? Se nam bo podrlo tik pred koncem? Sicer tudi do danes nismo grebena prehodili vsega, izpustili smo Kal. Vendar nas to ne gane. Bolj žalostno bo, če bomo izpustili Triglav, božjo pot Slovencev.

Zbudim se in pogledam na uro – ena je. Z užitkom spot zaspim. Kmalu me Janko zbudi. Ura je pet. Še Lojza vržem pokonci in ob pol šestih odrineva.

Do Konjskega sedla je tema gosta, naprej gre laže. Na vzhodu se sveti. Vidiva luči v dolini – Bohinj, Radovljica, Kranj... Daleč v megli Ljubljana. Ob sedmih sva na Planiki. Ne ustavljava se. V škrbini pod grebenom pozabljeva nekaj rozin in brž naprej.

Na vrhu je zelo malo snega, železna mizica je visoka skoraj samo toliko kot poleti. Slikamo panoramo, ves naš dolgi greben. Popolno brezvetrje. Tam zadaj Snežnik, Učka. In tu spredaj še zadnji del poti – Tosc, Draška rhova, Viševnik.

Spustiva se navzdol. Dereze Grivel slabo opravijo test – na vsaki se mi odlomi en spodnji zob. Še dobro, da sta počakala do zadnjega dne. Kmalu postane toplo, puhovki gresta v nahrbtnik.

Zadovoljna prideva k Vodnikovim. Janko in Maura se že vzpenjata z Bohinjskih vratc na Tosc. Midva morava še pospraviti kramo v bivaku.

Ne moreva se prisiliti h kaki posebni naglici. Na vrhu Tosca si želiva samo še vode. Res lepo vreme za zadnji dan – nobenega vetra, prijetno toplo, čudovit razgled. Janko in Maura sta se spustila po ozebniku z vrha navzdol, midva z Lojzom pa hočeva po grebenu, ki pozimi menda še ni bil splezan. Snega je ravno prav malo, da je plezanje zoprno. Dobro pa je, da so krušljive skale primrznjene. Edino tista skala nad Krmo, ki tehta kako tono, se ziblje, ko stopiš nanjo. Oddahneva si, ko je grebena konec.

Začne se vzpon na Veliki Draški vrh. Gor naju čakata Janko in Maura. Ne privoščita nama počitka, takoj gremo naprej, navzdol in nato po grebenu na Mali Draški vrh. Greben je prijazen, sestop pa zoprno – plezanje v derezah in s palicami v rokah. Potem pa spet navzgor – še zadnji vzpon na prečanju – Viševnik.

Veseli smo, da nam je uspelo. Opravili smo dolgo prečanje, zdaj smo na koncu. Včasih je bilo težko, zeblo nas je – ampak takoj bi šli še enkrat. No – morda ne čisto takoj! Ko bi prišli k sebi.

Spuščamo se v Konjščico. Za Sleme zaide sonce. Pred sirarnico snamemo dereze, ki smo jih nosili neprestano, vseh šest dni. Brez njih se nam zdi hoja smešna in nezanesljiva, pa čeprav gremo po vozniku.

Na Uskovnici nas zvabi kača. Posedemo za mizo, naročimo napolitanke, čaj, pivo, coca-colo. Kar ne moremo se odžejati. Ko pride čas odhoda, je najtežja stvar na svetu – vstati od mize... Potem pa po ledenem vozniku v Srednjo vas.

Naša hrana: 4 kg kruha, 4 zavitki prepečenca, 2 konzervi hrenovk, 2 zavitka pireja, 2 × 500 g mleka v prahu, 40 filter-vrečk čaja, 1 kg sladkorja, 1 kg čokolade, 4 zavitki banbenov, 25 pastet, pol kilograma marmelade, 1/2 kg medu, 1/2 kg kislega zelja, dekstroza, vitergin, 2 »čajni klobasi«, 1/2 kg rozin, 5 juh, acitron, dve konzervi kompota, 1 čokolino, 1 medalino, 4 škatle sira Zdenka. Ostalo je le 5 juh.

Oprema: 1 vrv 30 m × 9 mm, 1 vrv 40 m × 9 mm, 1 cepin, 3 bavtice (bajle), 4 pari derez, 10 klinov in 10 vponk, kompas in specialke, 4 puhovke, 2 slonovi nogi, 2 spalni vreči, 3 čelne svetilke Wonder, 3 nahrbtniki z ogradjem, 1 navaden nahrbtnik, 3 fotoaparati, 1 tranzistor, 2 kuhalnika (butanska), 1 komplet za PP.

Prečanje smo opravili od 24. 1. do 29. 1. 1976 Maura Furlan, Janko Arh, Lojz Budkovič in Andrej Žmitek, vsi člani AS Bohinj. Povzpeli smo na 48 vrhov. Snežne razmere so bile ugodne. V začetku nam je nagajalo vreme, vse dni pa je bilo zelo mraz (do -20°C).

ZAPISKI S SOLČAVSKE PLANINSKE POTI

ING. BOZO JORDAN

Raduha, 6. 9. 1975

To je znan, zelo obiskan vrh. Dan za našim obiskom je bila kočja na Loki ponovno odprta z novo opremo, da se kot taka lahko vključi v jugoslovansko planinsko pot – Pot osvoboditve. Toda le vrh Raduha. Mi smo jo mahnilo od Belšaka (karta: Belša), mimo Podradušnika (na karti Račnik, karta v vodniku Podravšnik), čez Gozdek na Kal, Hudo raven, na Loko. Od tu pa po »1« vse do Rogovilca. Dva smo srečali na vrhu, ki naj bi prišla po oni poti od Belšaka kar na vrh. Prišla sta pa le prek Arte planine. Skupno smo se vračali. To pot do vrha smo iskali že tudi mi v tej ali drugačni sestavi, vendar je nismo našli. Pride se, markacij pa ni.

Na vrhu je bil lep razgled, vendar ni kazal kaj razveseljivega za nas. Kmalu smo bili na Durcah in Grohatu. Vmes sem srečal Jožeta, ki je vodil vaje GRS pod ostanjem Raduhe. Podirali so sidrišče. Kar hitro smo se odpravili od nove kočje v dolino. Pospešili smo, Lipni in Dolgi plaz, in že smo na planini Javorje, ki je na južnem pobočju Velikega vrha (1279 m). Še skok skozi gozd in smo pri Tolstovršniku. Tu je oddal Boris sporočilo o ovci, ki je padla tam nekje nad Grohatom med dve

dekleti. Bajе jih je razpodil medved, je menil oskrbnik. Od domačije do ceste nas je pošteno napravilo, na asfaltni cesti pa nas je že osušilo sonce. Postavili smo se in srečno stisnili roko Vesni in možu. Kakšno naključje, da srečaš kolega iz študentskih let le še v gorah.

Olševa, 21. 9. 1975

Zadnja poletna nedelja je bila sončna. Zavedala se je, da naj taka preide v jesen. Škoda, da bi jo presedeli doma, čeprav se jih je nekaj skujalo za pohod. Kam? Na malo obiskano Olševa, ki je vredna obiska. Morda bo sedaj malo bolj obiskana, vsaj od domačinov, navedena je kot prvi vrh nove Solčavske planinske poti in tudi neobvezna točka razširjene slovenske poti je.

Minilo je 15 let, od kar sem bil prvič tam. Takrat smo šli nanjo za nagrado biološkega krožka celjske gimnazije. Bilo je dva ducata učencev in 4 profesorji bili zraven. Dobilim smo poseben avtobus, ki nas je potem čakal v Logarski. Pot nas je vodila iz Solčave v Podolševo do karavle. Tu smo počakali na spremljevalca, miličnika iz Solčave, ki je šel z nami do Potočke zijalke in na vrh. Nazaj smo šli mimo Kisle vode in Klemenška v Logarsko dolino.

Sedaj je več poti do Podolševe (Sv. Duh). Ena gre iz Solčave (tudi cesta), druga malo višje in še cesta iz Logarske od Sester in steza mimo Klemenška do Kisle vode. Do tu je markirana, naprej pa kar po cesti.

Najkrajši dostop je iz Solčave od Lašekarja ali soseda Krzrnarja onkraj potoka, to je danes ravno pri koncu asfaltne prevleke. Tu ni najti odcepa, zaradi ureditvenih cestnih del, a za hišo je lepa markirana steza nad potokom Lašekom. Steza se v ključih spenja na sleme, po katerem gre dober kolovoz in električni vod čez Pustoto (tu so staje, tu je kmetija Strelc) do doma v Podolševi. Od tam, kjer se cepi električni vod, je lep pogled na Logarjevo in gladko Strelčevo (Strevčevo, Strelčovo) peč. V uri hoda smo pri domu.

Od tu dalje je sedaj prost dostop vse leto, od sončnega vzhoda do zahoda, na Potočko zijalko. Tudi na vrh lahko greš. Bolje je, da vseeno pokažeš zdaj ne več potrebno dovoljenje za mejni pas in se javiš v karavli. Tudi rumena tabla te opozori na to! Pot gre dalje po cesti, kjer te pred kmetijo Rogar opozori kažipot na Potočko zijalko in na vrh. (Pot na novem zemljevidu je vrisana po slému, a je ni več – mejni pas!) Po gozdu gre dober kolovoz skoro do modre table: Državna meja. Od tu gre steza več ali manj ob meji po pasu travnate goličave, ki pa nima več ograje za živino, kot je bilo prej, se ji prav približa; sem pride tudi steza z druge strani. Tam dve ranti, pribiti na smreko, zapreta najboljši dostop skozi naravna okna na zahodni vrh (1921 m, domačini mu pravijo avstrijski, ker je na njem meja). Oddaljujemo se od meje in sopihamo proti vrhu. V uri smo pri jami. Sedaj je v jami škatla s knjigo, žig so pa odnesli »planinski tatovi«, kot piše v uvodu (in zato ga lahko nazaj grede odtisneš v domu). Za ogled jame moraš imeti kar dobro svetilko. Tu nam je pred 15 leti mnogo povedal prof. Tine Stante, ki je sodeloval pri izkopavanju v zijalki, in prof. Jože Rotar, moj prvi in zadnji razrednik. Sam sem kot novo pečeni suplent le pritisnil in shranil nekaj posnetkov za šolsko kroniko.

Čudovit je pogled izpred jame na venec Savinjskih Alp. Lahko se mirno usedeš na klop in opazuješ to gorsko panoramo. Malo kje je tak pogled. Takrat je bilo sončno in jasno, danes pa je bil že marsikje čad v ozračju. Na Hudi peči (1322 m) stoji televizijski pretvornik. Nanj bo šla direktna pot mimo že stare solčavske tise, ki je že desetletja vedno enako stara. Seve, pri tisoč letih se nekaj desetletij ne piše.

Nekaj nas je odšlo na vrh. Pot je lahka, skoro neopazno se pne po pobočju, če ne upoštevamo par skokov. Nepopisna flora, nedotaknjena narava! Ko sva sedaj sama z mladinskim vodnikom stopala po stezi, sva si jo natančno ogledala. Lepe rdeče brusnice so bile in na vrhu slmena sem našel debelo rdečo jagodo. Tako visoko in ob tem času je še nisem videl.

Na vrhu ni več triangulacijske koze. Le nekaj ovac se pase in ostanki letev leže po pobočju. Škatla hrani vpisno knjigo z važnimi zapisi »još 80 dana« in podobno. Saj takih obiskovalcev je tu največ. Z vrha je dober razgled. Bil je dan brez sapice, le sonce se je včasih malo skrilo za oblake. Ta vrh nosi ime Govca (1929 m, Govešča na voj. karti), le malo znano domačinom. To je najvišji vrh izrazitega gorskega hrbta. Proti zahodu se spušča na mejo (1921 m), na vzhod pa čez Visoke peči na Gladki vrh (1849 m, 1862 m) in dalje do Lepega vrha (1616 m, 1609 m).

Z vrha se lahko spustiš navzdol k Zg. Ošovniku (Ušovnika, Olševnika), kjer dosežeš solčavsko panoramsko cesto ali pa proti vzhodu čez Visoke peči na vzhodni Gladki vrh in tam na cesto oziroma na (Zgornje) Sleme (1254 m). Kakor pač prideš iz doline!

ninsko in razširjeno slovensko pot! Smola, včeraj so prodali v koči zadnji dnevnik! Jaz sem ga imel od prej in tako je Lučo ostal brez njega. Tudi razglednic nisva dobila, da bi jih žigosala na vrhu. Rešil naju je »jamski pračlovek«. Solčavska turistično društvo – le en član – je stikal za trenutkom svetlobe za nov posnetek. In glej, imel je s sabo vodnik in ga je Lučotu prodal. Kako hitro je bila kupčija sklenjena za enako vrednost kot v dolini! Hvala, ker nisva plačala dodatka za prenos. Žige in čaj sva pa dobila. Obljubil nama je tudi razglednice, samo v Solčavi! Res jih imajo tam. Tako sva stabilizirala svoj žep v duhu časa brez pismenih pozdravov na razne strani.

Bila je žeja in to naju je gnalo h Kisli vodi – saj ta je tu še zastoj. Zato pa od doma do nje ni več markacij! Tudi potrebne niso! Saj ni več stare steze in kolovoza. Tu teče nova solčavska panoramska cesta, skoro po stari poti. Izvirek je le 60 m pod cesto in te nanj opozori tabla in markacija. Zavila sva tja in spila dva lončka dobre kapljice in zavila po stari poti. Markacije so obledele, zato so pa naju objele koprive in naju privedle na novo cesto. Še skok po njej in že sva bila nad Klemenškovo domačijo. Pot gre čez dvorišče in mimo dveh znamenj (prva kapela je lepo izdelana iz domačega rdečkastega apnenca), po strmi stezi navzdol. Ta ima mehak stop, kot so nama povedali v domu, pa tudi markacije so sveže, čeprav o tem niso bili prepričani.

Bližala sva se dolini, nama pa se je bližal zvok veselničnega nedeljskega popoldneva. Kdo bi jim zameril, saj je bila zadnja poletna nedelja. Jesen bo in konec takih podvigov. Za mostom sva dosegla cesto.

Mladinski vodnik je razmišljal, da bi bila dobra tura za izlet mladih. Le uro hoda do doma, uro do jame in še uro na vrh. Tri možne kombinacije. Vse bi lahko zadovoljili. Tudi povratek je lahko različen. Od doma in jame mimo Kisle vode, z vrha pa na Ušovnika in dalje v Solčavo. Različne težavnosti!

Kar prehitro sva prišla v dolino. Kako hitro je minilo teh 15 let! Ne morem verjeti, da nam je takratni ravnatelj celjske gimnazije – tedaj že deset let urednik PV – omogočil tisti izlet. Sedaj mu teče srebrni jubilej uredniškega dela! Koliko generacij je že zapustilo šolske klopi, koliko jih je hodilo po tej poti. Mladi gojijo tradicijo planinstva in ob dobrem mentorju spoznavajo ta svet. Vsi pač niso izbrani s srečno roko, zato to mentorsko delo niha. Neizogiben naravni pojav.

V DEŽELO SMEHLJAJEV – NA TURISTIČNI NAČIN

SONJA HUTTER

Delhi – vročina, ventilatorji, mlečnorjave krave, drobceni človečki v umazanih, izpranih capah, živopisni sariji na neskončno širokih in ravnih ulicah, tu in tam prašna drevesa, čudovite, z nešteto količki, stopnicami, vrtički in balkončki opremljene vile, mogočne državne stavbe, človeško mravljišče blišča in predvsem bede. In spet smo v avionu. Že včeraj se nam je zgodilo, da smo okusili indijsko hrano. Danes smo previdnejši in skrbno pazimo, da bi pri zajtrku ne zagrizli preveč pohlepno v tiste barvaste namaze na kruhih. In pri vsem tem niti ne zanemarimo opozorila izkušnih, češ da je to skoraj gotovo zadnji kruh na potovanju. Kolikokrat sem se spomnila na to opozorilo, ko so nam kruh nadomeščali čapatiji, riž in polenta, nevajen želodec pa je ostajal nekako prazen. Sveže zapečeni kruh se mi je tedaj zdel daleč najboljša jed na svetu.

Hodim po umazani predmesni uličici. Katmandu! Otroci se podijo po obcestnem jarku, v čudne sarije ovite ženske tro kamenje pod velikim drevesom, krave drgnejo svoje oguljene hrbte, iz bližnjih trgovinic se širi sladkoben volj po kadilu in začimbah, v mlakuži ob poti stojijo kamnit kipec, ob njem budistični duhovnik opravlja svoje pobožnosti. Kolesar kolovrati med ljudmi, ti prenašajo vse mogoče tovore, postopajo v gručah ali pa zamišljeno čepe s spodvitimi nogami ob robu prašne ceste, mežikajo v slepečo sončno luč, se pridružijo pregovarjanju, ki ga je sprožil sosed, zopet sedejo in opazujejo hrupni vrvež okoli sebe. Ženske na glavah prenašajo cement od mešalca do zgradbe, ki raste iz tal.

Uzrem nad sabo čudno drevo. Z visokega topola ali kaj je že, vise nenavadni sadeži. Skušam si razložiti uganko, se zaletim v enega naših »popotnikov«. Pouči me,

da vise na drevesu netopirji. Po ozki uličici zavijem na Durbar Square, široko betonirano avenijo, ki pelje od kraljeve palače na jugu. Tu se druga ob drugi stiskajo lične trgovinice, agencije, kitajske restavracije. V enem izmed oken ugledam Makalu – naš plakat, pod njim pa vneta tolče po stroju starejša gospa, tista Miss Hawley, ki je Jugoslovanom tako naklonjena, ena redkih, ki ima za sedaj stalno dovoljenje za bivanje v Nepalju. Ob sedmih zvečer smo dogovorjeni v »Indiri«, zato se z Mitjem odločiva za Svajambunath – Opičji tempelj na vrhu bližnjega griča, od koder je lep pogled na ves Kathmandu. Najameva rikšo – na bicikelj. Neverjetno spretno in hitro krmari bosopeti fantalin svoje vozilo. Svajambunath je res pretrd oreh za rikšo. Vozit se z rikšo je po zahodnjaški logiki izkoriščevalsko. En človek poganja kolo v potu svojega obraza, da se lahko dva korenjaka udobno peljeta! Ljudje pa skušajo kakorkoli zaslužiti nekaj rupij.

Ko se avionček usmeri v neskončno modrino neba in lovi ravnotežje, nam je malo tesno. Letimo v Tumlingtar.

Vročina je neznosna. Vsi smo razpeli velike nepalske marele. Ko ugotovimo, da smo dovoljenja za trekking (edine veljavne osebne izkaznice v deželi) pozabili v Kathmanduju in da so nam fantje iz ekspedicije odnesli v bazo prav tiste sode, ki bi jih morali pustiti v Tumlingtarju, tu pa pustili tiste, ki naj bi jih mi potrebovali šele v bazi, uvidimo, da bomo prespali v Tumlingtarju. Stvari so se začele komplicirati. Kar ne morem verjeti, da gre zdaj zares. Prvi nosači so že krenili na pot. Obhaja me nenavaden občutek – kako bomo vedeli, kje gre prava pot. Sredi strmine se nosači ustavijo, se prijazno smehljajo in počivajo. Prečkamo ravnino, na kateri se med zelenimi polji skriva vasica Tumlingtar in spet se nosači ustavijo. Kam le bomo tako prišli! Pod menoj se razprostirajo svetlozelena riževa polja v neskončnih terasah. Pipal, drevo z dvajsetmetrsko krošnjo, me objema. Ob potočku preidejo riževa polja v divjo zelenino kopriv, grmičevja, bambusa, akacij.

Nad nami se boči temnozelen gozd čudovitih listavcev z ovijalkami, praprotnjo, bananovci. Z veje na vejo se preganjajo opice. S skalovja, ki je obraslo z mahom, pada v hudourniško grapo cel šop slapov in slapičev, ki iz razjedenih, strmih bregov bruhajo vodo v Arun. Deževje se reki že pozna. Močna in zvrhano polna vode se peni čez skalovje ujeta v strme bregove zelenih gozdov in riževih teras.

Vas Gori, v katero smo pravkar prispeli, je praznovala. Kadar je v Nepalju praznik, je zares praznik. Domačini so zbrani okrog možaka, ki vsake toliko časa ustrelji z nekakšno puško, ali pa okrog značilne nepalske gugalnice. Nihče se ne zmeni za nas. Bara sahab zarobanti, češ da tu ne bomo nič dobili in odhiti naprej. Zdi se mi, da smo kar vsi po vrsti osupli, ker se enkrat okrog nas ne vrti ves svet. Dve etapi nazaj (sedaj merimo čas samo še v etapah, datumi in ure tu itak nič ne zaležejo) smo izvedeli, da so bili na vrhu Makaluja štirje naši fantje, potem nam je zvezni oficir povedal, da so prišli na vrh še trije. To je bila res dolga etapa – 1100 višinskih metrov. Mislim, da je bila etapa čez Kiki-La (ali kot mu pravijo tuji Barun-La) težka predvsem za nosače. Prelaz se vzpne do višine približno 4200 m in se nato v enem zamahu spusti proti dolini Baruna, do Mambuka, strme gozdne poseke na višini 3650 m, kjer je naslednji taborni prostor. Na prelazu je deževalo, nekateri med nami so občutili višino. Kiki-La daje s svojo otočno, visokogorsko samoto slutiti bližino himalajskih velikánov. Med skalnimi bloki in strminami, poraslimi z redko, travo in grmičevjem vseh barv, se razprostira nekaj tihih jezer.

Zdi se mi, da je prav ves Nepal v terasah, celo gozdne strmine. Na obronku so si naši šerpe naredili lično, pokrito kuhinjo. S plohto so prekrili prostor, si uredili ležišča in zakurili ogenj. Kot običajno je v trenutku, ko je sonce zašlo, pritisnil hud mraz. Pred kuhinjo je visela tabla z napisom »vход prepovedan«. Postavil jo je glavni kuhar Pasang, ki je tudi sicer med vsemi našimi Šerpami najbolj nestrpen. Ko sva prišla na standardni večerni klepet ob ognju, sem vprašala Pasanga, zakaj je to dobro. Razložili so mi, da je tabla še iz časov angleške ekspedicije na Everest, da pa kuharjem res ni všeč, če jim sahabi med njihovim delom gledajo v lonce. Kako so včasih občutljivi, po svoje ponosni, po svoje ustrezljivi, včasih že kar preveč sicer pa čudovito naravni. Zamero, jezo in slabo voljo ali celo sovraštvo preganjajo s smehom. Zelo radi pokažejo, kaj znajo.

Dolge štiri ure smo se umikali iz baze do planine Nee. Ker so mi dežnik zapravili, sem prišla do pastirske kočje popolnoma premočena in kot ponavadi, med zadnjimi. V koči se je gnetlo pet naših Šerp, nekaj nosačev in prav vsi »popotniki«. Gneča je bila občutna. Take kočje na planinah so redkost. Tloris je približno 4×8 m približno 2×4 m pa je prostora za spanje. Koča je zgrajena iz čudnih, vegastih desak. Tudi pozno popoldne je še lilo kot iz škafa, zato nisem šla postavljat šatora. Mitja prav tako in tako sva prenočila kar v tej pastirski koči, skupaj s 5 našimi Šerpami, 1 nosačem in tremi nosačicami (Pema, Ki Doma in Kami Doma). Ko sem privlekla na dan orglice, so pričele krožiti iz rok v roke. Prav vsi so znali igrati nanje. To ljudstvo je res neverjetno muzikalično. Ker nismo navajeni njihove tonske lestvice in petja

skozi nos, človek najprej sodi, da ne znajo peti in da si tiste čudne zakomplicirane poltonske melodije sprati izmišljajo. K temu pripomore še besedilo, polno enozložnic, tipičnih za skupni nepalski jezik. Ko pa pesmi pozorneje prisluhneš, ugotoviš, da pet ljudi istočasno ne more improvizirati. Ko pesem večkrat slišiš in se navadiš na tipični melos, lahko šele dojameš vse bogastvo in lepoto njihovih pesmi.

In o čem pojejo Nepalci? O fantu in dekletu, o povabilu na ples, o visokih hribih, o ljudeh, ki žive pod njimi, o Nepal, o delu na poljih, o ljubezni, o legendah in herojih. Razlika je samo v tem, da so polja rižava, imena fantov in deklet so Sarki, Kanča, Pasang, Danau, Pema, Kami itd.

Že nekajkrat prej so nosači in Serpe zapeli. Kadarkoli smo prišli zraven, so pričeli izbirati »program« in se dogovarjati, tako da je bilo dosti več govorjenja kot petja. Ta večer na planini Nee so pozabili na naju in z njimi vred sva doživljala njihov večer, ob ognju s pesmijo, plesom, pogovori in smehom. Včasih se je kdo od njih spomnil in nama v polomljeni angleščini skušal dopovedati, za kaj gre, včasih pa sva sama sprožila salve smeha, ko sva kar v slovenščini odgovorila na kakšno znano nepalsko besedo.

Ognjeni zublji so debele grče že spremenili v žerjavico in prijetna toplota se je širila po prostoru. Kanča Lama je že zdavnaj zaspal in Balu (naš kuža, o katerem bi bilo treba napisati posebno štiriijo), se mu je zvil k nogam. Kanča Lama ima za svojo specialno dolžnost, da nas razžene od ognja. Kanča gre zares spat, za Serpe pa se večer pravzaprav šele prične. Ogenj, ki plapolja sredi čepečih postav, meče nemirne sence na vegaste stene koč, gost dim ovija obraze. Ljudje okrog ognja so v stalnem gibanju. Sežejo po skodelici čaja, hušknajo v pesi in ponovno z vajeno kretinjo zaslonijo obraz pred slepečo svetlobo. Pasang si pritrkava živahni ritem, oči se mu svetijo. Nenadoma z vajeno kretinjo zavihnje brisačo, ovito okrog vratu namesto šala, vstane in upre roke v bok. Nage zaplešejo po taktu in roke vzvalovijo. Kami Doma vstane neslišno kot mačka in že se ji telo pripogiba in plapolja v tistem večnem notranjem ritmu napeva, ki vzradosti navzoče, da prično udarjati takt s ploskanjem.

Zjutraj nosači prevzemajo tovore. Ob tem je kot vedno dosti težkanja in pregovarjanja. Bara sahab tega ne mara in vsakogar odpravi precej na kratko. Zato ima Čering dosti več dela, ker mora skrbeti, da nosači niso preveč nezadovoljni. Ne znajo ne pisati ne brati, zadovoljni so z 20 rupijami (3400 starih din) za celodnevno nošnjo 30 kg tovora. Ekspedicija jim na tridesetdnevem maršu prinese celo premoženje 600 rupij, 60 dolarjev. Zdi se, da ti preprosti ljudje sploh ne morejo vplivati na potek ekspedicije ali trekkinga, pa vendar lahko takole potovanje zelo zagrenijo ali celo ogroze končni uspeh. Stavka nosačev lahko pomeni, da je skupina alpinistov nekaj dni priklenjena na mesto. Taborni prostor je nekaj dni hada od najbližjega človeškega bivališča, to pomeni, da je kakšnih 30–40 ljudi odvisno samo od svojih zalog hrane in drugih potrebščin, da postopajo okrog z rokami v žepih in se med njimi počasi širi slaba volja in nervoza. Za pot do baze je račun pokazal toliko in toliko dni hoje. Če sta zaradi stavke nenadoma dva dneva več, se račun poruši in skupini lahko grozi pomanjkanje zalog. To pa pomeni spet slabo voljo v skupini, pomanjkanje kalorij in moči za pot od baze naprej. Skratka, stavka nosačev ni zgolj nepalska folklorna zanimivost.

No, v našem primeru je bilo vse v redu. Dosegli smo cilj, stisnili roko našim fantom z Makaluja in se srečno vrnili.

SAMOTNA, TIHA

Črtomir Šinkovec

*Samotna, tiha kot zaliv,
je v hribih moja rojstna vas,
obkrožena od bornih njiv,
zajeta v venec host in jas.
Od tam me kliče daljni klic,
spomin na davne, srečne dni,
na prvi cvet, spev prvi ptic
in na vabljiv opoj noči.*

*O, topli, božajoči glas,
kot pesmi je mamljiv sijaj,
poti ni več, ni več nazaj
v te mlade dni, v to gorsko vas.*

PROFESOR JANKO RAVNIK – 85-LETNIK

Jubilejni dan je sicer že mimo, vendar naj nam slavljeneec ne zameri, če se ga v planinskem glasilu spomnimo post festum. Naša planinska organizacija se je prof. Janka Ravnika hvaležno spomnila s pismenimi čestitkami, v katerih je na kratko povzela njegovo delo za razvoj in napredek slovenskega planinstva. Takole mu je pisal dr. Miha Potočnik, predsednik PZS, na njegov počitniški naslov v Stari Fužini, v njegovo ljubo domačijico: »Dragi Janko, spet imaš za seboj petletko svojega bogatega življenja, še vedno delaven, kakor da zate ne velja pravica do pokoja. Dovolj mi, da Ti ob jubileju čestitam v imenu Planinske zveze Slovenije in vsega slovenskega planinstva, s katerim si vse življenje čutil, živel in ga s svojimi sposobnostmi podpiral in ga pospeševal.

Naj se ob tem voščilu najprej spomnim Tvojega nepogrešljivega deleža pri ustanovitvi in vodstvu TK Skale, s katerim si vsebinsko razširil slovensko planinsko substanco in mu z organiziranim delom za alpinizem, smučarjijo in fotografijo pokazal modernejšo, sodobno pot, po kateri se je slovensko plezalstvo v dobrih dveh desetletjih prebilo na evropsko raven.

Tvoj planinski fotoopus po svojem umetniškem značaju in po svoji tehnični dovršenosti je še vedno zgled resnične kvalitete, po tematiki pa prava poetična enciklopedija o „nebesih pod Triglavom“, da povem s Cankarjevo besedo. Tvoje fotografske zapise še vedno občudujemo kot „okameneli zanos domovine“, ki si ga znal pričarati s kamero z resničnim občutkom za lepoto, obenem pa z eksaktnim znanjem o estetskih zakonitostih, ki se jim posvečaš v svojem življenjskem poklicu kot glasbenik. Občudujemo Te in smo srečni, da Te imamo, veseli, da Te vidimo zdravega in čilega. Z vsemi svojimi talenti in sposobnostmi si služil svoji domovini kot glasbenik, esteta, skalaš, fotist, filmar, organizator, pobudnik in še kot človek s celo vrsto drugih izjemnih sposobnosti.

Naj Ti Tvoje bogato, pestro življenje v službi lepote poteka srečno še naprej, naj nam bo v trajno spodbudo in ponos!»

Težko je kaj dodati k tej lapidarni označbi življenjskega dela profesorja Janka Ravnika. V našem glasilu je leta 1966 pisal o njem Marjan Lipovšek in dal svojemu članku naslov »O človeku, ki je vse življenje iskal lepoto.« Tista spominska beseda mi je ostala v spominu kot oblikovna in vsebinska mojstrovina, esej, kakršnega lahko zapiše samo umetnik o umetniku. Velikemu komponistu in pianistu Lipovšku, ki ga pozna domala ves svet, se je zdela v besedi o Ravniku, njegovem profesorju, najprej pomembna ugotovitev, da sta pri Ravniku nerazdružljivi ljubezen do narave in njegova predanost glasbi, na kar označuje njegove zasluge za slovensko smučarjijo, planinsko fotografijo, za začetke slovenske planinske šole, za slovenski planinski film. Zdaj že malokdo ve, da je na scenarij Juša Kozaka, velikega ljubitelja Bohinja, profesor Ravnik z Lipovškom, Drogenikom in Kajzeljem posnel svoj film »V kraljestvu Zlatoroga«. To je bilo leta 1928. Kmalu bo poteklo pol stoletja, kar je zmagala Ravnikova volja, da se skalaški dom postavi tam, kjer danes stoji velika turistična postojanka. Imel je prav.

Naj ponovimo, kako Lipovšek, priznani umetniški fotograf, govori o Ravnikovem fotoopusu: da je »neizrečeno bogat, pa kvalitetno neusmiljeno natančen izbor« najraznovrstnejših podob iz žive in mrtve narave, »čudovita paša za oči in srce, ki ji je Ravnik tudi v spremni besedi znal povedati primerno vsebino«.

85-letni Ravnik se – vsaj za naše oči, nič ne stara.

Še prihaja »na zvezo« v Dvořakovo, še je član uredniškega odbora Planinskega Vestnika, še nas vedri s svojim dobrodušnim nasmehom in s svojimi živimi očmi, v katerih prav nič ne potemni iskriivi žar njegovega pogleda, še izžareva nalezljivo vedri optimizem, še vedno je pripravljen postaviti možato besedo na pravo mesto o pravi priložnosti, mi pa ga radi poslušamo in se posebej razveselimo vsakega njegovega obiska v planinskem domu, tam »za krajem« med Vošnjakovo in Dvořakovo ulico. Ko mislim na to tako silovito izraženo kremenitost, na Ravnikovo svežost in vedrino, si to razlagam z vsem tistim, kar je Marjan Lipovšek tako jedrnato, a obenem bogato zapisal o Ravnikovih »žegnanih rokah«. Take roke so izraz duha, duhovne moči in ustvarjalne sposobnosti, naj bo to v glasbi ali v precizni mehaniki in umetnem mizarstvu, roke, ki spreminjajo svet, saj umetniško in umetelno obvladajo njegove snovi.

Dragi profesor Ravnik, sprejmite tudi s temi besedami najprisrčnejša voščila vse slovenske planinske družin!

Uredništvo

O LISCI IN O JURKU

DR. ERVIN MEJAK

Leta 1913 sem bil prvič na Lisci, nato pa še ne vem kolikokrat. Saj je ta 947 m visoka gora v našem Zasavju eden najlepših in prijetnejših enodnevnih izletov iz Celja. Na ta vrh je mogoče priti iz Brega, odtod tudi z avtomobilom po dosti široki, še kar dobri makadamski cesti mimo požgane graščine Rude. Sicer pa drži pot tudi iz Sevnice ob potoku Sevnična mimo Lipovška v Krakovem in prek Jurkloštra. Celjani gremo največkrat iz Brega prek Razborja mimo Jošta k Tončkovemu domu na Lisci. Planinci se radi vračajo v dolino čez Lovrenca (tu okrog cvete v začetku maja velikocvetni modri encijan v veliki množini) pod Velikim Kozjem v Zidani most.

Na Lisci je bila postavljena že leta 1902 prva planinska kočica. Ime Jurkova kočica je dobila po umrlem šolskem upravitelju Blažu Jurku, ki je toliko let vzgajal šolarčke v Razboru in ki je imel glavno zaslugo za to planinsko zatočišče, ki je bilo spočetka skromno oskrbovano ob sobotah in nedeljah. Kočica je pogorela med vojno. V letih 1951 in 1952 je PD Krško zgradilo ličen planinski dom, ki ga je delovni kolektiv podjetja »Lisca« v Sevnici v letih 1969 in 1970 preuredil in razširil v pravi planinski hotel. Postavili so zadaj za domom Jurkovo kočico, namenjeno predvsem planincem, z napisom »Jurkova kočica 1902–1972«. Pri vходу v dom je vzdana spominska plošča z besedilom: »Tu je bilo leta 1938 prvo posvetovanje Politbiroja CKKPJ, potem ko je tov. Tito prevzel vodstvo.«

Poleg glavne zgradbe doma so v posebni stavbi lepo urejeni prostori za prenočišča in avtomobilske garaže. Dom ima veliko parkirišče, za razvedrilo je balinišče, igrišče za odbojko in ruski keglji.

Hotel oskrbuje osem uslužbencev podjetja »Lisca«, med njimi sta prijazna in skrbna vsem planincem znana Pavle in Marjanca, ki sta celo vrsto let bila oskrbnika doma, ko je bil še pod upravo PD Krško.

Ta planinska postojanka je izredno obiskovana skozi celo leto, saj je pozimi tudi ugoden teren za smučarje. Že od nekdanj prihajajo na Lisco planinci iz Hrvaške.

Lisca leži tako ugodno, da imamo z njenega vrha lep razgled na vse strani, ob jasnem vremenu se vidi celo Zagreb, ponoči pa številne lučke tega milijonskega mesta. Pohvaliti je treba veliko vno, trud in skrb podjetja »Lisca« – Sevnica in njenih pridnih gostinskih uslužbencev.

Še nekaj vrstic o začetniku planinstva na tej gori, o pok. šolskem upravitelju Blažu Jurku, ki smo ga vsi starejši planinci dobro poznali in se radi v njegovi družbi zabavali. Blaž Jurko je bila originalna oseba po svoji zunanji podobi in po svojem obnašanju. Mož je bil izredno močne postave, nosil je veliko suktnjo in hlače pumparice z dokolenkami, na glavi je imel klobuk z velikimi krajci, nosil pa je s seboj vedno tudi nepogrešljivo rdečo veliko marelo. Bil je zelo šegav in dostopen za vse šale. Rad se je dobro imel. (To ni nič slabega in nič nenavadnega.)

Njegove dogodivščine je objavil tudi celjski lokalni časopis »Nova doba«. Izšla je pozneje tudi posebna brošura o njegovih dogodivščinah. Morda jo ima še kdo v svoji knjižnici. Dobro bi bilo poskrbeti za ponatis. Res, silno zabavno čtivo!

Rad je imel dijake. Kadar sem šel na Lisco, sem se vedno oglasil v Razboru pri njem, saj mi je zabičal, da ne smem mimo. Navadno je šel potem z menoj na vrh. Seveda je vzel s seboj dosti jedače, zase in zame.

Spomnim se dneva, ko me je srečal v Celju, kamor je šestokrat prihajal. Že zdaleč mi je mahal s svojo rdečo marelo. Povabil me je, da greva v gostilno »Branibora«, tja je najraje zahajal, ker mu je takratna gostilničarka Roblekova vedno dobro postregla. Tu je naročil golaž za oba. Pravili so, da je lahko sam pospravil več parcij in menda tudi po deset žemelj, takih, ki so zahrustale, ko si jo stisnil, ne take osušene in gobaste, kakor jih pečejo v Celju danes. Popil je nekaj vrčkov piva, nakar sva odšla v mesto. Ko sva prišla do gostilne »Beli val« v sedanji Stanetovi ulici, mi je že dejal, naj grem z njim v gostilno, da vidim, s čim bo gostilničar Šanc postregel za kosilo. Tja pa nisem utegnil iti.

Nekoč mi je pravil o Zagrebu. S svojo rdečo marelo je hodil po Ilici in zavil kakor ponavadi v gostilno »Pri lovskem rogu«. Tu so ga viharno pozdravili stari zagrebški znanci in čakali, kaj jim bo povedal novega, seveda šaljivega. Kupil je tisti dan v Zagrebu kahlico. Ko je dobil na mizo jedačo in pijačo, je kahlico na mizi razvil, natočil vanjo pivo in pil iz nje v veliko zabavo svojih znancev in drugih gostov. Zakaj bi ne, bila je nova, emajl je emajl.

To so pozneje zagrebški planinci pripovedovali, ko so prišli na Lisco v Jurkovo zavetišče. Ni razloga, da ne bi verjeli. Povedati je treba še, da se je Jurko pri tem zelo resno držal in s tem buril še več smeha. Bil je možak, ki ga ne pozabiš.

DRUŠTVENE NOVICE

JUBILEJ DELA

(Ob 50-letnici Marjana Oblaka)

Marjan Oblak! Skromen, prisrčen, ljubezniv, vedno pripravljen ustreči, pomagati, naprežen od zgodnjega jutra do trde noči, kot da bi bil rojen za anonimnega junaka dela, za garačca, ki mu zlepa ne bi našli enakega! Ves neugnan, energičen, poln pobud in spodbud, ves razdan načrtom, dejanjem. In uspehom! In še kaj bi morali reči ob misli, da bo ta izjemno delavni človek, ta izredni motor na številnih življenjskih področjih 19. avgusta t. l. dosegel svoj prvi življenjski vrh, znamenito koto, na kateri se človek skoraj mora ozreti na prehojeno pot. Čez obraz utegne huškniti senca ob misli, da je čas neizproslen. Pri Marjanu Oblaku te sence ne bo, zanjo ne bo imel časa. Vrgel se bo v vsakdanji vrtnec opravkov, sej, razgovorov, problemov, obveznosti, razpet vsak dan po starem antičnem pravilu: Nulla dies sine linea! Vsak dan načrtno izbrabiti! Kakor da gre samo za dan, za delo, ne tudi za človeka, ki mu sedi za vratom neogibni načrt in dnevna strategija, obenem tudi nekakšen porok za strumnost telesa in duha: Serva ordinem et ordo servabit te! Ali res drži to staro pravilo za vse čase? Izkušnja tako uči: Za vsako ceno ohraniti red v stvareh, v delu, da se z redom tudi sam ohranjaš. Če premišljuje življenje in delo Mar-

Marjan Oblak

jana Oblaka, moram sprejeti to starožitno modrost. Potrjuje mi jo z vsem, kar vem o njegovem delu.

Obiščimo ga in ga povprašajmo, kakor je ob jubilejih navada. Biografija: Prvih 20 let trda mladost, nato ena sama grozota – kot dečka ga je zgrabila vojna, okupacija, 18-leten je komaj ušel smrti in se po osvoboditvi oddahnil in utiril, najprej v armiji, nato pri delu v škofjeloski tkalnici. Leta 1949 dobi dekret za litijsko predilnico, ena najstarejših tovarn na Slovenskem in se tu takoj znajde na vrhu revolucionarnega vala, ki je Litijo spreminjal v enaga od živahnejših slovenskih proizvodnih centrov. Bil je med ustanovitelji litijske podružnice Narodne banke (1951) in v njej delal šest let. Leta 1957 ga že najdemo na odgovornem mestu šefa davčne uprave litijskega ljudskega odbora in od leta 1963 do 1967 načelnika za gospodarstvo in finance.

Leta 1967 so mu kot pomočniku direktorja zdravstvenega doma Litija vodstva družbenopolitičnih organizacij treh občin poverila združitev zdravstvenih domov v Domžalah, Kamniku in Litiji. Težavno nalogo je gladko opravil, delal še skoraj eno celo leto v integrirani zdravstveni ustanovi, nakar je leta 1968 prevzel vodstvo oddelka za izvrševanje proračuna in davčni inšpektorat na republiškem sekretariatu za finance. Leta 1969 je postal načelnik tega oddelka, leta 1973 je bil imenovan za pomočnika republiškega sekretarja, leta 1975 pa za republiškega podsekretarja na istem sekretariatu.

Ob teh odgovornih delovnih dolžnostih je seveda delal še kot politični aktivist, bil dve mandati dobi odbornik litijske občinske skupščine, istočasno še predsednik sveta za družbeni plan in finance, pa še predsednik za družbeni nadzor. Celih osem let je bil blagajnik občinskega sindikalnega sveta, štiri leta pa predsednik sekcije pri občinski konferenci SZDL za razvoj zdravstva in stanovanjsko-komunalnega gospodarstva.

Pravzaprav – ali niso vse te delovne dolžnosti in funkcije že dovolj težke in odgovorne za ena sama ramena? Ali jih ni že kar preveč? Kdar je vsaj približno to poskusil, bo znal to oceniti. A vendar z njimi Oblakova delovna osebnost še ni bila dovolj zaprežena. Ker ga poznamo predvsem kot planinca, dolgoletnega planinskega aktivista v Zasavju, naj navedemo najprej tista delovna področja, na katerih je poleg planinstva nepretrgoma uspešno deloval. Marsikomu je to manj znano.

Za kulturo in prosveto se je zanimal že kot mladenič, že v armadi je delal kot prosvetar. Komaj 22 let je bil star, ko so ga v Litiji izvolili za predsednika kulturnoprosvetnega društva »Tone Premk-Sine«, ki se je pozneje preimenovalo v DPD Svoboda. Oblak ga je vodil do leta 1955. Sam je sodeloval v folklori, recitacijski in dramski sekciji, v slednji skoraj vselej kot nosilec glavnih vlog. To delo je nedvomno oblikovalo njegov smisel za sproščen, prepričljiv in učinkovit nastop, tako potreben za družbeno delo, ki se mu je s tako vnemo posvetil.

Leta 1955 je postal predsednik občinske zveze Svobod in jo vodil vse do leta 1970, koordiniral programe in akcije v občini Litija, bil organizator številnih gostovanj po Sloveniji in neprestano aktiven v kulturi in prosveti. Leta 1971 je postal predsednik litijske temeljne kulturne skupnosti in poskrbel za bistven napredek kulturnoprosvetnih dejavnosti, obenem pobudnik, organizator in aktiven kulturnoprosvetni delavec.

Kot občinski funkcionar in kot kulturnoprosvetni delavec je zgledno, uspešno in učinkovito poskrbel za obnovo starodavnega Valvasorjevega Bogosperka. Od leta 1971 je premišljeno vodil odbor za obnovo gradu, ki ni samo stvar občine Litija, temveč gospodarska, kulturna, družbena in društvena zadeva širšega pomena. Sanacija gradu je prav zala pod Oblakovim vodstvom postala stvar mnogih dejavnikov: od občinske kulturne skupnosti do republiške, od komunale do turizma

in muzejskih ustanov. Zgled prodorne zamisli, širokopotezne organizacije in smisla za vsestransko funkcionalno oživitvev zgodovinske stavbe, ki bi bila brez te zapisana propadu kakor mnoge druge podobne ali po svojem zgodovinskem tarmatu še večje, pomembnejše.

Marjan Oblak pa ima – danes je to planinski srenji že splošno znano – za seboj tudi nenavadno pestro, prizadevno in obenem izredno uspešno delo za slovensko planinstvo, zdaj že tako uveljavljeno in priznано, da bi si brez njega našo planinsko organizacijo komaj mogli zamisliti. To ni pretiravanje ali nekakšno kadilo za jubilej. Začel je kot mladenič v PD Škofja Loka, ki se je kmalu po osvoboditvi uveljavilo z živahno dejavnostjo, posebno v mladinskem odseku. Marjan Oblak se je udeleževal delovnih akcij na poteh okoli Lubnika, pri obnovi doma na Lubniku in kot vodja mladinskih izletov. Z izkušnjami pri PD Škofja Loka je leta 1952 prišel v PD Litija, prevzel v planinskem društvu finančne posle in bil leta 1953 že izvoljen v upravni odbor.

Obenem s financami je uspešno vodil zbiralno akcijo za dom na Jančah, predvsem v občini Litija in Ljubljana-Moste. S pokojnim planinskim bardom Jurkom je sodeloval pri delu za Zasavsko planinsko pot od Kumrovca do Kuma in pri opisih te poti v vodiču, ki je kmalu v prikupni obliki izšel in mu je bil Oblak več kot vpliven boter. Zdaj je to lepo tiskano pričevanje o modernem prizadevanju, kako spraviti sodobnega človeka na noge.

Ob 70-letnici PD Litija 1976 je bilo na slavnostni akademiji poudarjeno njegovo organizacijsko in gospodarsko delovanje za razvoj zasavskega planinstva. Mi pridenimo izredni njegov smisel za kulturni značaj in pomen planinstva. Od leta 1959 do leta 1971 je bil predsednik planinskega društva v Litiji in znal ves čas držati društvo v prednjem planu slovenskega planinstva. To ni kar tako. V glavnem je samo delo in prav malo užitka. Značilno zanj je povezovanje planinstva z ljudsko prosveto, s kulturo, s kulturnopolitično zgodovino in z družbeno idejnostjo, s tem pa nadaljevanje najboljših izročil slovenskega planinstva. Kaj vse je bilo pod njegovim vodstvom narejeno na Jančah in v Zasavju sploh! Ponosna planinska postojanka, kraj mnogih velikih planinskih prireditvev, cesta po čudovitem zasavskem svetu s širnimi razgledom po slovenskem svetu, mreža poti, Zasavska planinska pot in še in še bi lahko naštevati dejstva iz društvenih kronik. Leta 1971 je bil izvoljen za predsednika meddruštvenega planinskega odbora za Zasavje. Znal je že tako utirjeno in utrjeno sodelovanje zasavskih planinskih društev organizacijsko izpopolniti, mu dati globlji smisel in pospešiti predvsem delovno združevanje zasavskih planinskih

organizacij. Njegovi organizacijski prijem in uspehi so mu prinesli le novo delo, kajti že leta 1972 je prevzel funkcijo MDO Ljubljana, ne da bi odložil svoje drago mu Zasavje. Vse zasavske planinske prireditve so manifestirale tovariško povezanost in prisrčno navezanost na ožje domačijstvo, na čemer globoko korenini ljubezen do naše skupne širše domovine. Ni čuda, da je ta značilnost odmevala v patriotičnem čustvovanju planincev. Zasavsko planinstvo je postalo proti koncu šestdesetih let v resnici pojem dobre planinske organizacije. Oblakov organizacijski prijem se je obnesel tudi v MDO Ljubljana, ki do njegovega prihoda kljub naporom ni mogel prav zaživeti. Uspeh v Zasavju mu je tako rekoč vsilil novo zelo odgovorno in še odgovornejšo funkcijo – leta 1974 je bil izvoljen za predsednika PD Ljubljana-matica, torej matične slovenske planinske podružnice, prve slovenske planinske organizacije, iz katere so priklile v tistih neugodnih avstrijskih časih konec prejšnjega stoletja še druge. Ljubljanska je imela v slovenskem narodnem prostoru posebno odgovornost, zato ji je pokojni dr. Arnošt Brilej po osvoboditvi priboril matični atribut. Hočeš nočeš je v marsičem še vedno drugim za zgled in posnemanje. Njena dejavnost je po obsegu široka, izčrpna, obenem pa je v precejšnji meri odgovorna za kvaliteto in zasnovu vsega planinskega dela. Komaj je prijel za njeno krmilo, že se je z uspehom lotil velikih del. Društvo je dobilo nove poslovne prostore, kar za tako društvo ni nevažno, v poslovnem centru mesta. Pred njim je že gradnja žičnice na Kredarico in povečanje doma na Kredarici, torej neka nova doba staroslavnega Triglava, prav za 200-letnico prvega vzpona na njegov vrh.

Kaj naj tov. M. Oblaku planinska tovarišija ob jubileju zaželi? Najprej zdravjal Kajti, če mu ne bi bilo služilo železno zdravje, bi vsega tega širokopoteznega, odgovornega in napetega dela ne bil zmogel. In drugo: Želimo mu, da bi v njem še dolgo plamtela ta silna vnema za delo, prava delovna strast, nam vsem za zgled in spodbudo. Ko mu te želje izrekamo, mu za voščilo tudi izjavljamo, da nam je prav zaradi tega najboljši tovariš in prijatelj, preprost, skromen, pozoren in ustrežljiv.

Iz dneva v dan ga srečujemo. Ves je zakopan v svoj vsakdanji podvojeni delavnik. Za nas je živa, poosebljena javna odgovornost, izjemen človek, ki mu je – »ležeče na vsem«, kar družba od njega pričakuje in potrebuje. Planinci želimo, da bi se mu naporno delo za javno blaginjo, za čim plemenitejšo humanizacijo naše socialistične družbe vsaj skromno amortiziralo v obliki rednega oddiha v gorski naravi, da bi mu nadpovprečni na-

pori pri vlaganju življenjskih sil v družbeno delo »vrgli« vsaj majhen procent privatnega oddiha – procul negotiis, da-lež od roja obveznosti, ki mu izpolnjujejo delovni dan.

Tine Orel

VI. PLANINSKI TABOR – MANIFESTACIJA MNOŽIČNOSTI

Nedeljsko jutro 16. maja 1976. Taborniki so prenočevali v šotorih ob robu gozda v dolinici med Jamarskim domom in gradom Krumperk na Gorjuši.

Z nastajanjem dneva je oživila čudovita dolinica na Gorjuši.

Odgovorni organizatorji planinci taborniki, jamarji, turistični delavci in gasilci so že na svojih mestih na uslugo udeležencem VI. planinskega tabora v organizaciji PD Domžale in MDO. Na drog ob taboru tabornikov se ob pozdravu dviga zastava in zaplola skupaj s številnimi drugimi državnimi in planinskimi zastavami v pozdrav udeležencem, ki so prihajali ne samo iz Ljubljane ampak damala iz vse Slovenije. Prihajali so po Ljubljanski in Zasavski planinski poti. Prvi avtobusi so v Dobu odložili potnike, pot od Doba do Gorjuše je vodila udeležence v strnjeni koloni na zborni mesto. Več tisoč udeležencev je s pozornostjo spremljalo potek kulturnega programa, ki so ga izvajali domači ansambli: Domžalska godba na pihala in pevski zbor, ki je zapel: Triglav moj dom, O kresu in Pesem o svobodi.

Posebna poživitev v programu je bil nastop folklornega ansambla Svobode iz Mengša z gorenjskimi plesi.

Predsednik PD Domžale Maks Prelovšek je otvoril tabor in pozdravil udeležence in predstavnike družbeno političnega življenja, ki so se udeležili slovesnosti, med njimi Viktorja Avblja, člana sveta federacije, Toneta Boleta, člana predsedstva SRS, dr. Miho Potočnika, predsednika PZS, in Vinka Hafnerja, sekretarja mestne konference ZK, slavnostnega govornika na taboru. Nato je povzel besedo predsednik Skupščine občine Domžale Jernej Lenič, zaželel je udeležencem dobrodošlico in na kratko predstavil gospodarski in družbeni razvoj občine, društveno dejavnost, zanimivosti Domžal in okolice.

V slavnostnem govoru je Vinko Hafner opisal dejavnost planinskih društev v Ljubljani in njih udeležbi pri ohranjanju duhovne in fizične kondicije. Ni dvoma, je dejal Vinko Hafner, da je planinstvo v tridesetih letih močno napredovalo. Biti moramo pozorni tudi na to, da na širšem ljubljanskem območju živi 50 000 mladih delavcev, da imamo na višjih in visokih šolah 30 tisoč študentov, na srednjih šolah pa 30 000 dijakov, od teh pa je organiziranih v planinskih organizacijah le 10 %, torej bo potrebno še

veliko narediti za vključitev mladih v to humano in borbeno organizacijo. Vrhunski dosežki v evropskih in izvenevropskih gorstvih nam ne smejo pomeniti vse, v prvi vrsti moramo spoznati svojo domovino, njene lepote in na teh domačih poljih gojiti, tovarištvo, medsebojno pomoč in ljubezen do lepote na svoji zemlji. V svojem nagovoru je tudi dejal, da planinstvo dolgo materialno ni bilo ovrednoteno. Utemeljene svoje zahteve pokažimo skupaj s pomembnim mestom v naši družbi. Naloga, ki stojijo pred planinci in drugimi družbenimi dejavniki ob 200--letnici prvega vzpona na Triglav, so večja sanacijska dela in razširitev Triglavskega doma na Kredarici. Ta ponosni dom je tudi tista točka, s katere bomo lahko povezovali s sistemom žičnic celotno triglavsko pogorje in tako približali visokogorska smučišča široki množici smučarjev, predvsem pa zagotoviti oskrbovanje planinskih objektov. Izvršitev te naloge bo zahtevala veliko dela in odgovornosti, istočasno pa smo dolžni slediti tokovom planinskega turizma s posebno pozornostjo. Moramo ohraniti čim več lepote tiste narave, za katero vemo, da je nam v ponos in da jo moramo ohraniti. V imenu Planinske zveze Slovenije je na VI. zboru planincev spregovoril predsednik Meddruštvenega odbora planinskih društev ljubljanskega območja tov. Marjan Oblak: Planinstvo organizirano posega tudi na druga družbena področja – izobraževanje, kulturo, založništvo in telesno kulturo pa tudi raziskovanje. Opozoril je na pomembno vlogo planincev v sodobnem življenju in govoril o delegatskem načinu dela na ravni občine, regije in o glavnem odboru PZ Slovenije. Z zborovanja je bilo poslano pozdravno pismo tovarišu Titu, s čestitkami in najboljšimi željami ob 84. rojstnem dnevu in z zagotovilom, da bomo delovne in družbene naloge vestno opravljali.

VI. planinski tabor je ponovno manifestiral vse tisto, kar združuje množično telesno kulturo.

M. O.

29. REDNI LETNI OBČNI ZBOR SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA – GORICA

V sredo, 14. aprila 1976 je imelo Slovensko planinsko društvo svoj redni letni občni zbor.

29. občni zbor je otvorila predsednica Jožica Smet. Omenila je, da bi moral biti 30., je pa leta 1947 zaradi tedanjih političnih razmer odpadel.

Vabilu so se odzvali predstavniki Planinske zveze Slovenije Mirko Fetih, PD Nova Gorica, podpredsednik dr. Jože Andlovic, starosta Ludvik Zorzut, predsednik meddruštvenega odbora primorskih planinskih

društev Janko Fili, predsednik PD Idrija, Marjan Rupnik in Franc Burnik. Ob tej priložnosti je predsednik Rupnik poklonil okvir z idrijskim motivom za 30-letnico obnovitve SPD Gorica. Za PD Železničar-Celje je predsednik Anton Florijančič pripel trak na društveni prapor kot prispevek njihovega društva. Za SPD - Trst je bila navzoča tajnica Savina Bisca in Aleks Peroša, za Beneško planinsko društvo predsednik Joško Kukovec in član Lucijan Feletič. Za uvod je Sovodenski »nonet« zapel nekaj narodnih in umetnih pesmi pod vodstvom Zdravka Petejana.

Sledilo je poročilo predsednice. Med drugim je dejala, da je delovanje Slovenskega planinskega društva v Gorici v poslovnem letu potekalo v okviru dveh jubilejev 30-letnice osvoboditve in 30-letnice obnovitve SPD - Gorica:

»Za seboj imamo že 30 let nepretrganega delovanja. Če upoštevamo razmere v zamejstvu, si to lahko štejemo v čast vsi, ki smo člani Slovenskega planinskega društva.«

Omenila je slovesno proslavo dveh jubilejev in razvitje društvenega prapora. Ta dogodek, prvi v zamejstvu, bo ostal zapisan v zgodovini SPD Gorica. Ponovno se je zahvalila za razumevanje in pozornost Planinski zvezi Slovenije in vsem planinskim društvom v matični domovini in to stran meje, da imajo lep društveni prapor. Govorila je tudi o IV. tradicionalnem srečanju slovenskih zamejskih planinskih društev s planinskimi društvi iz Slovenije 8. junija 1975.

Srečanje planincev treh dežel je bilo v Vidmu pod okriljem Società Alpina Friulana - Sezione Udine.

»Pohoda prijateljstva« pod okriljem sekcije za socialni turizem mladih (Turismo giovanile sociale) s sodelovanjem Telesnokulturne skupnosti Nova Gorica in obeh sosednjih občinskih uprav so se udeležili tudi naši mlajši člani. SPD Gorica je prejelo pokal od goriškega župana za številčno udeležbo naših članov na »pohodu prijateljstva«. Pohod je šel po ulicah Gorice in novogoriških ulicah. Za to priložnost so oblasti odprle državno mejo na Gabrijelovi ulici.

V poslovnem letu je pristopilo 45 novih članov, sedaj je članov 556. Prirejenih je bilo 36 izletov s 605 udeleženci, od teh 5 družinskih z avtobusi, 10 v nižje lege, 21 pa v višje lege. »Pot prijateljstva«: Prisojnik, Viš, Bavški Grintavec s (skupino planincev PD Tolmin in Deskle), Ojstrica, Monte Zermula, Triglav, Krn, Montaž, Jalorec, Monte Peralba in Ralitovec.

Drugi vzponi: Črna prst ob 10-letnici smrti planinca Zorka Jelinčiča, Kamniške Alpe, Porezen; Rodica, Ortlher, Triglavsko sedmera jezera, Prehodavci, Karavanke. Dan planincev so člani proslavili na Sviščakih in Snežniku.

Društvo je v počastitev 30-letnice osvoboditve priredilo vzpon na planino Sleme ter se poklonilo pri spomeniku padlih partizanov ob vzponu na Rdeči rob.

Izvršenih je bilo 5 družinskih izletov z avtobusi. Pri tem so počastili 30-letnico osvoboditve s polaganjem vencev v Rižarni, na Bazovici, na Pokljuki, pri Urhu, v Begunjah in v Dragi.

Udeležili so se proslave 30-letnice osvoboditve in 25-letnice ustanovitve PD Nova Gorica na Trstelju.

Spominske štafete za 30-letnico osvoboditve sta se udeležili članici-mladinki Marta Vižintin in Nadja Marinčič. Seminarja v Bohinju sta se udeležila dva odbornika. Predstavniki SPD so se udeležili XII. skupščine Planinske zveze Slovenije.

Imeli so 4 planinska predavanja: Jože Medvešek PD Tolmin s sodelovanjem Ludvika Zorzuta »Med goriškimi Brdi in Višem«; Aleš Kunaver, Malar 1975, Silvan Pittoli, član SPD, »S poti iz Števerjana v Julijce«; prof. Mirko Kambič »Varstvo lepe in zdrave narave od Jadrana do Mont Blanc«.

Na društvenem večeru so predvajali diapozitive o izvršenih vzponih, pohodih in smučarskem odseku, o delovanju SPD Gorica (naši odborniki Zdenko Vogrič, Slavko Rebec in člana Silvan Pittoli in Pavel Lutman). Diapozitive o V. mednarodni nagradi barvnih diapozitivov s planinsko tematiko 1975 je predvajal CAI Gorica s sodelovanjem Fotografske skupine in s posoškim fotografskim klubom v Gorici. To je bil v zimski sezoni prvi prijateljski stik med CAI sekcijo Gorica in SPD Gorica.

Vsa predavanja so bila dobro obiskana. V blagajniškem poročilu je Zorko Čotar opozoril na izdatke za proslave in planinske prireditve. Sezono je zaključilo tradicionalno »martinovanje« na Mostu na Soči. Tudi poročilo smučarskega odseka je bilo zadovoljivo, čeprav niso imeli naši mladi smučarji pravega treninga in je odpadel 10-dnevni smučarski tečaj. Udeležili so se raznih tekem, ko so se zboljšale snežne razmere, in sicer v okviru Sci club Monte Zermula-Sutrio, V. posoških smučarskih tekem v Sappadi pod okriljem Sci cluba Grado in X. jubilejnih slovenskih zimskih športnih iger pod okriljem Slovenskega planinskega društva Trst na Nevejskem sedlu pri koči »Gilberti«. Na vseh tekmah so se naši smučarji dobro uvrstili od 1. do 10. mesta. Med našimi tekmovalci imajo tudi prvakinjo, mladinko Katjušo Ožbat.

Poročilo o speleološkem odseku pri SPD je podal predsednik Slavko Rebec. »Kraški krti«, tako se imenujejo goriški jamarji, so se posvetili odkrivanju in raziskovanju kraškega podzemlja. Končali so z deli pri jamarskem domu, odprli še nekaj novih jam in brezen. Najnovejši uspeh

pa so doživeli z odkritjem nove jame v bližini vasi Vrh, kjer so našli številne keramične pigmente in živalske kosti, kar dokazuje, da je bila jama obljudena. Ta najdba je izredne važnosti za proučevanje starejše zgodovine na doberdobskem Krasu.

Jožica Smet

ISTRSKA PLANINSKA POT »LABINSKE REPUBLIKE«

Leta 1971 sem na osrednji proslavi »Labinske republike« v Labinu prišel na misel, da bi se morala tudi Istra planinsko razgibati. Ideja je bila oživotvorjena v počastitev 55. obletnice »Labinske republike«.

Skupščine občine Koper, Buzet, Pazin, Labin in Mestni sindikalni svet mesta Zagreba so dale sredstva, da se je ta pot uredila.

Med 16. in 19. aprilom 1976 je bila »Istrska planinska pot Labinske republike« od Slavnika (1028 m), Čičarije in Planik do vrha Učke (1396 m) markirana.

Pot ima deset kontrolnih točk:

1. Podgorje, železniška postaja. Tu je kontrolni žig s številko 1 pri odpravniku vlakov, oziroma pri šefu postaje.
2. Jelovica, hiš. št. 23 pri Lazarju Čendaku, žig 2.
3. Dane, hiš. št. 4 pri Milki Poropati, 3.
4. Trstenik, hiš. št. 23/1, pri Grgu Poropatu, 4.
5. Račja vas, pri Stjepanu Živkoviću-Slavoncu, žig 5.
6. Lanišče, pri PTT, Josip Šverko, žig 6.
7. Brgudac, pri Ivanu Brajkoviću, hiš. št. 39, žig 7.
8. Planik, planinska koč pod Planikom na RT transverzali. Kontrolni žig v Brgudcu, ker je dom Planik začasno zaprt.
9. Poklon, planinski dom PD Opatija, Opatija, žig za Poklon in Učko (9 in 10).
10. Učka, vrh z zavetiščem »Vojak«. Tu se konča IPP – LR.

Kdor želi prehoditi »IPP – LR«, naj se javi pri PD »Željezničar« iz Zagreba, Trnjanska c. 5-B. Tam dobi »Dnevnik Istrske planinske poti Labinske republike«. Popotnik lahko začne z reške, opatijske strani ali s postaje Podgorje v Sloveniji. Rok ni predpisan, tudi etape si popotnik poljubno izbira, kakor mu je bolj na roke.

Kontrolne številke transverzale se začinjajo na Slavniku, da se tako poveže s slovensko transverzalo in s transverzalami po gorah Hrvatske in z reško transverzalo. Tov. Sakoman, pobudnik in organizator, nam je poslal tudi kratek opis te zanimive poti po prelepi, edinstveni Istri.

Navedimo le čase, s katerimi računa tov. Sakoman:

Podgorje–Jelovica, 1,30; Jelovica–Dan, 1,30; Dane–Trstenik, 2 uri, Trstenik–Račja vas, 1,30; Račja vas–Lanišče, 1,30; Lanišče–Brgudac, 1; Brgudac–Dom pod Pla-

nikom, 3; Dom pod Planikom do Poklona, 2,30; Poklon–vrh Učke, 1,30.

Od Podgorja pod Slavnikom do vrha Učke traja pot 16 ur, torej dovolj za dva dni, če gre za mlajše, in za tri dni za starejše planince.

Istrsko planinsko pot Labinske republike so izmerili in zaznamovali člani PD »Željezničar« iz Zagreba pod vodstvom pobudnikov: Josipa Korlaeta, Antona Kralja, Josipa Sakomana, Ivana Šepa in Franja Znika. Traso je izrisal Dražen Smaić, PD »Sljeme« Zagreb. Dnevnik IPP – transverzale je tiskala Željezniška štamparija Zagreb. Kontrolne žige je izdelala Prometna delavnica ZTP Zagreb. Pot IPP – »LR« je bila v celoti speljana amatersko, zato organizatorji prosijo, da to upoštevate. Vse informacije daje društvo in avtorji transverzale.

PISMO Z DOLENJSKE STRANI

Že dolgo nismo v PV zasledili novice o PD Novo mesto. Človek bi utegnil pomisliti, da smo Dolenjci zadremali. Pa ni tako. Iz poročil na običnem zboru 1976 smo zvedeli, da je bilo opravljeno precejšnje delo. Lani smo končno odprli prenovljeni dom Vinka Paderšiča pri Gospiščini na Gorjancih. Pri tem so nam največ pomagali člani kolektiva tovarne Novoteks.

Spet je na razpolago Vodnik po Trdinovi poti. Dodana mu je izkaznica za žige in zemljevid. Delo v zvezi z Vodnikom so uspešno opravili Tone Trunkel, Franček in Sanja Kacuvan.

Število članstva se je v zadnjem letu povečalo. Letos je skočilo na tisoč, od teh je dve tretjini mladih. Pionirske skupine imamo na šestih osnovnih šolah (Bršlin, Grm, »Katja Rupena«, Šmihel, Škocjan, Posebna osnovna šola Šmihel), mladinski pa na Gimnaziji in Ekonomski srednji šoli. Letos bomo poskušali poiskati med prosvetnimi delavci nove mentorje in ustanoviti nove skupine.

Pred dnevi smo slovesno podelili diplome 180 pionirjem in mladincem, ki so v tem šolskem letu uspešno končali planinsko šolo. Zahvaliti se moramo mentorjem – prosvetnim delavcem in mladinskim vodnikom, ki so kot predavatelji svoje delo odlično opravili. Ta smo ugotovili, ko smo ob koncu planinske šole z nalogami objektivnega tipa presodili znanje mladih planincev.

Mladinski odsek bo letos nadaljeval z delom. Vse pionirske skupine bodo prehodile Trdinovo pot, najboljši mladi planinci pa bodo v avgustu odšli na tradicionalni večdnevni izlet v Alpe.

V maju smo pripravili orientacijski pohod za Trdinov pokal. Na tekmovanje smo povabili tudi ekipe mladinskih aktivov iz tovarn in vasi.

V preteklem letu je zaživela tudi alpinstična sekcija. Prve kline v skalo so zabili v Vrvcu na Gorjancih, nato pa so teden dni plezali v Julijcih. Tudi za letos njihov program ni skromen. Njihova največja želja pa je, da bi poleteli plezali v francoskih Alpah.

Večjo skrb bomo morali letos posvetiti delavski mladini. V vseh večjih delovnih organizacijah bomo ustanovili planinske sekcije. Trenutno je najbolj delovna sekcija v tovarni Krka, ki ima zelo obsežen program, predvsem pa se ukvarja z izletništvom.

Jože Perše

ODSLEJ TUDI CICIBANI-PLANINCI

Bila je to osrednja tema razgovora sestanka vzgojiteljev, ki so se na povabilo Mladinske komisije pri Planinski zvezi Slovenije zbrali v petek 4. junija 1976 na Sviščakih pod Snežnikom.

Sestanka se je udeležilo kar 29 vzgojiteljc iz 13 planinskih društev iz vse Slovenije, kar gotovo potrjuje dejstvo, da so prvi koraki pri uvajanju planinstva tudi za najmlajše – cicibane v vzgojno varstvenih ustanovah bili uspešni. Navdušili so tudi starše in vzgojitelje.

Navzoči so z zanimanjem prisluhnili prvim izkušnjam vzgojiteljc iz Ilirske Bistrice, Divače in Senovega o aktivnosti pod geslom: Ciciban-planinec. Doseganje spontane in samoiniciativne oblike dela je Odbor za vzgojo in izobraževanje pri MK PZS oblikoval v enotna za vso Slovenijo veljavna pravila, po katerih si cicibani po osmih organiziranih pohodih na bližnje vzpetine, osvoji poseben našitek »Ciciban-planinec«. Marljive vzgojiteljice – planinske mentorice najmlajših, pa so že pripravile tudi strokovni pripomoček za vse, ki bi se planinske aktivnosti z najmlajšimi lotili na novo. Sestavile so »organizacijsko metodična navodila za pravo in izvedbo izletov predšolskih otrok«, ki jo je Visoka šola za telesno kulturo v Ljubljani sprejela kot sestavni del športne aktivnosti predšolskih otrok za športno značko.

Zbrani vzgojitelji so bili navdušeni nad možnostmi, ki jih odpira nova dejavnost njihovemu vzgojnemu delu. Prepričani so, da bo tudi Zavod za šolstvo SR Slovenije podprl to dejavnost.

Sestanka vzgojiteljev so se udeležile tudi štiri dijakinje Vzgojiteljske šole iz Ljubljane in Reke.

Delegat PZS, tov. Jože Melanšek je ob tej priložnosti izročil bronasti častni znak PZS tov. Mariji Štefančič, vzgojiteljici v VV oddelku Osnovne šole »Dragotin Kette« v Ilirski Bistrici kot priznanje za dolgoletno uspešno planinsko delo s predšolskimi otroki. Predstavniki PD Ilirska

Bistrica pa je vodji tega oddelka, tov. Heleni Klanjšček, izročil posebno zastavico kot priznanje vsemu osebju oddelka za njihovo marljivo delo.

Naslednji dan so vsi udeleženci sestanka krenili še na Snožnik in ob povratku v dolino obiskali še bistriški otroški vrtec, kjer so jim tamkajšnji vedri cicibani-planinci pripravili prijeten programček in jim izročili planinsko darilce.

Vzgojitelji so se tudi dogovorili, da se bodo odslej redno srečevali na podobnih sestankih, si izmenjavali izkušnje in tako tudi bogatili svojo vzgojno prakso. Prihodnjic se bodo zbrali 3. junija 1977 na Bohorju. Tam bodo gostje tamkajšnjega marljivega planinskega društva, ki ima bogate izkušnje v planinskem delu s predšolsko mladino.

Vojko Čeligoj

IZLET JEZERSKIH PLANINCEV NA OBIR

V nedeljo, 16. maja, je zgodaj zjutraj z Jezerskega krenila kolona osebnih avtomobilov v sosednjo Koroško. Cilj izleta: 2141 m visoki Obir (Hoch Obir). Pot nas je vodila prek mejnega prehoda Jezerski vrh do Železne Kaple, kjer cesta zavije na levo v Korte. Po 15 km vožnje po lepo vzdrževani gozdni poti smo dospeli do prijaznega planinskega doma na višini 1555 m. Oprtali smo nahrbtnike in po pol-druhi uri hoje stali na vrhu Obirja. Pod nami je kot na dlani ležala Podjuna s svojimi jezeri, rekami in polji.

Izleta se je udeležilo 30 članov PD Jezersko, večina mladincev in pionirjev. Pionir Nežci Pernuš je na vrhu Obirja prejel planinsko izkaznico. Izlet je strokovno vodil alpinist in gorski reševalec Jože Žvokelj.

Od Obirja smo se poslovili s slovensko planinsko pesmijo.

Edo Rebolj

POD OKRILJEM PD KRANJ USTANOVLJENA SEKCIJA MERKUR

Med delavci kranjskega Merkurja je precejšnje število planincev in ljubiteljev gorske narave.

Zadnja sobota v maju se nas je okrog petdeset planink in planincev zbralo v Merkurjevi koči na Krvavcu. Ustanovitveni zbor je sklical, pripravil in vodil tov. Ivan Klanjšek. Na ustanovnem zboru je bil za predsednika sekcije izvoljen tov. Ljubo Zaplatnik, za člane odbora pa: Ivan Klanjšek, Drago Mojstrovic, Marinka Boštar in Anica Krt. Zbora se je udeležil tudi predsednik PD Kranj tov. Franci Ekar. Predstavil nam je delovanje in naloge planinske organizacije. Izrazil je

prepričanje, da je sistem sekcij po delovnih organizacijah posrečen ter vsaj v kranjskem primeru zelo uspešen.

Uradni del zbora smo končali ob izbranih posnetkih z gora, ki nam jih je predvajal tov. Stane Gantar. Popoldne smo se odpravili še na Veliki Zvoh.

V novo osnovano sekcijo se je že vpisalo 147 članov.

Stane Gantar

MLADINSKI-PLANINSKI BATALJON JOŽETA GREGORČIČA

V jeseniški občini imajo v okviru Občinske konference ZSMS več mladinskih bataljonov in odredov, katerih naloga je sodelovanje pri raznih delovnih akcijah, razvijanju tradicij NOB, opravljanju pohodov ob spominskih obeležjih NOB in podobno. Med temi enotami obstoji in uspešno deluje tudi bataljon Jožeta Gregorčiča, ki ga v glavnem sestavljajo mladi planinci. Poleg že omenjenih nalog se prizadevno udeležujejo tudi na področju planinstva. Člani bataljona Jožeta Gregorčiča so se z drugimi odredi in bataljoni udeležili velikega mladinskega zborovanja, ki ga je v počastitev Dneva mladosti 22. 5. pripravila Občinska konferenca ZSMS Jesenice na Pristavi. Tu so bili navzoči pri podelitvi petih priznanj meseca mladosti, priznanj za uspehe v raznih športnih disciplinah in pri slovesni zaprisegi mladih prostovoljcev, ki so stopili v odred teritorialne obrambe jeseniške občine.

Branko Blenkuš

TUDI LETOS TRIGLAVSKA ŠTAFETA

Zvezni štafeti se je 9. 5. ob 11.20 priključila v Mojstrani tradicionalna Triglavska štafeta. Štafetno palico so z vrha Triglava nosili člani in pripravniki (13) AO PD Jesenice. V zatrepu Bistrice pod severno steno Triglava so jo predali planincem delavcem PTT Radovljica in Jesenice. Ti so jo nesli do spomenika padlih partizanov-gornikov, kjer so jih pričakali člani Zveze slepih in slabovidnih. Tu so prečitali pozdravno pismo in nato štafetno palico s pozdravi tov. Titu ponesli do Aljaževega doma in dalje skozi dolino Vrat. Pred Mojstrano so jo prevzeli mladinci in brigadirji ter jo ponesli do hotela Triglav. Tu se je pridružila zvezni štafeti. Pozdravno pismo in dobre želje je prečitala in izrekla gimnazijka Gita Košir.

Branko Blenkuš

ODLIKOVANA ČLANA PD RADOVLJICA

Za 1. maj 1976 sta bila z državnim odlikovanjem odlikovana dva delovna člana PD Radovljica, in sicer:

Peter Ježek, načelnik GRS v Radovljici, je prejel red zasluge za narod s srebrno zvezdo, Janez Pretnar, član uredniškega odbora PV in član upravnega odbora društva, pa medaljo dela.

Čestitamo!

Uredništvo

Mladinski planinski bataljon Jožeta Gregorčiča, Jesenice

Foto B. Blenkuš

ALPINISTIČNE NOVICE

ALEKSANDRA BOROVIKOVA NI VEČ

Moji stiki s Federacijo alpinizma in moja potovanja v SZ so me z mnogimi doživetji povezala z marsikaterim odličnim planincem in organizatorjem alpinizma v SZ. Tam sem se spoprijateljil v gorah, ne za konferenčno mizo.

Listal sem po dnevniku, vendar imam samo v dnevniku iz Jalte zapisanega nekaj več o predsedniku Federacije alpinizma, Aleksandru Saši Borovikovu, doktorju znanosti, metereologu. Iskal sem primerno fotografijo, pa tudi te nisem našel, nikoli ni sam, vselej v družbi; dejal bi skoraj simbolično, saj v resnici niti v zasebnem življenju, še manj v gorah ni bil samotar.

Bil je še mlad, izpolnil je komaj 58. leto življenja, vsestransko zelo plodnega.

Ze leta 1958 je vzel v roke krmilo Federacije alpinizma ZSSR in ga večje krmaril vse do nenadne smrti, ko mu je srčni infarkt tako nepričakovano in mnogo pre zgodaj pretrgal nit življenja.

O Sašinem strokovnem delu mi ni znane kaj več, vem pa, da je sodil v pionirski vrh sovjetskega alpinizma. Ze kmalu po vojni je plezal v Kavkazu. Tu je znana zlasti njegova prvenstvena v severnem steburu Share in ena prvih ponovitev Bezengijske stene. Sploh je rad plezal v območju Bezengi, v Prezidiju Kavkaza, kjer sta dve leti pred našim prvim obiskom v Kavkazu z Abalakovim preplezala tudi severno steno Dych-Tau, dobro znano tudi našim alpinistom.

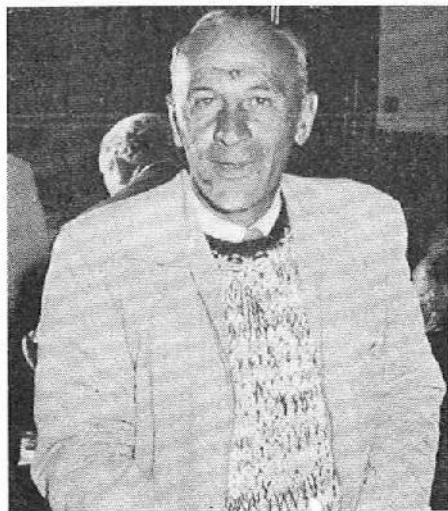
Saša se ni omejil na Kavkaz. Bil je v Pamiru in Tjen Šanu, kjer je stopil na teme marsikateremu velikanu, bil je med pionirji sovjetskega odpravništva in odličan poznavalec azijskih gora.

Izkazal pa se je tudi z organizacijskim delom; kot predsednik vrhovne sovjetske planinske organizacije je imel za to dovolj priložnosti.

Pod Borovikovim je Federacija alpinizma, seveda ob sodelovanju njegovih tovarišev in zajeta v splošno politično linijo SZ, odpahnila vrata v svet in prekinila z dolgoletnim izolacionizmom.

Ko je on vodil planinsko krmilo, je Federacija alpinizma postala član UIAA, pričela sprejemati alpiniste iz zahodnega sveta, organizirala prve mednarodne alpinade, nam predstavila »skalolazenje« kot novo zvrst dejavnosti v gorah.

V Jalti mi je Saša ljubeznivo dal napotke, kako naj ukrepamo, da bomo vzpostavili tesnejše stike z uradnimi športnimi predstavniki SZ, pri čemer ni pozabil naročiti, da moramo najprej ure-

Aleksander Borovikov

diti stvari doma, pri ZTKJ, kjer tiste čase še ni bilo takega razumevanja za odprave, kakršno je danes. Bil nam je resnično naklonjen, dobro je poznal in cenil naše alpiniste, ki so se dotlej izkazali v Kavkazu in že tudi v Pamiru.

Oseбно mi je ugajal njegov topli nastop, bil je miren, preudaren krmljač, zelo objektivni in pozoren do vsakogar. V tem ni poznal razlike med velikimi in malimi, zanj so bili vsi, s katerimi se je spoznal v planinskem okolju, samo oboževalci gora.

Ne dvomimo, da so naši sovjetski prijatelji našli človeka, ki bo dostojen naslednik nepozabnega Saše, a vemo tudi, da povsem tak, kot je bil on, ne bo nihče. Z njim je odšlo nekaj prvobitnega, pionirskega, odšel je človek, ki je poznal predstavnike številnih generacij vsega planinskega sveta iz prve roke, z njimi je rastel, živel, spoznaval, doživljal uspehe in poraze.

Ko sem se lotil teh skromnih vrstic, mi je bilo jasno, da ne morem biti kos nalogi, ki sem si jo zastavil. Namesto podobne, sem podal samo obris. Ljudje s poslušom vedo, kaj pomenijo besede organizator, alpinist, pionir.

Našega prijatelja Saše ni več, odšel je nenadno, brez običajnega slovesa, za vedno. Žal nam je, da ga ni več v širni planinski družini. Hvaležni smo mu za vse, kar je storil, da sta naši dve organizaciji sodelovali tako plodno in prijateljsko skoraj dve desetletji.

ing. Pavle Šegula

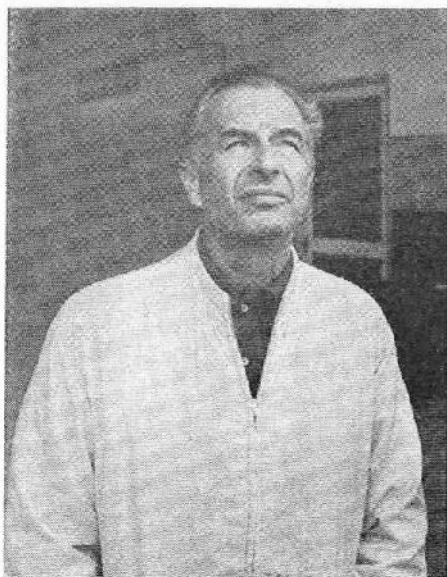
DR. JERZY HAJDUKIEWICZ v IKAR

Preteklo jesen smo se v Aosti srečali z dr. J. Hajdukiewiczom, o katerem smo v povojnih letih že nekajkrat brali tudi v našem glasilu. Je zanimiva osebnost, z dolgoletnim alpinističnim stažem in številnimi izkušnjami iz odprav. Tudi kot gorski reševalec je uspešen, sodeloval je že na številnih srečanjih zdravnikov GRS. Ob srečanju sem ga zaprosil, naj nam nekaj pove o svojem življenju in alpinistični preteklosti. No, obljuba, da mi o tem pošlje nekaj podatkov, je izpolnil. Iz njegove planinske avtobiografije posnemam:

Starši in profesorji so z bistrim fantičem imeli dosti težav. Ob vsaki priložnosti je »ušpičil« kaj takega, kar se ni skladalo z redom, pa je moral kar po vrsti menjati učne zavode. Ustali se je šele na četrti gimnaziji, to pa je bila gimnazija v Zakopanih, kamor je prišel s šestimi »fajfami«, star 15 let, leta 1933. Tistikrat je že imel za seboj srečanje z gorsko panoramo, ki se odpira izpred jezera Morskie Oko v poljskih Visokih Tatrah. Kaže, da ga je prav to umirilo saj od tistega časa dalje ni imel več nobenih težav v šoli. Ni bil prvi, a prebijal se je z lastnimi močmi.

Hodil je po gorah in smučal, bil je skakalec in kasneje slalomist, s prijatelji se je lotil tudi plezanja, resneje pa se je spoznal s kladivom, vrvjo in klini šele leta 1937 – pa maturi. S prijateljem Janom Staszalom sta že naslednje leto zlezla prvo petico, pozimi pa se lotila smeri v ledu in snegu. Z Janom Sawickim, enim najboljših poznavalcev Tater tistega časa,

Dr. Jerzy Hajdukiewicz

si je poleti 1939 nabral vzpone 4. do 6. stopnje. Še isto jesen je moral zapustiti domovino, ki je tonila v krvi in nasilju prvih dni 2. svetovne vojne.

Postal je begunec in vojak 2. poljske pešadijske divizije, ki se je junija 1940 borila proti Guderianovim tankom v Franciji. Po zlomu Francije se je divizija umaknila v Švico.

Kot interniranec je šele dve leti kasneje lahko stopil v švicarski gorski svet. Preplezal je številne težke smeri poletij in pozimi, opravil nekaj težkih ponovitev in postal tudi član SAC. Osvojil je prvo mesto v skakanju s smučmi na študentskem prvenstvu v Zürichu. Uspelo mu je tudi promovirati na medicinski fakulteti. Za fanta, ki so ga popreje kar po vrsti metali iz gimnazij, kar čeden uspeh.

Zasebno se je v domovini specializiral v kirurgiji, v planinstvu pa v zimskem alpinizmu, imel pa je možnosti, da je od časa do časa pogledal tudi v Centralne Alpe, kjer je plezal v skupini Mont Blanc. Ponovno ga najdemo v tujih gorah šele leta 1957, ko uri skupino 12 poljskih alpinistov v Grindelwaldu. Obdelali so nekaj gora, Mönch čez Nollen, uspela jim je 2. ponovitev smeri Reiss Sollberger-Reist, podse je dal tudi severno steno Gross Fischerhorna.

Sledila je slovita reševalna akcija v Eigerju, ko je skupno z alpinisti šestih nacij, med njimi osmimi Poljaki, reševal Cortija in Longhija. Seznanil se je s smetano gorskih reševalcev in z Maxom Eiselinom, ki aa je kmalu nato povabil, da gre z njim na Dhaulagiri.

Leta 1958 gora odpravi ni bila naklonjena, pustila pa jih je na vrh leta 1960, ko je njeno teme potipalo kar osem članov odprave, v kateri je Jerzy opravljal zdravniško dolžnost.

Z grenkobo se naš sogovornik spominja leta 1969, ko je švicarska odprava obtičala zaradi birokratskih šikan že na poti proti Tirič Miru. Seveda pa ni obmiroval, v obdobju med Dhaulagirijem in Tirič Mirom je plezal doma in v Zahodnih Alpah. Uspelo mu je marsikaj: 3. ponovitev smeri Diemberger-Eiselin v severni steni Grosshorna in 1. zimski vzpon v severni steni Dent d'Hérens, v katerem je s prijateljem Krištofom Berbeko zdrsnil 200 m globoko. Medtem ko sta dva prijatelja čakala pri ponesrečencih, so šli drugi po pomoč v Zermatt, nakar sta ju s helikopterjem odpeljala na varno slovití Hermann Geiger in Martignoni. Krištof je kmalu zatem umrl zaradi embolije, Dieter Naef pa je izgubil zaradi omrzlin obe nogi pod kolenom. Težka cena za tovarišvo.

Leta 1971 je Jerzy spet v Karakorumu. Tokrat v odpravi, ki ji uspe prvi vzpon na Malubiting. Nemirno, a uspešno življenje! Jerzy je član poljske GRS že od leta 1950.

ing. Pavle Šegula

DR. OSKAR KALTENEGGER

26. marca 1976 je v 90. letu starosti umrl dr. Oskar Kaltenegger, ki so ga kot dobrega planinca in alpinista ter vnetega častilca Juljskih Alp poznali naši starejši planinci in plezalci. Dr. Oskar je bil brat znanega planinskega delavca in publicista dr. Paula Kalteneggerja, ki je prispeval kot dober prijatelj dr. Julija Kugyja v njegovo knjigo »Pet stoletij Triglava« uvodni prispevek o Triglavski severni steni. Znani so tudi Kalteneggerjevi kamini v severni steni Mojstrovke. Kalteneggerji so v stari Avstriji živeli v Radovljici, hodili pa so med obema vojna redno na poletne počitnice v Rateče.

Dr. Oskar Kaltenegger je bil ob okupaciji Jugoslavije v letu 1941 dodeljen nemški civilni upravi na Bledu. Tam je s svojim odločnim nasprotovanjem gauleiterju Kutscheri in gestapovskemu terorju, zapiranjem, preseljevanju in zlasti streljanju talcev ter pošiljanju nočnih ljudi v koncentracijska taborišča mnogim Gorenjcem odločilno pomagal in jih rešil smrti. Zato je bil tudi kmalu kazensko prestavljen na zahodno fronto.

Neizmerno je bil vesel, ko je po prestanih vojnih in povojnih tegobah spet svobodno in brez zamere lahko prišel v naše Julijce, kjer so mu v Bovcu ob njegovi 80-letnici predstavniki PZS (F. Košir s tovariši) prijazno voščili in mu izročili skromno darilo.

Tisti, ki nam je dr. Oskar Kaltenegger v najtežjih časih vojne in nacističnega terorja nesebično pomagal, in tisti, ki so z njim vred hodili po naših Julijcih in jih skupno občudovali, ga bomo ohranili v dobrem in prijetnem spominu.

dr. M. P.

ŠE O SUPERDIRETTISSIMAH

V »Der Naturfreund« 1975/3 se je o tem razpisal Dunajčan Kurt Strobl. Takole razmišlja: Danes alpinist ne gre v steno zato, da bi »gledal smrti v obraz«, ampak da pride zdrav in cel iz stene domov, pa če je stena še tako težka. Današnji alpinist v alpinizmu ne vidi več nekakšnega religioznega dopolnila ali nadomestila, pač pa mu je povsem jasno, da je alpinizem neke vrste šport. Vsi morda še niso prišli do tega, vendar lahko govorimo, da večina.

Glede klinov odloča vsak sam. Vsak ne more plezati kot kakšen Bonatti ali Buhl, zato je zabijanje klinov precej individualna zadeva. Nesmisel je, če pravimo, da je smer razvrednotena, če je preveč naježena s klini. Nesmisel je kline izbijati, saj jih vsak lahko kupi in stena bo prej ali slej spet »preveč poklinjena«. Izbijanje klinov ni prav nič kavalirsko, saj pri izbijanju na tistem mestu utegne nastati v skali tako stanje, da klina ni mogoče več

zabiti. Kaj naj stori ponavljalec, ki čuti, da brez klina ne more čez tisto mesto? Tudi dober plezalec ima lahko slab dan in takrat je »hiter umik navzgor« nujen. Kaj če ni klinov, ki so omenjeni celo v vodnikih, klinov, ki so postali že nekak inventar stene? Večji del so to stojiščni klini. 1. nov. 1957 je v Untersbergu odpovedala naveza, ker takega klina ni bilo. Padla je in potegnila za seboj še drugo navezo – rezultat: pet mrtvih.

V Yosemite (ZDA), tako pravijo, je že skoraj nemogoče še kaj zabiti, ker imajo naveze navodo, da kline vse izbijajo in pobero, s tem pa zmaličijo pokline in razpoke. Tudi v Peilsteinu, dunajskem plezalnem vrtcu, je glede tega zelo slabo.

Strobl se vprašuje, ali gre pri izbijanju res za eliko. Kaj pa, če je izbijanje tujega klina – tatvina? Tabuje je treba podreti, razčleniti, razgaliti. Tudi v stenah se je marsikaj spremenilo, kaj bi to tajili! Otresimo se mistike! Alpinisti nismo cirkusanti, ki delajo brez mreže zato, da bi gledalce še bolj pritegnili in vznemirili. Odgovorni smo zase in za partnerja pa tudi za tiste, ki morajo zaradi take nezgode bivakirati, se v steni zamujajo, so z živci na koncu, skratka, premislimo, ali je klin v steni res »izdaja stvari«, ali gre pri vsem tem za etiko ali pa za majhno tatvino, ki pa ima lahko zelo neugodne posledice.

T. O.

AVTOGENI TRENING ZA VRHUNSKE ALPINISTE

O takem treningu se zadnje čase več govori, manj pa piše. Gre za urjenje, ki ne zajame s športno vajo telesa, ampak si ga alpinist »vnaprej programira« in zato v največjih preizkušnjah zdrži in preživi. Gre predvsem za to, da se zbere, spočije in sprosti, pri čemer popusti napetost v mišičju, tisti, ki se v tem uri, pa se posveti dihanju, srčnemu utripu in prekrvavitvi, telo se »po svoje zave« in se obrne k funkcijam, ki jih potem do neke stopnje samo rodi (doživetju težav, miru, toplote). Tem cilju se z avtojenim treningom alpinist približuje korakoma. Ko to obvlada, preide lahko na stanje, v katerem ne čuti bolečine, čeprav objektivno zaradi nje trpi.

Kakšne koristi ima vrhunski alpinist od avtojenega treninga? Npr.: Lahko doseže sposobnost, da s takim vnaprej programiranim »počitkom« brez škode potrpi, če malo ali nič ne spi. Kot paradni primer navajajo nemškega zdravnika Lindemanna, ki je leta 1972 sam v 72 urah v zložljivem čolnu prebrodiral Atlantik in preživel, čeprav mu je vihar s krova odnesel živež, opremo in orientacijske aparate. Mnoge medicinske fakultete te vrste trening zelo čislajo (OAV Mitteilungen, 1975/7).

VARSTVO NARAVE

KATEGORIZACIJA PEŠPOTI

Komisija za pota Evropske popotniške zveze predlaga, da do nadaljnjega ne bi načrtovali novih evropskih pešpoti. Sedanjih šest poti je treba namreč najprej dokončno urediti. Vse organizacije, ki so soustanoviteljice omenjenih poti, naj bi pregledale svoje sektorje in najprej odpravile vse pomanjkljivosti glede označevanja, smotrnega poteka, organizacije prenočišč in oskrbovanja s hrano. Posebno pomanjkljivo sta označeni poti E3 in E4.

Ker nastaja pri uporabi nazivov za različne vrste pešpoti vedno večja zmešnjava, predlaga komisija za pota naslednjo terminologijo:

Markirane (zaznamovane) pešpoti so krajše poti, ki potekajo večinoma po terenu ene same popotniške ali podobne organizacije. (Pri nas sodijo v to vrsto večinoma naše planinske poti.)

Daljske pešpoti potekajo skozi več predelov posamezne dežele. Popotovanje po njih traja od enega do več dni. (Pri nas sodijo v to kategorijo planinske transverzale, bodisi v določeni smeri, npr. Slovenska planinska pot št. 1, Zasavska transverzala, naša pot E6-YU v ožjem pomenu »Od Drave do Jadrana« idr., bodisi krožne poti, npr. Savinjska, Saleška, Ljubljanska krožna pot idr.)

Mednarodne pešpoti so krajše in daljše pešpoti, ki potekajo skozi dve ali tri države. (Takšne poti so pri nas na Stolu, Peci, večinoma so kratke, več jih je med Nemčijo, Švico in Francijo ter med Nemčijo in Avstrijo).

Evropske pešpoti potekajo najmanj skozi tri države oziroma poprek skozi večje predele Evrope. Kot je že omenjeno, jih je v Evropi šest, priznava jih Evropska popotniška zveza. Na njih je poleg običajnih krajevnih oznak (pri nas npr. okrogla planinska markacija) še enotna evropska oznaka (bele tablice z napisom Evropska pešpot št. in nazivom poti).

Milan Ciglar

KONGRES IUCN V KINSHASI

Lani, sept. 1975, je mednarodna zveza za varstvo narave in naravnih bogastev (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) imela svoj 12. kongres v glavnem mestu države

Zaire (nekoč Belgijski Kongo). Zborovalci so si ogledali nacionalni park Virunga (nekoč nacionalni park kralja Alberta), prvi afriški nacionalni park, ustanovljen pred 50 leti. Kongres je odprl predsednik države Mobutu in med drugim dejal: »Človeka oblikuje tudi njegova okolica: gore, gozdovi in morje. Za nas ni kulture brez narave, kdor pači naravo, izgublja kulturo. Narava navdihuje pesnike, slikarje, pisatelje. Če ni stika z naravo, izgine inspiracija.«

Tehnična komisija – technical meeting – kongresa je obravnavala probleme močvirnega tropskega gozda, probleme suhih in napol suhih predelov, morske obale, zaščiteni področja, probleme energetike v zvezi z razvojem in sploh gospodarstva v zvezi z varstvom narave.

Zaire je velezanimiva velikanska država, saj meri 2 345 409 km², ima pa komaj 25 milijonov prebivalcev, 10 na km². Glavno mesto je leta 1960 štelo 400 000 prebivalcev, leta 1975 pa 2 milijona, kar pomeni, da se mesto bori z vsemi možnimi problemi takšne hitre rasti.

Porečje veletoka Konga zavzema 40 % dežele in je za porečjem Amazonke največji tropski močvirni gozd na svetu.

Južno od kotline Konga je planota Lunda, 900 do 1500 m visoka, področje suhega gozda, gozdne savane. 55 % države je pokrite z gozdom. Zaradi naravnih ali izsiljenih gozdnih požarov se namesto nekdanjih plemenitih dreves uvaja hitro rastoči musanga smithii, ki v 10 do 20 letih doseže 30 do 50 m višine in 60 do 90 cm premera, poleg tega pa raste v Kongu cela vrsta lesa, ki je iskan izvozni predmet. Vzhodni del države ima celo verigo jezer (Moero, Tanganjika, Kivu, Anni – prej Albertovo, Mobutu). Tu je najvišja gora v Zaire – Ruvenzori s 5119 m v nacionalnem parku Virunga.

Klima v Zaire je za »zmrznjene«, saj je letni popreček 25° do 26° C, na morski obali 26° C in tudi v višini 1500m med 18° do 20° C. Pokrajina Kivu ima skozi vse leto sredozemsko klimo. Z rudami je Zaire tako bogat kot malokatera država na svetu. Zato jo zajema silovit razvojni vihar. Ni čuda, če zato hiti ustanavljati nacionalne parke. V nekaj letih je nastalo sedem parkov, ki zajemajo 20 % države.

Samo v letu 1970 so ustanovili štiri nove nacionalne parke. Mobutujeva vlada si prizadeva, da bi vsaj 15 % države strago zavarovala. Ustanovila je Institut Zairois pour la Conservation de la Nature iz leta 1972. Institut ima 1600 sodelavcev, od teh 50 v Kinshasi. Virunga park obsega 859 000 ha površine. V njem živi ca.

60 000 velikih živali (20 000 do 25 000 nilskih konj, vsak poje v eni sami noči kak cent zelene krmel), 15 000 antilop, 3500 slonov, 20 000 bivolov in 500 levov, posebna dragocenost pa je gorila, (kakih 600 primerkov).

Največji park je Salonga, 3 milijone ha, obenem največji nacionalni park na zemlji. Zaire očitno hoče ohraniti svoja naravna bogastva. To se med drugim vidi tudi iz tega, da se mreža čuvarjev (rangerjev) kar naprej širi, kajti divjih lovcov je na delu precej. Marsikakšen ranger je že dal za red v parkih tudi svoje življenje.

T. O.

POSTOJSKA JAMA V TUJIH OČEH

V nemškem glasilu »Naturschutz« – und Naturparke 1975/5 je izšel članek o Postojnski jami, napisala sta ga S. Baumann in H. W. Pradler. Takole pravita: Le redke dežele evropskega kontinenta bi utegnile biti po svoji krajinski podobi tako vsestranske, mikavne in različne kakor Jugoslavija: dolge obale, divji kraški svet in nedotaknjeni naravni parki, vse to je tu. Izredne naravne lepote pa ima Slovenija na tako majhnem prostoru, da bi težko kaj podobnega našli kje drugod. Poln ugank je kraški svet, katerega zahodno stran obliva Jadran. Lep, čudežen, fantastičen, poln skrivnostne veličastnosti je ta podzemni svet. Prirodoslovec bo težko našel hvaležnejše področje, kot je svet Postojnske jame.

Jama je med prvimi imela svetovno ime. Vhod je bil znan že v 13. st., odprta pa je bila pravzaprav šele leta 1818, ko je

Luka Čeč preplezal steno na desnem bregu podzemne Pivke in odkril pot v neznani podzemni svet. Jamski sistem okoli Postojne je najbolj znan in obenem največji v Jugoslaviji. Čeprav je postojnskih 23 km, ki so preiskani, kakšna jama prekosila, je Postojnska jama obdržala prvenstvo zaradi svoje pestrosti, prostranosti, kapniškega bogastva, predvsem pa zaradi hidrografske razpletenosti. Ves sistem se deli na več samostojnih jamskih enot (Pivka jama, Črna jama ali Postojnska jama). Vhod v Pivko jama štejejo za najlepše okno slovenskega krasa, pravita nemška avtorja in nadaljujeta z opisom, kako je Postojnsko jamo izdolbla, izjedla in izoblikovala voda.

»Lepi pekel« je zakladnica stalagmitov, stalaktitov in kapniških stebrov. Postojnska jama je kakor živo bitje. Raste in se veča kakor živo bitje, dokler se v njej spletajo in pretakajo vode.

Doslej si je Postojnsko jamo ogledalo 11 milijonov ljudi. Od 23 km jih je za ogled urejenih komaj 5 km.

V isti sapi pišeta avtorja tudi o Paklenici. Njena površina znaša 3620 ha. Suhi kanjon Velika Paklenica je predril Velebit in ustvaril na obeh straneh do 400 m visoke, navpične stene.

Tu še gnezdi beloglavi jastreb, sanitarni policist Paklenice, suhega fjorda ob Jadrano, ki ga je izdolbla hudourniška voda. Vendar so glavne sile vode pod zemljo. Med jamami v Paklenici je znamenita Manita peč, v glavnem še neraziskana. Takega sveta pa je v Jugoslaviji še precej, končujeta svojo informacijo avtorja v navedeni reviji.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

PROTEST V IMENU SVOBODE

Dr. Otto Meyer je predsednik švicarske planinske organizacije CAS. V vsaki številki uglednega društvenega glasila »Les Alpes« napiše uvodnik o tem in onem. V novembrski številki 1975 je poudaril idejno politično nevtralnost CAS, čeprav statut o tem ničesar ne govori. Predsednik klub temu prisoja organizaciji družbeno politične naloge, ki jih lahko opravlja na najbolj sproščen družabni način na gorskih potih in planinskih kočah. »Osnova sožitja«, pravi, »je zdrav svetovni nazor, ljudje z ekstremnimi nazori, ki hočejo preobrniti svobodni družbeni red, nimajo mesta v planinski organizaciji«. – Pet mesecev po tem je bilten »Les Alpes«

(1976/3) objavil odprto pismo s 15 podpisani planincev iz najrazličnejših poklicev od učitelja do hotelirja, od gorskega vodnika do arhitekta.

V pismu pravijo, da je predsednik s svojo idejnopolitično orientacijo mnoge člane vznejevoljil, da je preveč »paternalističen, moralizatorski«. Zamerijo mu izjavo o nevtralnosti, ko v isti sapi govori o tem, »da elementi, ki spodkopavajo našo socialno ureditev, ne spadajo v CAS«. Smo za demokracijo, pravijo avtorji javnega pisma, vendar zoper izenačenje v smislu dvomljivega domoljubja, kakor ga pojmuje uradna ideologija. »Predsednikova linija je protislovna, zato ji oporekamo v imenu svobode,« so sklenili svoje pismo.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

POLJSKI USPEHI V KARAKORUMU

Brali smo, da se Poljaki odpravljajo na K2, drugi najvišji vrh na svetu. Radi bi ga osvojili po svoji smeri, pri čemer jim prav gotovo želimo kar največ uspeha, prepričani, da imajo vse tehnične, fizične in psihične možnosti, da jim to tudi uspe.

Poljske alpiniste poznamo iz Kavkaza in Pamira, pa tudi iz naših sten in drugih evropskih gora. Bili so že naši tekmeči na Kongbačenu, njihove sledi so zapisane drugod v Himalaji, pa v Hindukušu in še marsikje.

Zdravnik, dr. J. Hajdukiewicz iz Zakopan mi je na zasedanju IKAR lani v Aosti obljubil, da mi pošlje nekaj podatkov o dosežkih poljskih odprav v Karakorum lani in predlanskim. Pred kratkim sem dobil njegovo pisanje, v katerem mi je opisal dve odpravi. Obe sta dosegli lepe uspehe, četudi so padle tudi žrtve. Pa naj spregovori naš pisatelj kar sam.

O poljski ženski odpravi v Karakorum 1973

V času od 19. junija do 20. avgusta 1973 je bila v Karakorumu na delu poljska ženska alpinistična odprava, ki jo je vodila Wanda Rutkiewicz in je štela 10 članic. Alpinistkam je stala za vsak primer ob strani skupina sedmih poljskih alpinistov, sicer jim ni pomagal nihče, v odpravi tudi ni bilo visokogorskih nosačev, šerp. Zdravnica odprave je bila dr. Marija Mitkiewicz. Delo odprave je potekalo v skupini Gasherbrum.

Odprava je postavila bazni tabor 19. junija, tabor 2 4. julija in tabor 3 10. julija. Alpinistke so na pobočjih napele 1600 vrvi, ki so njim in moškim članom prišle prav pri končnih podvigih na Gasherbrum II in Gasherbrum III.

Prvi so uspeli moški. Dne 1. avgusta 1973 so dosegli Gasherbrum II člani moške skupine L. Cichy, J. Onyszkiewicz in K. Zdzitowiecki. To je bil tretji vzpon na vrh, ki meri 8035 m, dosegli pa so ga po novi smeri po 500 m visokem SZ pobočju.

Osem dni kasneje so se po smeri, ki jo je prva premagala avstrijska odprava pod vodstvom F. Moravca, povzpeli na vrh še M. Janas, A. Łapinski in W. Wozniak.

Kmalu nato so se veselile uspeha tudi alpinistke. Dne 11. avgusta sta Alison Chadwicz - Onyszkiewicz in Wanda Rutkiewicz, ki sta ju spremljala J. Onyszkiewicz in K. Zdzitowiecki, dosegli vrh Gasherbruma III, ki je s 7952 metri, 15. najvišja gora našega planeta. Smer je v končnem delu držala čez strmi snežni ozebnik in se je izkazala kot težavna. Potrebni je bilo 100 m pritrjenih vrvi.

Dan kasneje sta kot prvi ženski osvojili osemtisočak Gasherbrum II po avstrijski smeri Halina Krüger-Syrokomska in Ana Okopińska.

Odpravo so poljski planinci pripravili za praznik mednarodnega leta žena. Očitno je, da so imeli srečno roko, saj so njihove alpinistke dosegle več kot zavidljive uspehe.

Pokrovitelj podviga sta bila poljski ženski deželni svet in soproga pakistanskega predsednika Buta (Beem Nustrat Bhutto).

Še o poljski odpravi na Broad Peak

Osemindvajsetega julija 1975 so kot prvi stali na vrhu Srednjega Broad Peaka (8016 m) v Karakorumu člani poljske alpinistične odprave iz Wrocława, K. Glazek, B. Nowaczyk, J. Kuliš, M. Kešicki in A. Sikorski. Odpravo je vodil J. Fereński.

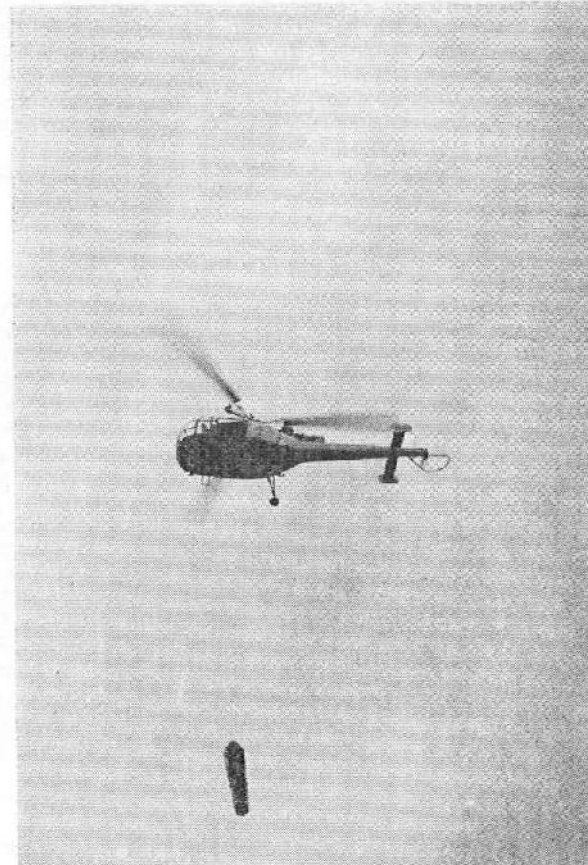
Smer do škrbine med Broad Peakom in Middle Broad Peakom, to je do višine okrog 7800 m ni bistveno odstopala od tiste, ki so jo začrtali prvopristopniki na Broad Peak, Schmuck, Wintersteller, Diemberger in Buhl leta 1957.

Zavoljo pozne ure so alpinisti nemudoma pričeli sestopati, k čemur jih je silil tudi nenadni vremenski preobrat. Zajel jih je snežni metež, temperatura je padla pod -30°C . Ko so sestopali v škrbino, je B. Nowaczyk z vrvo vred zdrsnil na tibetansko stran in izginil v strminah severnih ostenij. Drugim štirim ni kazalo drugega, kot da pretalčejo noč v škrbini, kar so tudi storili, naslednje jutro pa poskušali najti kako sled za izginulim tovarišem. Ko jim to ni uspelo, so popoldne 29. 7. 1975 nadaljevali sestop nenavezani, saj so po nesreči ostali brez vrvi.

Posledice so bile hude. Zdrsnila sta še A. Sikorski in M. Kešicki, K. Glazek in J. Kuliš sta spet bivakirala, tokrat v višini 7600 m. V bazni tabor sta prišla šele dva dni kasneje, sestop jima je uspel s pomočjo tovarišev.

Na vzpon lahko gledamo kot na velik uspeh, saj je bil vrh s svojimi 8016 m osemtisočak, ki so ga prvi osvojili poljski alpinisti. Žal je veselje zmagovalcev kalila smrt treh tovarišev. Davek, ki so ga dali gori, je bil neusmiljen, imeli so dosti manj

sreče kot Schmuckova skupina, ki je leta 1957 na gori doživljala dramatične ure, a ušla brez praske.

Naj omenimo še nekaj. Srednji Broad Peak je bil tudi naša želja, ki naj bi jo uresničila III. JAOH. Iva Valič si je, skupaj s KOTG, zelo prizadeval, da bi dobil dovoljenje za to goro, žal pa nam pakistanske oblasti niso bile naklonjene, saj so odklonile tudi dovoljenje za Malubiting in so šele po dolgih prošnjah pristale na vzpon na Istar-o-Nal.

SODELOVANJE S POLJAKI

Poljski alpinisti že dlje časa obiskujejo Jugoslavijo, zlasti Julijske Alpe in Kamniške planine, kjer so preplezali že vrsto najtežjih smeri. Prve stike so navezali člani Kluba Wysokogorskega s kamniškimi alpinisti že leta 1970. Do konkretnega sodelovanja pa je prišlo leta 1971, ko so Kamničani poslali v poljske Tatire svojo skupino alpinistov, Poljaki pa so jim obisk vrnili še isto leto.

Glede na dolgoletno sodelovanje dveh društev oziroma dveh alpinističnih odsekov v dveh socialističnih državah se je porodila ideja o organizaciji skupne odprave v pogorje Hindukuš v državi Afganistan, ki ga Poljaki že dobro poznajo, imamo pa tam tudi Slovenci svoje sledi, ki nam niso v sramoto!

Ugodni finančni pogoji Poljakov so odločili, naj se odprave udeleži številnejša ekipa mladih perspektivnih alpinistov. Glavni vodja odprave je Stanislaw Rudzinski, vodja naše ekipe pa Franci Bauman.

Meddruštveni odbor ljubljanskih planinskih društev zajema v svoj delokrog tudi planinska društva Kamnik, Domžale in Mengeš. Njihovo sodelovanje je iskreno in tesno povezano zlasti pri vzgoji mladega kadra. Iz alpinističnih vrst, ki jim je bil osnova Kamniški AO, je izšla že vrsta znanih alpinistov. Čeprav sta se ustanovila v Domžalah in v Mengšu samostojna odseka, je sodelovanje še tesnejše, kvaliteta vzponov pa zaradi poglobljenega dela še boljša. Po skupnih dogovorih in ocenah so bili izbrani za Afganistan naslednji alpinisti:

Fr. Bauman, AO Kamnik, Janez Volkar, AO Kamnik; Marjan Kregar, AO Kamnik, Miro Šušteršič, AO Mengeš, Fr. Vrankar, AO Mengeš, Stanislav Šikonja, AO Domžale.

Program potovanja in dela poljsko-jugoslovanske meddruštvene odprave v Hindukušu

Odhod iz Ljubljane na Poljsko 7. 6. 1976, nato skupna odprava, formalnosti v Katowicah; 10. 6. 1976 odhod odprave z vlakom iz Katowic čez Varšavo, Moskvo, Taškent v Dušambe in v Termez; prevoz po reki Amur Darja in s kamionom do kraja Mazar-e Šerip; prevoz z avtobusom do Fajzabada in s kamionom do Zebaka, postavitev tabora in aklimatizacijski treningi. Vrhovi so visoki od 4300 do 4700 m. Možni so prvi pristopi; po končani aklimatizaciji prevoz do kraja Kadži Deh, formiranje odprave in nosačev, odhod proti cilju po ledeniku Kadži Deh; formacija glavne baze na višini 4600 m na ledeniku pod zahodnim grebenom Nošaka, in aklimatizacijski vstopi na Kharpošte Yakhi (5698 m) in na Aspe Safed (6607 m); dostopi po programu na vrh Nošaka (7492 m); organizacija tabora IV na sedlu med Darban Zom-Shingaik Zom; vstop na Darban Zom (7219 m), grebensko prečenje čez Shingeik Zom in drugih petih vrhov Nošaka; sestop v Qazi Deh in odhod v Kabul. Poljaki so poskušali s prečenjem Nošaka že leta 1974, vendar jim je plaz preprečil nadaljevanje.

ing. Pavle Šegula

Črnboli utrinek iz Aoste (str. 414)

1. Nosila, ki jih je skonstruiral kapetan Piguillème iz Grenobla, uporablja francosko GRS. So zelo prikladna za uporabo pri transportu s helikopterjem. Če jih primerjamo z gorskimi nosili, ki jih uporabljamo pri nas in v večini evropskih držav (Wastl Mariner), vidimo, da so predvsem dosti bolj ploska, medtem ko so Marinerjeva podobna zibki. Slednje v stenah ni kar tako, saj omogoča lažjo upravljanje. Vsekakor pa je problematika reševanja v garah v splošnem tako pestra, da prideta lahko do veljave obe orodji, zdaj eno, zdaj drugo. Pomisliti pa je treba, katero potrebujemo pogosteje, da ne pride do prevetkega števila različnih naprav z istim osnovnim namenom. Naša GRS ostaja zaradi tega pri jeklenih nosilih.

2. Letni zbor IKAR v Aosti so počastili številni imenitniki iz civilnega in vojaškega kroga. Naš gostitelj je bil predsednik GRS pri Club Alpino Italiano, g. Bruno Toniolo, ki ga fotografija kaže

v pomenku s predsednikom IKAR, g. E. Fridlijem.

3. Pogled, ki ga brez posebnih težav prinese tudi vsakdo iz vrst GRS. Zali mladenki sta popestriti družabni večer v Aosti, kjer smo prisluhnili tudi domačim in narodnim pesmim ter občudovali bogate narodne noše.

4. Kovinska ptica zadnja leta v silnem naletu postaja čedalje bolj potrebna pomočnica gorskih reševalcev vsepovsod po svetu. Če je vreme primerno za polet, če terenske razmere niso pretirano težavne in je kraj nesreče dostopen, opravi helikopter v kratkem času delo, ki bi sicer terjalo dolgotrajno nečloveško garanje cele trupe gorskih reševalcev. Zal vselej ni tako, zato še vedno velja pravilo, da je na pomoč treba po dveh poteh — peš in s helikopterjem. Šele, če se izkaže, da je letalo uspelo, se pešadja lahko vrne v dolino. Na posnetku prikaz reševanja z nosili Piguillème na letališču v Aosti.

ing. Pavle Šegula

ROMUNI NA KAVKAZU

O romunskem alpinizmu smo pred nekaj leti obširneje poročali. Leta 1974 sta bili na Kavkazu dve skupini romunskih plezalcov. Prišli so na Pik Ščurovskij, Pik Germogenov in Džan Tugan. Vseh 14 Romunov je prišlo na Elbrus. Med drugim so v petih dneh preplezali severozahodno steno v Pik Ščurovskem, imeli so slabo vreme, dež, sneg, megla, vihar. Stena je ocenjena z Vb. Romunska odprava v Kavkazu je zanimiva tudi zato, ker se Romuni doslej niso pojavljali v sovjetskih gorah.

T. O.

TUDI SMUČI KRADEJO

Iz zahodne Evrope poročajo, da je kroja smučij za policijo že kar resen problem. Pozimi 1974/75 je bila prijavljenih na lisčce primerov; gre seveda za smučij, ki nekaj stanejo in ki jih lastniki zato tudi zavarujejo. In tako postaja kroja tudi stvar zavarovalnic, ki imajo že brez tega veliko opravka z nesrečami in drugačnimi tatvinami. Iz Francije sporočajo o specialni tatvinski talpi, ki preži samo na posebno drage in zaželene dilce, jih malo prenaredi, prebarva in polira. Zelo težko je take smučij ugotoviti in lalu prijeti. Poročajo pa tudi o zlorabah zavarovalnice. Stare smučij požene lastnik v kako brezno in prijavi tatvino. Med smučarji je tudi mnogo pozabljenec – v mnogih zimskošportnih središčih naberejo kar lopa števila pozabljenih, izgubljenih – podaljšanih stopal. Prav zaradi malomarnosti imajo tatovi lahka dela.

T. O.

ZAHODNA STENA PUMORIJA

Jesen leta 1974 so Japonci preplezali zahodno steno Pumorija in s tem opravili veliko delo. 13. oktobra sta dva člana dosegla vrh. Spomladi 1975 so prišli na Pumori Francozi po jugozahodnem grebenu. Vrh so dosegli zakonca Lescure, de Nunques in en šerpa. 2. maja se je nametil na vrh še Bernardin z enim šerpa. Oba je za zmerom vzelo himalajsko neurje. To je bil hud udarec za francoski ekspedicionizem, saj se še niso zacelile rane zaradi katastrofe, ki jo je doživela čiamoniška ekspedicija na Everestu, pravi Lucien Devies v La Montagne 1975/2.

T. O.

AFRIŠKI PLEZALCI NA STOLPIH PAINE

Trije stolpi Paine so poleg Cerro Fitz Roya in Cerro Torre največjastneje gore v Patagoniji, edinstvene po svoji obliki in po težavnosti vzponov. »Alpinismus« 1975/3 poroča, da so lani v Patagonijo prišli celo južnoafriški plezalci, o katerih je bilo redko kdaj slišati. Izbrali so 1220 m visoko vzhodno steno srednjega stolpa, ki je najvišji v trojici in najtežji. Dva meseca se je šest

Južnoafrikanec dajalo z vremenom in s steno. Vsaj 1100 m stena se nepretrgano upira s težavnostmi od A₁ do A₄, le nekaj je med V+ ali VI. Odprava je bila v steni na delu od 21. novembra 1973 do 21. januarja 1974.

T. O.

EVEREST IZ SOLI

Sovjetski raziskovalci Kaspiskega bazena v zvezni republiki Kastahanu so odkrili podzemsko goro iz soli, ki od svojega vznožja do svojega vrha meri skoro toliko kot Everest. Ta velikanska solnata gora je stara 300 milijonov let in obstoji v glavnem iz kamene soli, iz magnezijevih soli in jodovih vezi. 15 let so sovjetski znanstveniki brskali po tem podzemskem monstrumu, zdaj pa bodo začeli gospodarsko izkoriščati ta ciklopski mineralni zaklad.

T. O.

OBVESTILO

Stare Planinske vestnike proda:

- ing. Lev Pipon, Ljubljana, Pokljukarjeva B-9 – od 1945–1973, komplet.
- Marija Marolt, Ljubljana, Murgle 40 – od 1934 do 1974, plat. vezan.
- Danilo Predalič, Ljubljana, Teslova 23, od 0000 do 1941 – vezane.
- Nahtigal Franc, Ljubljana, Grablovičeva 14 a, od 1946–1975.
- Franc Šurk, Ljubljana, Dravska 15, od 1954–1974.
- Ignac Omahen, Ljubljana, Rožna dolina 17/23, od 1935–1972.
- Janko Prelovec, Idrija, Rozanova 43, od 1930–1972.
- Gabriel Pintarič, Ljubljana, Skrabčeva 19, od 1933–1937.

Uprava Planinskega vestnika

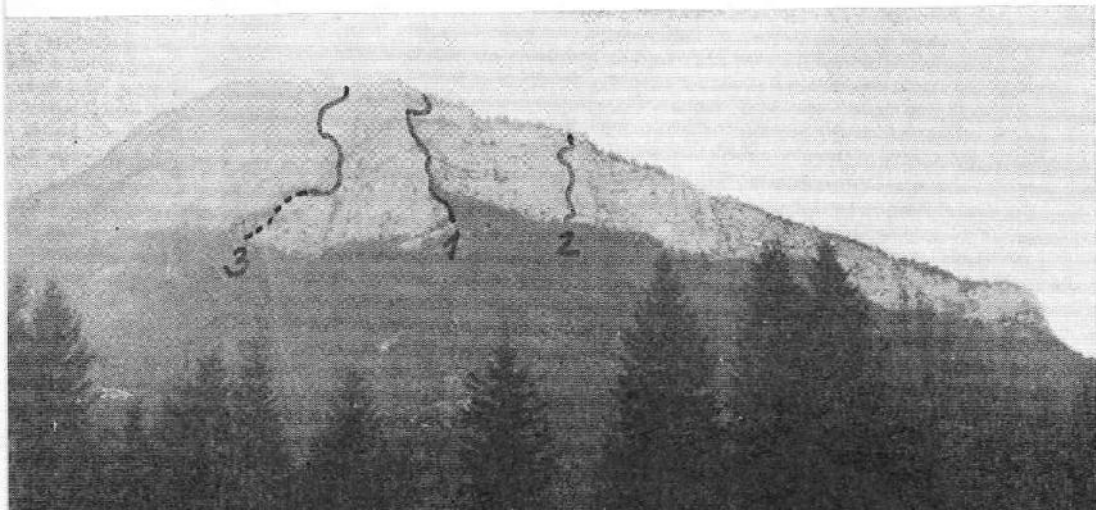
IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV

Kuželjska stena

Kuželjska stena se imenuje do 150 metrov visok prepadni odlom nad dolino Kolpe, ležec na slovenski strani nad vasjo Kuželj. Stena sama po sebi plezalsko ni posebno zanimiva (poraščenost, skromna višina), vendar jo vredna obiska (predvsem spomladi ali jeseni zaradi izredno zanimive in slikovite okolice).

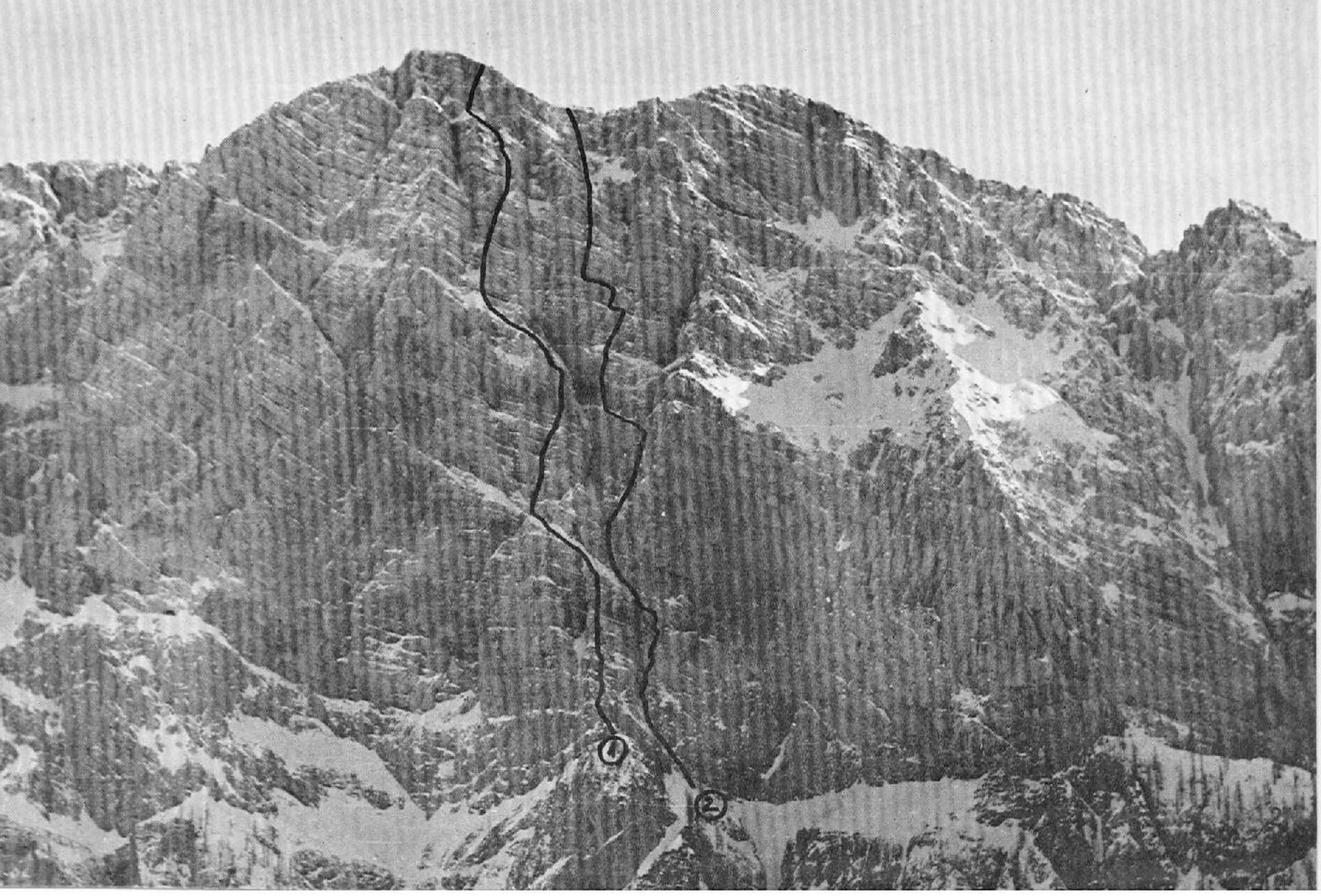
Imena smeri, ocene, dostope, opise in vslope gl. v 8 št. PV na strani 374 in sl.

Kuželjska stena

Voba

**VOBA-VAŠ DOMAČI
PLESKAR**

*Z voba barvo si olepšate dom
po vašem okusu
sami
hitro
preprosto in
poceni*

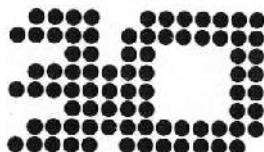

Voba barva-gotova pot k uspehu

ISKRA DANES!

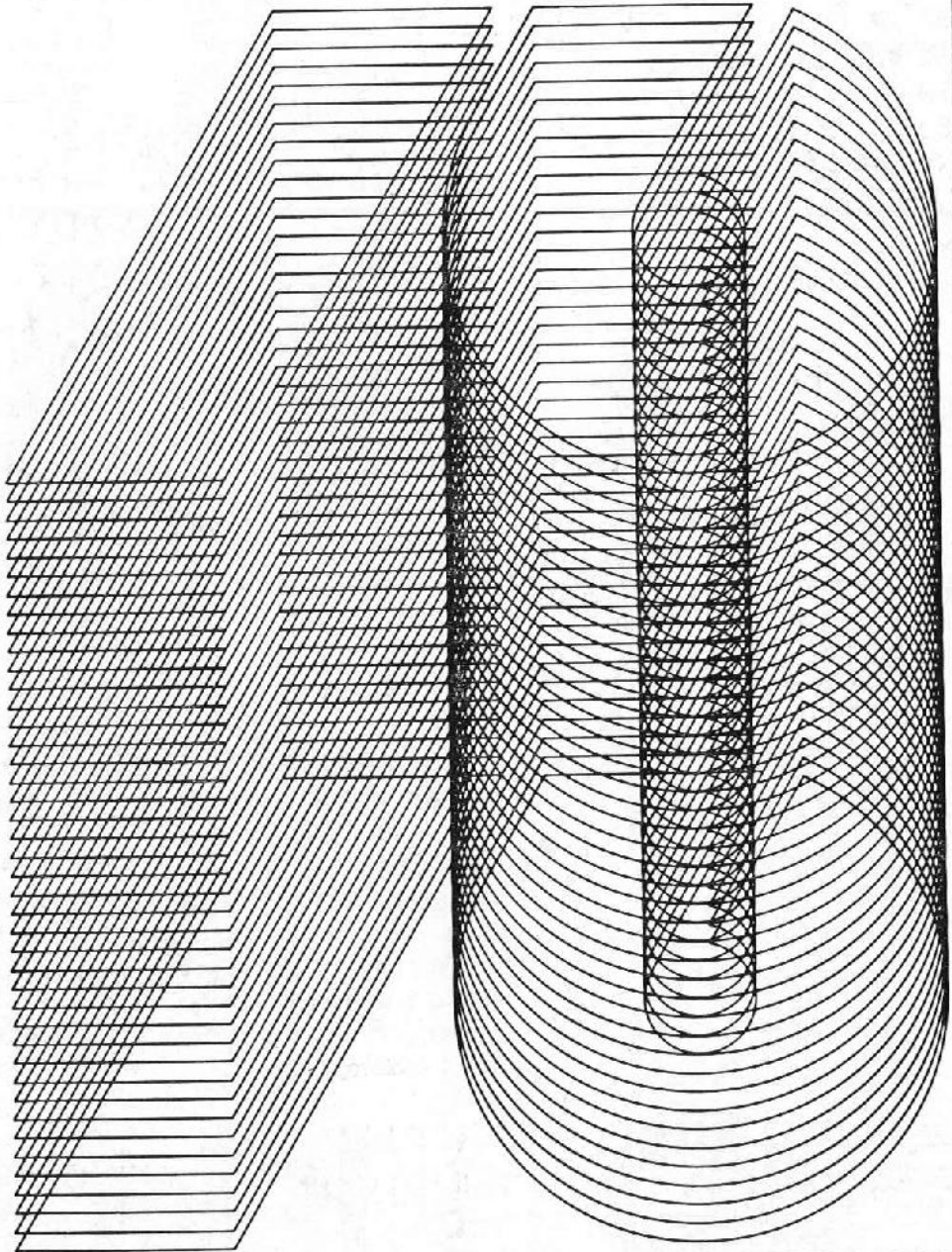
Iskra je vodilni jugoslovanski proizvajalec na področju elektronike, avtomatike, telekomunikacij in elektromehanike. 30.000 delavcev v 65 TOZD sodeluje v bogati proizvodnji — od sestavnih elementov do najmodernejših elektronskih avtomatskih naprav. Kakovost Iskrinih izdelkov zagotavlja visoka strokovna usposobljenost njenih kadrov, tehnologija in uspešno poslovno-tehnično sodelovanje s priznanimi tujimi proizvajalci.

ELEKTRONIKA
TELEKOMUNIKACIJE
ELEKTROMECHANIKA
AVTOMATIKA
ELEMENTI

Iskra

simbol,
ki zagotavlja
varnost,
zaupnost,
natančnost in ekspeditivnost

ljubljska banka